TEXTE UND UNTERSUCHUNGEN

ZUR GESCHICHTE DER

ALTCHRISTLICHEN LITERATUR

VON

OSCAR VON GEBHARDT UND ADOLF HARNACK.

IV. BAND. HEFT 1.

TATIANI ORATIO AD GRAECOS

RECENSUIT

EDUARDUS SCHWARTZ.

LEIPZIG
J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG
1888.

TATIANI

ORATIO AD GRAECOS

RECENSVIT

EDVARDUS SCHWARTZ.

LEIPZIG,
J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG
1888.

PRAEFATIO

Ante hos sex annos O. de Gebhardt mihi, quem apologetarum Graecorum codicibus operam dare compererat, liberaliter et benigne proposuit ut societate facta libros apologetarum Graecorum saeculi alterius ex codicibus ederemus. rem ita instituimus ut codices antiquos, quoad fieri potuit, et ille et ego sua quisque opera conferremus, recentes inspiciendos et examinandos ego solus, cui plus temporis praesto esset, susciperem; deinde Iustini apologiarum et dialogi recensio Gebhardto contingeret, mihi Tatiani Athenagorae Theophili Cohortationis quae fertur Iustini ad Graecos. iam primus huius societatis fructus prodit, Tatiani Oratio ad Graecos.

Haec non aliter atque Athenagorae scripta una Arethae archiepiscopi Caesareae opera seruata est. iam enim, quod primus Adolphus Harnack [Texte u. Unters. 1, 1 p. 24 sq.] coniecit, pro certo constat eam olim in codice celeberrimo Parisino 451 extitisse, in quaternionibus λ′ usque ad λδ′ [cf. Gebhardt, Texte u. Unters. 1, 3 p. 169]. qui cum excidissent, archetypus ex tribus apographis antiquis restituendus est. sunt hi:

Codex Marcianus 343 [V], ex bibliotheca Bessarionis, s. XI scriptus. continet fol. 6^r—204^u Eusebii Praeparationis euangelicae primos quinque libros, fol. 204^u—238^r eiusdem librum contra Hieroclem [*εὐσεβίου τοῦ παμφίλου πρὸσ τὰ φιλοστράτου εἰς ἀπολλώνιον διὰ τὴν ἱεροκλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτοῦ τὲ καὶ τοῦ χ̄ῦ σύγκρισιν*], fol. 239^r—276^r Tatiani Orationem [*τατιανοῦ πρὸσ ἕλληνασ*]. codicem semel O. de Gebhardt, ego bis contuli.

Codex Mutinensis III D 7 [M]. ex duabus partibus compositus est. quarum prior summa diligentia a librario orthographiae ualde perito s. XII scriptus continet Clementis Protrepticum et Paedagogum, Pseudoiustini epistulam ad Zenam et Sere-

num, Cohortationem, Tatianum, Pseudoiustini Expositionem fidei. **altera pars** [M[1]] fragmentum est codicis saeculo uetustioris neglegenter scripti: seruata sunt ultima Tatiani pars inde a uerbis *ἵνα δὲ καί* [p. 42, 16], Athenagorae Supplicatio et De resurrectione. hoc fragmentum cum parte priore in unum coniunctum est tempore antiquo quoniam utriusque partis marginibus a librario s. XII scholia adscripta sunt. ultimae codicis paginae nonnulla de Sibyllis continent a duobus librariis temporis recentioris scripta. ipse contuli.

Codex Parisinus 174 [P]. cuius olim fuerit, apparet ex uerbis quae litteris s. XIV prima pagina adnotata leguntur *αὕτη εὐτελοῦσ διακόνου: χαρτοφύλακοσ ὑπάρχη γεωργίου: ἐπισκοπῆσ τῆσ πάφου τοῦ καὶ ζωγράφου τοῦ ἐν πλατανήστειαν οἴκησιν ἔχων.* eidem debentur uersus in ultima pagina scripti *ἡ βίβλοσ αὕτη εὐτελοῦσ χαρτοφύλακοσ πέλει γεωργίου τοῦ σκληράτου διακόνου τῆσ πάφου:* priore codicis parte usque ad fol. 84 uaria, quae huc non pertinent, a uariis librariis scripta leguntur. altera pars a librario s. XII scripta et scholiis instructa continet fol. 85^r—92^r Pseudoiustini epistulam ad Zenam et Serenum, fol. 92^r—112_r Cohortationem, fol. 112^r—132^r Tatianum, fol. 132^r—153^u Athenagorae Supplicationem, fol. 153^u—171^u eiusdem De resurrectione, in fine Eusebii librum contra Hieroclem. codicem et O. de Gebhardt et ego contulimus.

Hi codices pro unico recensionis fundamento habendi sunt: qui praeterea extant recentes recentissimique, eos ex illis, imprimis ex codice Parisino, descriptos esse neque quicquam ualere alio loco fuse demonstrabo.

Quod fieri solebat in libris ueterum Christianorum per apographa plerumque priuata et sine ordine propagatis, id Tatiani quoque Orationi accidit ut plurimis et grauissimis corruptelis mutilaretur. uel Eusebio, cum Praeparationi et Historiae Tatiani locos insereret, exemplar praesto erat uitiis refertum et ne ab interpolatione quidem liberum [cf. p. 41, 4]. tamen huius codicumque nobis seruatorum comparatio ad ipsa scriptoris uerba restituenda certamque emendandi rationem constituendam plurimum affert. itaque cum Eusebii quae circumferuntur editiones omni fide carere neque quicquam certi de codicibus constare nouissem, in itineribus Italico et Parisino operam dedi ut omnes Praeparationis et Historiae codices inspicerem et eruerem qui

diligenter conferendi quique pro apographis habendi et abiciendi essent. Historiae igitur a me inspecti sunt codices hi:

Parisinus 1430 [A], olim numeris 1902. 2343. 2440 signatus, ex bibliotheca cardinalis Mazarini, s. XI.

Vaticanus 399 [V] s. XI, simillimus codici Mazarinaeo. ex eo transscripti sunt codices Florentinus Abbadiae 196 [olim numero 26 signatus] s. XV, Ottobonianus 108 s. XVI, Parisinus 1434 s. XVI; ex codice Florentino Abbadiae codex Parisinus 1435 s. XVI.

Parisinus 1436 [E] s. XV.

Marcianus 338 [M] s. X.

Parisinus 1431 [B] s. XI/XII. eius apographa sunt codices Parisini 1432 et 1437 uterque s. XIV et Marcianus 339.

Parisinus 1433 [D] s. XI/XII.

Praeparationis libri decimi:

Marcianus 341 [J], ex bibliotheca Bessarionis, s. XV. ex eo deriuati sunt codices Marcianus 342 Bessarionis iussu a Cosma monacho a. 1470 Romae scriptus et Ottobonianus 366, denique altera pars codicis Neapolitani II Aa 15 s. XVI inde a libro nono. lectiones codicis Marciani 341 adscriptae sunt margini codicis Ottoboniani 265. eidem codici Marciano ita similis est codex Parisinus 468 [E] ut apographon esse putes: lacunas codicis Marciani in eo ex codice Parisino 467 [D] suppletas esse constat.

Bononiensis 3643 [O] bombycinus s. XIV. ei adeo similis est codex Laurentianus plutei VI 9 [G] ut mihi quidem apographon esse uideatur, etsi aliqua semper haesit dubitatio quae ut remoueretur plus temporis opus erat quam mihi praesto erat. hoc uero certissimum est ex codice Laurentiano descriptos esse alterum codicem Laurentianum plutei VI 6 [F] et Parisinum 466 [C].

Neapolitanus [N] II Aa 16 s. XV. eius apographa sunt Vaticanus 1303, Vrbinas 6, prior pars codicis Neapolitani II Aa 15; ex hoc transscriptus est codex Ottobonianus 265.

Parisinus 467 [D] s. XVI. subscriptum est fol. 386[u] *καὶ ταύτην τὴν θείαν βίβλον, μιχαῆλοσ δαμασκηνὸς ὁ κρῆς, ἔγραψεν.* eiusdem generis est atque codex Neapolitanus II Aa 16 neque tamen ex eo descriptus.

Quae de Praeparationis codicibus in itinere congesseram, ea

ab Vsenero et me ipso admonitus denuo examinauit et diligenter continuauit specimine nouae recensionis addito I. A. Heikel in libello Helsingforsiae nuperrime edito ‚De Praeparationis euangelicae Eusebii edendae ratione'. quem, si quidem ad haec studia rediturus est, admonitum esse uelim ne uanis coniecturis de codicum affinitate operam det inutilem, sed imprimis, id quod grauissimum est, ad liquidum perducat qui codices apographa sint et qui non. nam libello illo ne id quidem planum fecit codicem G ex O esse descriptum. ceterum et Historiae et Praeparationis ea recensio quam criticam dicere possis opus arduum erit ac periculosum neque suscipi poterit antequam omnes codices quam diligentissime et usque ad puluisculum collati et explorati erunt. nusquam unum codicem uel unum codicum genus pro unico duce sequi licet, ut e. g. Historiae nihil magis nocuit quam quod codici Mazarinaeo nimium fidei ab editoribus tribuebatur. deinde Eusebii codicum fere omnium proprium est ut non extent archetyporum exemplaria accurata, sed iterum iterumque nouatae recensiones.

Alterum neque spernendum adiumentum ab eo qui Tatianum recensurus est ex ipso scriptore peti debet. quamuis enim se artem oratoriam, quam antea exercuerat, prorsus abdicasse pronuntiet, omnes sententiae omnia uerba rhetorem produnt artificiosum et male quidem artificiosum. ex istis artificiis est lex quam seuerissime sibi ipse scriptor imposuit ut hiatum euitaret. neue re negligenter examinata hiatum a Tatiano modo admissum, modo euitatum esse dicas. quodsi hiatum admissurus erat, unde mira ista uerborum collocatio quae legitur p. 37, 16? uel cur non posuit quam quiuis desiderat particulam *ἀλλά*, sed *καὶ* ... *δέ* p. 36, 8? etiam hoc diligenter obserues ultima Orationis parte, ubi tanta nominum multitudo in sententias redigenda erat, seuere hiatum euitatum esse praeter paucissimos locos atque eos quidem qui omni labori resisterent. denique grauissimi momenti est quod multos hiatus qui olim legebantur culpa librariorum intrusos esse codicum Mutinensis et Marciani uel Eusebii ope edocemur. magis magisque igitur mihi persuasi in Tatiani Oratione hiatum tolerari non posse et siqui traditus sit hiatus non legitimus, id corruptelae certum esse indicium. ceterum talibus locis plerumque aliis quoque de causis codicum lectiones damnandae sunt, saepe facillima mutatio praesto est.

siue per casum siue per errorem factum est ut p. 5, 12 inter τῷ τελείῳ θεῷ et ἀλλ' οὐδέ signum lacunae non ponerem uel p. 17, 2 non adnotarem legendum esse τῆς γὰρ ὕλης εἰσὶν ἀπαυγάσματα καὶ πονηρίας.

Tamen plurima restant difficillima et obscura. accedit quod scriptorum paganorum editoribus semper uel saepe praesto sunt aliorum inuenta quibus uia aut recta aut falsa indicetur, qui autem Christianorum libros recensurus est, ei plerumque soli omne ingenii periculum in re integra et intacta faciendum est. quod in Tatiano quoque euenit. ex antiquioribus enim unus Conradus Gesner, inter recentiores Augustus Nauck mentione digni sunt: sed ille operam ut laudabilem neque infelicem ita subitariam suo more Tatiano dedit, hic paucos tantum locos in dissertatiuncula Philologi tomo 9 inserta tractauit. at optime non libris sed ab ipsis uiris adiutus sum cum a Roberto Münzel amico tum ab Vdalrico de Wilamowitz qui totum libellum mecum perlegit et pertractauit tantoque opere mihi succurrit ut eum non adiutorem sed alterum editorem dicere deberem. quoniam uero curae secundae nusquam tantum ualent quantum in re critica, cum indicis conficiendi causa denuo Tatianum tractare coepissem, haud pauca uel mihi uel Wilamowitzio uel utrique non feliciter cessisse intellexi. ecce quae iam corrigenda esse mihi uidentur. p. 4, 5 traditum est ὅτι μὴ θεὸς ὢν τοῦθ', ὅπερ ἔλεγεν, εἶναι κατεψεύδετο. melius quam δι' ὧνπερ est ᾧπερ: *se deum esse, cum non esset, eo quod dixit ementitus est.* p. 4, 14 κατὰ δὲ τὸ ἐπελθὸν ἕκαστος ἐκπεφώνηκε recte se habent, dummodo ex eis quae praecedunt obiectum uerbo ἐκπεφώνηκε suppleatur. p. 5, 11 scribendum esse censeo ὥσπερ δὲ ψυχὴ παρωμοιωμένον. spiritum materialem ipse animam dicit p. 12, 18. animam igitur mundi sicut animam humanam [cf. p. 16, 18] imperfectam dei imaginem esse credidit. p. 7, 23 codicum lectio κωλυτής retinenda est; cf. indicem s. u. p. 8, 2 distinguo et conicio ὁ πρωτόγονος δαίμων ἀποδείκνυται, καὶ τοῦτον οἱ μιμησάμενοι τούτου τε τὰ φαντάσματα δαιμόνων στρατόπεδον ἀποβεβήκασι. neque enim intellego quomodo diaboli phantasmata daemones fieri possint qualeue sint ista phantasmata. certo non ea per liberum arbitrium peccavere et cecidere, sed angeli a deo creati et diabolum diabolique uanas cogitationes secuti. p. 8, 12 sq. locum difficilem et perobscurum commutationibus

non bene turbauimus. primo uerba *οἱ γὰρ τοὺς μονομαχοῦντας — σπουδάζων* ad *ἐν θεάτρῳ* spectare constat. quae secuntur cum illuc non spectent aliterque constructa sint, lacuna statuatur necesse est. deinde *πῶς οὐχὶ θνητὸς εἶναι νομισθήσεται* non ita intellegenda sunt ut daemones re uera mortales esse dicantur quae non erat sententia Tatiani, sed dolum mihi describere uidentur daemonum homines sub specie humana affectibusque humanis susceptis fallentium. atque tale quid toti loco subesse uerbo quod sequitur *πεφανερώκασι* aperte proditur. iam uero summopere miror quod ii daemones hominibus naturam suam reuelasse dicantur quorum ex Tatiani sententia nihil magis interfuerit quam ut deciperent ueramque indolem suam quouis modo absconderent. neque uideo qua ratione haec cum eis quae praecedunt coniungi possint. denique in eo haereo quod cum iidem et doceantur et admoneantur, modo *τοῖς ἀνθρώποις* modo *τοὺς ἀκούοντας* positum est. conicio igitur *δι' ὧν γὰρ ἑαυτοὺς ὅτι ὅμοιοί τινες πεφύκασι τοῖς ἀνθρώποις πεφανερώκασι*. cum uero daemones hominibus se adsimilassent, ipsi illi fato quod hominibus imposuerant, succubuere. ne nimis audacter coniecisse et explicasse uidear, conferri iubeo fabulam quae de daemonibus narratur homil. Clem. 8, 12 sq. p. 12, 24 nescio an *ἄπορον* mutandum sit in *ἄποιον* cf. ind. s. u. *ὕλη*. p. 12, 28 restituo *ὑπ' αὐτῆς*. p. 13, 27 scribo *διὰ τῶν αἰώνων*. p. 15, 4 non sufficit articulum supplere ut *σοφία* definiatur: e. g. propono ⟨*τῇ θείᾳ*⟩ *σοφίᾳ*. p. 17, 10 codicum lectio prorsus corrupta est: exempli gratia et ut aliquo modo sententia indicetur, talia propono *τίς δέ ἐστιν αὕτη* ⟨*ἡ κλῆσις*⟩, *εὐσύνοπτον ἔσται τοῖς βουλομένοις* ⟨*μαθεῖν παρὰ τοῦ πνεύματος ὃ δίδωσι τοῖς*⟩ *ἀνθρώποις τὸ ἀθάνατον*. p. 17, 29 post *δυνατὸν* addi oportet *ἦν*. p. 19, 5 Gesneri coniecturae *ἕκαστον* iam praefero *ἑκάστας*. p. 19, 8 *ἂν* delendum est: ex primis literis uerbi *ἀγαθὸν* ortum esse uidetur. p. 19, 15 hiatus uitandi causa non *ὥσπερ*, sed *ἐπείπερ* scripserim. p. 19, 26 *ἐν αὐτῇ* sana esse uidentur; hiatu non corruptela, sed lacuna proditur. e. g. suppleo *θεραπείας*. p. 20, 1 non recte mutaui lectionem traditam *παραιτούμεθα*. ibid. *τινος* dittographiam eius quod sequitur *τινες* esse censuerim. p. 22, 23 temere de *ἔχουσι* dubitationem moui. p. 24, 13 clarior euadet sententia si post *ὑπάρχοντας* addiderimus *ὑποστάσεις* uel tale quid. p. 26, 29 non mutandum erat

πάλιν τε εἶναι. cf. p. 29, 7 τὰ . . ἐπιτηδεύματα κατὰ τὸν . . Θερσίτην γίνεται, p. 34, 5 διὰ τὸ μὴ σὺν ὑμῖν εἶναι; de πάλιν τε p. 14, 15. p. 28, 5 locus neque emendatus neque explicatus est. p. 28, 12 locum ita constituam: δημοσίᾳ μὲν γὰρ πομπεύετε τοὺς λόγους, ** ἐπὶ τὰς γωνίας ἀποκρύπτετε. e. g. suppleas τὰς δὲ συμφοράς. p. 30, 10 infelicissime pro ἐξαίσιον conieci αὐτεξούσιον. neque Wilamowitzii δεξιόν diuinis mandatis appositum est. in mentem mihi uenit ἐξαρτίζον: cf. 2 Tim. 3, 17 πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμόν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος et Sap. Sal. 9, 9 ἡ σοφία . . . ἐπισταμένη . . . τί εὐθὲς ἐν ἐντολαῖς σου. ipse Tatianus Περὶ τοῦ κατὰ τὸν σωτῆρα καταρτισμοῦ scripsit. p. 30, 17 ut locus obscurus de hominis materialis ortu et corroboratione melius intellegatur, adscribo Valentini doctrinam in exc. Theod. seruatam [52 p. 982]: τοῦτο τὸ σαρκίον ἀντίδικον ὁ σωτὴρ εἶπεν . . . καὶ δῆσαι παραινεῖ . . . ὁμοίως δὲ καὶ εὐνοεῖν αὐτῷ μὴ τρέφοντας καὶ ῥωννύντας τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ἐντεῦθεν νεκροῦντας ἤδη καὶ ἐξίτηλον ἀποφαίνοντας ἀποχῇ τῆς πονηρίας ἵνα ἐν τῇ διαλύσει ταύτῃ διαφορηθὲν καὶ διαπνεῦσαν λάθῃ, ἀλλὰ μὴ καθ' αὐτό τινος ὑποστάσεως λαβόμενον τὴν ἰσχὺν ἔχῃ παράμονον ἐν τῇ διὰ πυρὸς διεξόδῳ. praeterea adnoto 19, 3 νεύρων reponendum esse; p. 32, 9 margini adscribendum numerum 124, infra numerum 124 in 126 corrigendum.

Haud minus quam emendatio, usque ad hoc tempus Tatiani interpretatio neglecta iacuit. commemorari uelim Adolphi Harnack uersionem Germanicam programmate Gissensi 1884 publici iuris factam: Augustus Kalkmann sagaci et docta dissertatione quam Musei Rhenani t. 42 inseruit magis argumenta quaedam indicauit quam uerba explicauit. commentarium scribere nec uolui nec potui: sed cum per indicem quaecunque in Tatiani oratione notabilia esse uidebantur componere constituissem, his uel illis locis interpretationis gratia ea adieci quae parata et collecta habueram. magis enim ex re fore duxi si pauca darem et imperfecta quibus ab aliis meliora superstruerentur quam si nihil proferrem ne in uituperationis periculum incurrerem.

Denique fragmenta et testimonia ipse de integro disposui et recensui. scholia Arethae O. de Gebhardt edidit. cui non minus quam ceteris qui de hoc libro optime meriti sunt, gratias ago quam maximas.

Rostochiae mense Martio 1888.

E. S.

Codices Tatiani

M = codex Mutinensis III D 7
M[1] = codicis Mutinensis pars altera
P = codex Parisinus 174
V = codex Marcianus 343

Codices Eusebii Historiae ecclesiasticae

A = codex Parisinus 1430
B = codex Parisinus 1431
D = codex Parisinus 1433
E = codex Parisinus 1436
M = codex Marcianus 338
V = codex Vaticanus 399

Codices Eusebii Praeparationis evangelicae

D = codex Parisinus 467
G = codex Laurentianus VI 9
J = codex Marcianus 341
N = codex Neapolitanus II Aa 16
O = codex Bononiensis 3643

Mü = R. Münzel
Wi = V. de Wilamowitz-Moellendorf

in indice graeco uoces quae Scripturae propriae sunt, cruce, eas quae apud Tatianum solum inueniuntur, asterisco signaui

ΤΑΤΙΑΝΟΥ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

ed. Otto

2 1. *Μὴ πάνυ φιλέχθρως διατίθεσθε πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἄνδρες Ἕλληνες, μηδὲ φθονήσητε τοῖς τούτων δόγμασιν. ποῖον*
4 *γὰρ ἐπιτήδευμα παρ' ὑμῖν τὴν σύστασιν οὐκ ἀπὸ βαρβάρων ἐκτήσατο; Τελμησσέων μὲν γὰρ οἱ δοκιμώτατοι τὴν δι' ὀνείρων ἐξεῦρον μαντικήν, Κᾶρες τὴν διὰ τῶν ἄστρων πρόγνωσιν, πτήσεις ὀρνίθων Φρύγες καὶ Ἰσαύρων οἱ παλαίτατοι, Κύπριοι θυτικήν, ἀστρονομεῖν Βαβυλώνιοι, μαγεύειν Πέρσαι, γεωμετρεῖν Αἰγύπτιοι, τὴν διὰ γραμμάτων παιδείαν Φοίνικες. ὅθεν παύσασθε τὰς μιμήσεις εὑρέσεις ἀποκαλοῦντες. ποίησιν μὲν γὰρ ἀσκεῖν καὶ ᾄδειν Ὀρφεὺς ὑμᾶς ἐδίδαξεν, ὁ δὲ αὐτὸς καὶ μυεῖσθαι· Τουσκανοὶ πλάττειν, ἱστορίας συντάττειν αἱ παρ' Αἰγυπτίοις τῶν χρόνων ἀναγραφαί. Μαρσύου δὲ καὶ Ὀλύμπου τὴν αὐλητικὴν ἀπηνέγκασθε· Φρύγες δὲ [οἱ] ἀμφότεροι· τὴν διὰ σύριγγος*
6 *ἁρμονίαν ἄγροικοι συνεστήσαντο. Τυρρηνοὶ σάλπιγγα, χαλκεύειν Κύκλωπες, καὶ ἐπιστολὰς συντάσσειν ἡ Περσῶν ποτε ἡγησαμένη γυνή, καθά φησιν Ἑλλάνικος· Ἄτοσσα δὲ ὄνομα αὐτῇ [ἦν]. καταβάλλετε τοιγαροῦν τοῦτον τὸν τῦφον μηδὲ προβάλλεσθε ῥημάτων εὐπρέπειαν, οἵτινες ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν ἐπαινούμενοι συνηγόρους τοὺς οἴκοι κέκτησθε. χρὴ δὲ τὸν νοῦν ἔχοντα τὴν ἀφ'*

4—16 usus est Clem. strom. 1, 16 p. 361 sq. Greg. Naz. 4, 109 p. 137
16 frg. 163a

1 post *διατίθεσθε* rasura M 2 *ω ἄνδρεσ* PV *φθονήσεται* V *δόγμασι* PV 4 *τελμισσέων* MPV *μὲν* ex corr. add. P 6 *παλαίτατοι* ex *παλαίστατοι* corr. V 7 *ἀστρονομεῖν* om. P 8 *διὰ* om. V 8. 9 *παύσασθε*] *ε* in ras. M 10 *μοιεῖσθαι* M, corr. al. m. 11 ex *πλάτειν* corr. M al. m. *παρ'*] *αρ* in ras. M 13 ex *ὑπηνέγκασθε* corr. V *οἱ* del. Wi 14 *τυρρηνοὶ*] ex *τυρηνοὶ* corr. M *τ* ex *π* per ras. corr. V 15 *συντάττειν* V 16 *ἦν* eieci 17 *καταβάλετε* ex *καταβάλλεται* corr. M *καταβάλετε* PV *τοῦτον* om. V *προβάλλεσθαι* V 19 *κέχρησθε* ex *κέχρησθαι* corr. V

*ἑτέρων περιμένειν μαρτυρίαν συνᾴδειν τε καὶ ἐν τῇ τοῦ λόγου
προφορᾷ. νῦν δὲ μόνοις ὑμῖν ἀποβέβηκε μηδὲ ἐν ταῖς ὁμιλίαις
ὁμοφωνεῖν. Δωριέων μὲν γὰρ οὐχ ἡ αὐτὴ λέξις τοῖς ἀπὸ τῆς
Ἀττικῆς, Αἰολεῖς τε οὐχ ὁμοίως τοῖς Ἴωσι φθέγγονται· στάσεως
δὲ οὔσης τοσαύτης παρ' ⟨ὑμῖν ἐν⟩ οἷς οὐκ ἐχρῆν ἀπορῶ τίνα με δεῖ
καλεῖν Ἕλληνα. καὶ γὰρ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, τὰς μὴ συγγενεῖς
ὑμῶν ἑρμηνείας τετιμήκατε, βαρβαρικαῖς τε φωναῖς ἔσθ' ὅτε
καταχρώμενοι συμφύρδην ὑμῶν πεποιήκατε τὴν διάλεκτον.
τούτου χάριν ἀπεταξάμεθα τῇ παρ' ὑμῖν σοφίᾳ κἂν εἰ πάνυ
σεμνός τις ἦν ἐν αὐτῇ. κατὰ γὰρ τὸν κωμικὸν ταῦτά ἐστιν* 8
*'ἐπιφυλλίδες καὶ στωμύλματα, χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ
τέχνης', λαρυγγιῶσί τε οἱ ταύτης ἐφιέμενοι καὶ κοράκων ἀφίεν-
ται φωνήν. ῥητορικὴν μὲν γὰρ ἐπ' ἀδικίᾳ καὶ συκοφαντίᾳ
συνεστήσασθε, μισθοῦ πιπράσκοντες τῶν λόγων ὑμῶν τὸ
αὐτεξούσιον καὶ πολλάκις τὸ νῦν δίκαιον αὖθις οὐκ ἀγαθὸν
παριστῶντες· ποιητικὴν δέ, μάχας ἵνα συντάσσητε θεῶν καὶ
ἔρωτας καὶ ψυχῆς διαφθοράν.* 2. *τί γὰρ σεμνὸν φιλοσοφοῦντες
ἐξηνέγκατε; τίς δὲ τῶν πάνυ σπουδαίων ἀλαζονείας ἔξω κα-
θέστηκεν; Διογένης πιθάκνης καυχήματι τὴν αὐτάρκειαν σεμνυ-
νόμενος πολύποδος ὠμοβορίᾳ πάθει συσχεθεὶς εἰλεῷ διὰ τὴν
ἀκρασίαν ἀποτέθνηκεν. Ἀρίστιππος ἐν πορφυρίδι περιπατῶν
ἀξιοπίστως ἠσωτεύσατο. Πλάτων φιλοσοφῶν ὑπὸ Διονυσίου* 10
*διὰ γαστριμαργίαν ἐπιπράσκετο. καὶ Ἀριστοτέλης ἀμαθῶς ὅρον
τῇ προνοίᾳ θεὶς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν οἷς ἠρέσκετο περι-
γράψας, λίαν ἀπαιδεύτως Ἀλέξανδρον τὸ μεμηνὸς μειράκιον
ἐκολάκευεν, ὅστις ἀριστοτελικῶς πάνυ τὸν ἑαυτοῦ φίλον διὰ
τὸ μὴ βούλεσθαι προσκυνεῖν αὐτὸν καθείρξας ὥσπερ ἄρκτον
ἢ πάρδαλιν περιέφερε. πάνυ γοῦν ἐπείθετο τοῖς τοῦ διδασκάλου*

---

10 Aristoph. Ran. 92 sq.

---

1 *περιμένειν*] *ερ* in ras. M inde a *συνᾴδειν* locus confusus 2 *προφαρα* V 3 *οὐχ ἡ*] *οὐχὶ* V 4 *τε*] *δὲ* Wi *φεγγονται* V 5 *ὑμῖν ἐν* suppl. Wi 6 *πάντων* Gesner *πᾶν* MPV *συγγενεῖς*] *εῖ* in ras. V 7 *ἔσθ'*] *ε* in ras. V 11 *στομύλματα* V *μουσία* MV 12 *οἱ* om. V 12. 13 *ἀφίενται* Gesner *ἐφίενται* MPV *αι* in ras. V 13 *γὰρ* om. V *συκοφαντίᾳ*] *ι* ex *ει* corr. V 16 *συντάσσηται* M *συντάσσησθε* V *θεῶν καὶ* Wi *καὶ θεῶν* MPV 18 *δαὶ* MV *ἀλλαζωνειασ* V 18. 19 *καθέστηκε* V 20 *ὠμο/ρίαι* P *ὠμοβορειαι* M *ὠμοβορεία* V *ἰλεῶι* MP *ἰλεῶ* V 22 *διονύσου* V 23 ex *ἐπράσκετο* corr. V *ἀμαθῶς*] *μαθῶ* in ras. P 25 ex *ὑπεδεύτωσ* corr. V *ἀλέξανδρόσ* V *τὸ μεμηνὸς* Nauck et ego *τε μεμνημένοσ* MPV 26 ex *ἀριστοτελικὸσ* corr. V *φίλων* V 27 *αὐτὸν προσκυνεῖν* P *καρθείρξασ* P

δόγμασιν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀρετὴν ⟨ἐν⟩ συμποσίοις ἐπιδεικνύμενος καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ πάνυ φίλτατον διαπείρων τῷ δόρατι καὶ πάλιν κλαίων καὶ ἀποκαρτερῶν προφάσει λύπης, ἵν' ὑπὸ τῶν οἰκείων μὴ μισηθῇ. γελάσαιμι δ' ἂν καὶ τοὺς μέχρι νῦν τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ καταχρωμένους, οἳ τὰ μετὰ σελήνην ἀπρονόητα λέγοντες εἶναι, προσγειότεροι παρὰ τὴν σελήνην ὑπάρχοντες καὶ κατώτεροι τοῦ ταύτης δρόμου, προνοοῦσι τῶν ἀπρονοήτων· παρ' οἷς δὲ οὐκ ἔστι κάλλος, οὐ πλοῦτος, οὐ ῥώμη σώματος, οὐκ εὐγένεια, παρὰ τούτοις οὐκ ἔστι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ εὔδαιμον. καὶ οἱ τοιοῦτοι φιλοσοφείτωσαν.

12 3. *τὸν γὰρ Ἡράκλειτον οὐκ ἂν ἀποδεξαίμην 'ἐμαυτὸν ἐδιδαξάμην' εἰπόντα διὰ τὸ αὐτοδίδακτον εἶναι καὶ ὑπερήφανον οὐδ' ἂν ἐπαινέσαιμι κατακρύψαντα τὴν ποίησιν ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ναῷ, μυστηριωδῶς ὅπως ὕστερον ἡ ταύτης ἔκδοσις γίνηται. καὶ γὰρ οἷς μέλον ἐστὶ περὶ τούτων, φασὶν Εὐριπίδην τὸν τραγῳδοποιὸν κατιόντα καὶ ἀναγινώσκοντα διὰ μνήμης κατ' ὀλίγον τὸ Ἡρακλείτειον σκότος τοῖς σπουδαίοις παραδεδωκέναι. τούτου μὲν οὖν τὴν ἀμαθίαν ὁ θάνατος συνήλεγξεν· ὕδρωπι γὰρ συσχεθεὶς καὶ τὴν ἰατρικὴν ὡς φιλοσοφίαν ἐπιτηδεύσας βολβίτοις τε περιπλάσας ἑαυτὸν τῆς κόπρου κρατυνθείσης συνολκάς τε τοῦ παντὸς ἀπεργασαμένης σώματος σπασθεὶς ἐτελεύτησεν. τὸν γὰρ Ζήνωνα διὰ τῆς ἐκπυρώσεως ἀποφαινόμενον ἀνίστασθαι πάλιν τοὺς αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, λέγω δὲ*
14 *Ἄνυτον καὶ Μέλητον ἐπὶ τῷ κατηγορεῖν, Βούσιριν δὲ ἐπὶ τῷ ξενοκτονεῖν καὶ Ἡρακλέα πάλιν ἐπὶ τῷ ἀθλεῖν, παραιτητέον· ὅστις ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν λόγῳ πλείονας τοὺς μοχθηροὺς τῶν δικαίων εἰσηγεῖται, Σωκράτους ἑνὸς καὶ Ἡρακλέους καί τινων ἄλλων τοιούτων, γεγονότων ὀλίγων καὶ οὐ πολλῶν.*

---

11 frg. 80

---

1 *δόγμασι* PV *καὶ* om. V *ἐν* add. corrector cod. Paris. 2376 2 *διαπείρων*] *ει* in ras. P *διαπήρων* MV ex *δώρατι* corr. M 4 *μισιθῇ* V 9 *κατὰ* corrector codicis Paris. 2376 *παρὰ* MPV 10 *ἀριστοτέλη* MV 11. 12 *ἐδιζησάμην* Heraclitus 12 *οὐδ'* ego *οὔτ'* MPV 14 *ἔκδοσισ* in mg. P 14. 15 *γένηται* P 15 ex *μέλλον* corr. P 17 *ἡρακλείτειον* M m. rec. *ἡρακλείτιον* corrector cod. Paris. 2376 *ἡράκλειτον* MP *ἡράκλειον* V *τοῖς σπουδαίοις* ego *σπουδαίως* MPV ex *σπουδαῖοσ* corr. V 18 *διήλεγξεν* V 19 *φιλοσοφίαν*] *ν* ex corr. M 22 *ἐτελεύτησε* V 23 post *τοὺς* rasura M 24 in *μέλιτον* per rasuram corr. M *τῷ*] *τὸ* (bis) MV 25 *τὸ ἀθλεῖν* MV 26 *ἐν—τὴν* in ras. M 28 *τοιούτων*] *οιον* in ras. P

οἱ γὰρ κακοὶ πάνυ πλείους εὑρεθήσονται τῶν ἀγαθῶν, καὶ ο
θεὸς κακῶν ἀποδειχθήσεται κατ' αὐτὸν ποιητής, ἐν ἁμάραις
τε καὶ σκώληξι καὶ ἀρρητουργοῖς καταγινόμενος. Ἐμπεδοκλέους
γὰρ τὸ ἀλαζονικὸν αἱ κατὰ τὴν Σικελίαν τοῦ πυρὸς ἀνα-
φυσήσεις ἀπέδειξαν, ὅτι μὴ θεὸς ὢν τοῦθ' ὅπερ ἔλεγεν
εἶναι κατεψεύδετο. γελῶ καὶ τὴν Φερεκύδους γραολογίαν καὶ
τοῦ Πυθαγόρου τὴν περὶ τὸ δόγμα κληρονομίαν καὶ τοῦ
Πλάτωνος, κἂν τινες μὴ θέλωσι, τὴν περὶ τούτους μίμησιν.
τίς γὰρ ἂν ἐπιμαρτυρήσαι τῇ Κράτητος κυνογαμίᾳ καὶ οὐ 16
μᾶλλον παραιτησάμενος τὴν ἔντυφον τῶν ὁμοίων αὐτῷ γλωσ-
σομανίαν ἐπὶ τὸ ζητεῖν τὸ κατ' ἀλήθειαν σπουδαῖον τρέψεται;
διόπερ μὴ παρασυρέτωσαν ὑμᾶς αἱ τῶν φιλοψόφων καὶ ου
φιλοσόφων πανηγύρεις, οἵτινες ἐναντία μὲν ἑαυτοῖς δογματί-
ζουσιν, κατὰ δὲ τὸ ἐπελθὸν ἕκαστος ἐκπεφώνηκε. πολλὰ δὲ
καὶ παρ' αὐτοῖς ἐστι προσκρούσματα· μισεῖ μὲν γὰρ ἕτερος τὸν
ἕτερον, ἀντιδοξοῦσι δὲ ἑαυτοῖς διὰ τὴν ἀλαζονείαν τόπους ἐπι-
λεγόμενοι ** τοὺς προὔχοντας. ἐχρῆν δὲ μηδὲ βασιλείας προλήμ-
ματι κόλακεύειν τοὺς ἡγουμένους, περιμένειν δὲ μέχρις ἂν
πρὸς αὐτοὺς οἱ μεγιστᾶνες ἀφίκωνται.

4. Διὰ τί γάρ, ἄνδρες Ἕλληνες, ὥσπερ ἐν πυγμῇ συγκρούειν 18
βούλεσθε τὰς πολιτείας καθ' ἡμῶν; καὶ εἰ μὴ τοῖς τινων νο-
μίμοις συγχρῆσθαι βούλομαι, τίνος χάριν καθάπερ μιαρώτατος
μεμίσημαι; προστάττει φόρους τελεῖν ὁ βασιλεύς, ἕτοιμος παρ-
έχειν. δουλεύειν ὁ δεσπότης καὶ ὑπηρετεῖν, τὴν δουλείαν
γινώσκω. τὸν μὲν γὰρ ἄνθρωπον ἀνθρωπίνως τιμητέον, φο-
βητέον δὲ μόνον τὸν θεόν, ὅστις ἀνθρωπίνοις οὐκ ἔστιν ὁρα-
τὸς ὀφθαλμοῖς, οὐ τέχνῃ περιληπτός. τοῦτον μόνον ἀρνεῖσθαι
κελευόμενος οὐ πεισθήσομαι, τεθνήξομαι δὲ μᾶλλον, ἵνα μὴ ψεύ-
στης καὶ ἀχάριστος ἀποδειχθῶ. θεὸς ὁ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἔχει

---

2 ex αὐτὸ corr. P ἁμάραις] conicio ἀράχναις 3 ex σκώλιξι corr. V 4. 5 ἀναφύσεισ P 5 μὴ ex corr. add. P τοῦθ' ὅπερ] τοῦ θεοῦ ὅπερ Nauck cum hiatu: proposuerim τοῦτο δι' ὥνπερ 7 καὶ τοῦ V καὶ τὴν MP 8 τὴν erasum P τούτους ego τούτον MPV 9 κοινογαμίαι M κοινογαμία PV em. Worth 11 ἐπὶ τὸ ζητεῖν τὸ Gesner ἐπὶ τὸ ζητεῖν ἐπὶ τὸ MV ἐπιζητεῖν ἐπὶ τὸ P τρέψαι MV 12 φιλοψόφων Thirlby cf. Iustin. apol. 2, 3 φιλοσόφων MPV 13. 14 δογματίζουσι PV 14 κατὰ] conicio ἑκάστῳ τὸ ex corr. add. P ex ἐπελθῶν corr. M ἐπελθὼν V 15 in προσκρούματα per ras. corr. P 17 lacunam ind. Wi μηδὲ ego μήτε MPV 18 θεραπεύειν ἢ κολακεύειν V ἡγουμένους] ἡγου in ras. M 21 ex βούλεσθαι corr. MP 25 γινώσκω/// M

σύστασιν ἐν χρόνῳ, μόνος ἄναρχος ὢν καὶ αὐτὸς ὑπάρχων τῶν
ὅλων ἀρχή. πνεῦμα ὁ θεός, οὐ διήκων διὰ τῆς ὕλης, πνευ-
μάτων δὲ ὑλικῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σχημάτων κατασκευαστής,
ἀόρατός τε καὶ ἀναφής, αἰσθητῶν καὶ ὁρατῶν αὐτὸς γεγονὼς
20 πατήρ. τοῦτον διὰ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ ἴσμεν καὶ τῆς δυνά-
μεως αὐτοῦ τὸ ἀόρατον τοῖς ποιήμασι καταλαμβανόμεθα. δη-
μιουργίαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένην χάριν ἡμῶν προσκυνεῖν
οὐ θέλω. γέγονεν ἥλιος καὶ σελήνη δι' ἡμᾶς· εἶτα πῶς τοὺς
ἐμοὺς ὑπηρέτας προσκυνήσω; πῶς δὲ ξύλα καὶ λίθους θεοὺς
ἀποφανοῦμαι; πνεῦμα γὰρ τὸ διὰ τῆς ὕλης διῆκον, ἔλαττον
ὑπάρχον τοῦ θειοτέρου πνεύματος, ὥσπερ δὲ τῇ ὕλῃ παρω-
μοιωμένον, οὐ τιμητέον ἐπ' ἴσης τῷ τελείῳ θεῷ. ἀλλ' οὐδὲ τὸν
ἀνωνόμαστον θεὸν δωροδοκητέον· ὁ γὰρ πάντων ἀνενδεὴς οὐ
διαβλητέος ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐνδεής. φανερώτερον δὲ ἐκθήσομαι
τὰ ἡμέτερα.

5. Θεὸς ἦν ἐν ἀρχῇ, τὴν δὲ ἀρχὴν λόγου δύναμιν παρει-
22 λήφαμεν. ὁ γὰρ δεσπότης τῶν ὅλων αὐτὸς ὑπάρχων τοῦ
παντὸς ἡ ὑπόστασις κατὰ μὲν τὴν μηδέπω γεγενημένην ποίησιν
μόνος ἦν· καθὸ δὲ πᾶσα δύναμις ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων [αὐ-
τὸς ὑπόστασις] ἦν σὺν αὐτῷ, τὰ πάντα σὺν αὐτῷ διὰ λογικῆς
δυνάμεως αὐτὸς [καὶ ὁ λόγος, ὃς ἦν ἐν αὐτῷ,] ὑπέστησεν. θε-
λήματι δὲ τῆς ἁπλότητος αὐτοῦ προπηδᾷ λόγος· ὁ δὲ λόγος οὐ
24 κατὰ κενοῦ χωρήσας ἔργον πρωτότοκον τοῦ πατρὸς γίνεται. τοῦ-
τον ἴσμεν τοῦ κόσμου τὴν ἀρχήν. γέγονεν δὲ κατὰ μερισμόν,
οὐ κατὰ ἀποκοπήν· τὸ γὰρ ἀποτμηθὲν τοῦ πρώτου κεχώρισται,
τὸ δὲ μερισθὲν οἰκονομίας τὴν διαίρεσιν προσλαβὸν οὐκ ἐνδεᾶ
26 τὸν ὅθεν εἴληπται πεποίηκεν. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτε-

---

5. 6 Rom. 1, 20   16 Ioann. 1, 1   23 Coloss. 1, 15

---

2 διήκων] ω ex ο corr. M   3 ἐν αὐτῃ ex ἑαυτῇ corr. P   4 ὁρατῶν Wi ἀοράτων MPV   5 αὐτοῦ del. Wi ⟨θεὸν⟩ ἴσμεν ego post καὶ erasit διὰ P   11 ὑπάρχει V   τῇ ὕλῃ ego ψυχὴ τῇ ὕλῃ melius Wi ψυχῆι MP ψυχῇ V   11. 12 ex παρωμοιωμένων corr. V   13 ἀνονόμαστον MV   16 ἐν ἀρχῇ] μὲν ἀρχὴ V ἡ ex ῃ corr.   19—21 αὐτὸς ὑπόστασις dittographiam censeo, αὐτῷ ὑπέστησεν hiatum intolerabilem praebet, καὶ ὁ λόγος—αὐτῷ ex seriore fide interpolata esse mihi probauit Wi   19 δύναμις] ι ex ει corr. V   24 γέγονε PV   26 ἐν οἰκονομίᾳ ego αἵρεσιν MPV διαίρεσιν ego cl. Athenag. suppl. 10 p. 48 τὴν ἐν τῇ ἑνώσει δύναμιν καὶ τὴν ἐν τῇ τάξει διαίρεσιν 12 p. 56 τίς ἡ τῶν τοσούτων ἕνωσις καὶ διαίρεσις ἑνουμένων   προσλαβὸν] πρὸσ in fine lineae V   27 εἴληπται] αι in ras. V

ται μὲν πυρὰ πολλά, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τὴν ἔξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς, οὕτω καὶ ὁ λόγος προελθὼν ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως οὐκ ἄλογον πεποίηκε τὸν γεγεννηκότα. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγὼ λαλῶ, καὶ ὑμεῖς ἀκούετε· καὶ οὐ δήπου διὰ τῆς μεταβάσεως τοῦ λόγου κενὸς ὁ προσομιλῶν τοῦ λόγου γίνομαι, προβαλλόμενος δὲ τὴν ἐμαυτοῦ φωνὴν διακοσμεῖν τὴν ἐν ὑμῖν ἀκόσμητον ὕλην προήρημαι καὶ καθάπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχῇ γεννηθεὶς ἀντεγέννησε τὴν καθ' ἡμᾶς ποίησιν αὐτὸς ἑαυτῷ, τὴν ὕλην δημιουργήσας, οὕτω κἀγὼ κατὰ τὴν τοῦ λόγου μίμησιν ἀναγεννηθεὶς καὶ τὴν τοῦ ἀληθοῦς κατάληψιν πεποιημένος μεταρρυθμίζω τῆς συγγενοῦς ὕλης τὴν σύγχυσιν. οὔτε γὰρ ἄναρχος ἡ ὕλη καθάπερ καὶ ὁ θεός, οὔτε διὰ τὸ ἄναρχον [καὶ αὐτὴ] ἰσοδύναμος τῷ θεῷ, γενητὴ δὲ καὶ οὐχ ὑπὸ ἄλλου γεγονυῖα, μόνου δὲ ὑπὸ τοῦ πάντων δημιουργοῦ προβεβλημένη. 6. *καὶ διὰ τοῦτο καὶ σωμάτων ἀνάστασιν ἔσεσθαι πεπιστεύκαμεν μετὰ τὴν τῶν ὅλων συντέλειαν, οὐχ ὡς οἱ Στωϊκοὶ δογματίζουσι κατά τινας κύκλων περιόδους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀπογινομένων τῶν αὐτῶν οὐκ ἐπί τι χρήσιμον, ἅπαξ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς αἰώνων πεπερασμένων [καὶ] εἰς τὸ παντελὲς διὰ μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν σύστασιν [ἔσεσθαι] χάριν κρίσεως. δικάζουσι δὲ ἡμῖν οὐ Μίνως οὐδὲ Ῥαδάμανθυς,* 28 *ὧν πρὸ τῆς τελευτῆς οὐδεμία τῶν ψυχῶν, ὡς μυθολογοῦσιν, ἐκρίνετο, δοκιμαστὴς δὲ αὐτὸς ὁ ποιητὴς θεὸς γίνεται. κἂν γὰρ πάνυ φληνάφους τε καὶ σπερμολόγους ἡμᾶς νομίσητε, μέλον οὐκ ἔστιν ἡμῖν, ἐπεὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πεπιστεύκαμεν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ὢν πρὶν ἢ γενέσθαι τίς ἤμην οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον, γεγονὼς δὲ ὁ μὴ πάλαι διὰ τῆς γενέσεως τὸ εἶναι πεπίστευκα· τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ γενόμενος καὶ διὰ θανάτου μηκέτ' ὢν αὖθίς τε μηκέθ' ὁρώμενος ἔσομαι πάλιν ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς εἶτα γεννηθείς. κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ μου τὸ σαρκίον, ἐξατμισθεῖσαν τὴν ὕλην*

---

19 Hebr. 9, 26   24 Act. 17, 18

---

3 *πεποίηκεν* V   5 *προσωμιλῶν* V *ι* in ras.   10 *μίμησιν*] *μ* prius ex *α* corr. P   11 *μεταρυθμίζω* MPV   12 *ἄναρχοσ* ex *ἄναχοσ* corr. V   *οὔτε* Wi *οὐδὲ* MPV   13 *καὶ αὐτὴ* del. Wi   ex *γεννητὴ* per ras. corr. P   14 *ὑπό τον ἄλλου* P   16 *πεπειστεύκαμεν* V   19 *καὶ* del. Wi   20 *ἔσεσθαι* eieci   24 *πάλιν πάνυ* V   *τε* om. P   *νομίσητε*] *η* et *ε* in ras. V   *μέλλον* V *μέλ///ον* P   25 *ἡμῖν*] *ἡ* ex corr. P   *ἐπεὶ*] *ἐπι* V   27 *σαρκηκῆσ* M   *ὃ* PV   30 *γενηθεὶσ* V   31 *ἐξατμισθεῖσαν*] *ισ* in ras. P

ὁ κόσμος κεχώρηκε· κἂν ἐν ποταμοῖς κἂν ἐν θαλάσσαις ἐκδαπανηθῶ κἂν ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλουσίου δεσπότου. καὶ ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἄθεος οὐκ οἶδεν τὰ
30 *ἀποκείμενα, θεὸς δὲ ὁ βασιλεύων, ὅτε βούλεται, τὴν ὁρατὴν αὐτῷ μόνον ὑπόστασιν ἀποκαταστήσει πρὸς τὸ ἀρχαῖον.*

7. *λόγος γὰρ ὁ ἐπουράνιος πνεῦμα γεγονὼς ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ λόγος ἐκ λογικῆς δυνάμεως, κατὰ τὴν τοῦ γεννήσαντος αὐτὸν πατρὸς μίμησιν εἰκόνα τῆς ἀθανασίας τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν, ἵν', ὥσπερ ἡ ἀφθαρσία παρὰ τῷ θεῷ, τὸν αὐτὸν τρόπον θεοῦ μοίρας ἄνθρωπος μεταλαβὼν ἔχῃ καὶ τὸ ἀθάνατον. ὁ μὲν οὖν λόγος πρὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων κατασκευῆς ἀγγέλων δημιουργὸς γίνεται, τὸ δὲ ἑκάτερον τῆς ποιήσεως εἶδος αὐτεξούσιον γέγονε τἀγαθοῦ φύσιν μὴ ἔχον, ὃ ** πλὴν μόνον παρὰ τῷ θεῷ, τῇ δὲ ἐλευθερίᾳ τῆς προαιρέσεως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκτελειούμενον, ὅπως ὁ μὲν φαῦλος δικαίως κολάζηται δι' αὐτὸν γεγονὼς μοχθηρός, ὁ δὲ δίκαιος χάριν τῶν ἀνδραγαθημάτων ἀξίως ἐπαινῆται κατὰ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θεοῦ μὴ παραβὰς τὸ βούλημα. καὶ τὰ μὲν περὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· ἡ δὲ τοῦ λόγου δύναμις ἔχουσα παρ' ἑαυτῇ τὸ προγνωστικὸν ** τὸ μέλλον ἀποβαίνειν*
32 *οὐ καθ' εἱμαρμένην τῇ δὲ τῶν αἱρουμένων αὐτεξουσίῳ γνώμῃ, τῶν μελλόντων προὔλεγε τὰς ἀποβάσεις καὶ τῆς μὲν πονηρίας κολαστὴς ἐγίνετο δι' ἀπαγορεύσεων, τῶν δὲ μενόντων ἀγαθῶν ἐγκωμιαστής. καὶ ἐπειδή τινι φρονιμωτέρῳ παρὰ τοὺς λοιποὺς ὄντι διὰ τὸ πρωτόγονον συνεξηκολούθησαν καὶ θεὸν ἀνέδειξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ⟨ἄγγελοι⟩ τὸν ἐπανιστάμενον τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ, τότε ἡ τοῦ λόγου δύναμις τόν τε ἄρξαντα τῆς ἀπονοίας καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας τούτῳ τῆς σὺν αὐτῷ διαίτης παρῃτήσατο. καὶ ὁ μὲν κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γεγονὼς χωρισθέντος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τοῦ δυνατωτέρου*
34 *θνητὸς γίνεται· διὰ δὲ τὴν παράβασιν καὶ τὴν ἄγνοιαν ὁ πρω-*

---

1 *κεχώρηκεν* P *η* in ras. al. m. *κεχώρικε* V *ι* in *η* corr. al. m. 3 *ἄθλιος* Wi *οἶδε///* P *οῖδε* V 5 *μόνον* ego *μόνην* MP *μόνω* V 6 *παρατοῦ* V 5. 6 *πνεύματος* ego *πατρὸσ* MPV 7 *ἐκ τῆσ* P 11 *τῶν ἀνθρώπων* ego *τ' ἀνδρῶν* MPV in *τῶν ἀνδρῶν* corr. m. rec. P 11. 12 *ἀγγέλων δημιουργὸσ* ex corr. P 13 *γέγονε//* M *ὃ* superscr. M suppleuerim *τέλειον μὲν ἴσμεν ὑπάρχον οὐδαμοῦ* 17 *ἐπαινεῖται* V 20 *τὸ* ante *προγνωστικὸν* om. P *κατὰ πᾶν* suppl. Wi 23 *κολαστὴς* Wi *κωλυτὴσ* MPV 25 *προτόγονον* M 26 *καὶ* erasit P *ἄγγελοι* addidi 27 *ἀρξαμενον* V 31 *ἄνοιαν* proposuit Otto

τόγονος δαίμων ἀποδείκνυται καὶ τοῦτον οἱ μιμησάμενοι. τούτου δὲ τὰ φαντάσματα δαιμόνων στρατόπεδον ἀποβεβήκασι καὶ διὰ τὸ αὐτεξούσιον τῇ σφῶν ἀβελτερίᾳ παρεδόθησαν.

8. Ὑπόθεσις δὲ αὐτοῖς τῆς ἀποστασίας οἱ ἄνθρωποι γίνονται. διάγραμμα γὰρ αὐτοῖς ἀστροθεσίας ἀναδείξαντες ὥσπερ οἱ τοῖς κύβοις παίζοντες, τὴν εἱμαρμένην εἰσηγήσαντο ⟨βασιλείαν⟩ λίαν ἄδικον. ὅ τε γὰρ κρίνων καὶ ὁ κρινόμενος καθ' εἱμαρμένην εἰσὶν γεγονότες, καὶ οἱ φονεύοντες καὶ οἱ φονευόμενοι καὶ οἱ πλουτοῦντες καὶ οἱ πενόμενοι τῆς αὐτῆς εἱμαρμένης ὑπάρχουσιν ἀπογεννήματα, πᾶσά τε γένεσις ὥσπερ ἐν θεάτρῳ τερπωλὴν παρέσχε τούτοις, παρ' οἷς, ὥς φησιν Ὅμηρος, 'ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο 36
γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν'. οἱ γὰρ τοὺς μονομαχοῦντας βλέποντες καὶ θάτερος θατέρῳ σπουδάζων ** καὶ ὁ γαμῶν καὶ παιδοφθορῶν καὶ μοιχεύων γελῶν τε καὶ ὀργιζόμενος φεύγων τε καὶ τιτρωσκόμενος πῶς οὐχὶ θνητὸς εἶναι νομισθήσεται; δι' ὧν γὰρ ἑαυτοὺς ὁποῖοί τινες πεφύκασι τοῖς ἀνθρώποις πεφανερώκασι, διὰ τούτων τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὰ ὅμοια προὐτρέψαντο. καὶ μήτι γε οἱ δαίμονες αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἡγουμένου [αὐτῶν] Διὸς ὑπὸ τὴν εἱμαρμένην πεπτώκασι τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν οἷσπερ καὶ οἱ ἄνθρωποι κρατηθέντες. καὶ ἄλλως δὲ πῶς τιμητέον τούτους παρ' οἷς δογμάτων ἐναντιότης ἐστὶ πολλή; Ῥέα μὲν γάρ, ἣν οἱ ἀπὸ τῶν Φρυγίων ὀρῶν Κυβέλην φασίν, ἀποτμήσεις αἰδοίων νενομοθέτηκεν διὰ τὸν ἐρώμενον ταύτης Ἄττιν· Ἀφροδίτη δὲ γάμου πλοκαῖς ἥδεται. μάγος ἐστὶν ἡ Ἄρτεμις, θεραπεύει ὁ Ἀπόλλων. καὶ μετὰ τὴν Γοργοῦς καρατομίαν τῆς Ποσειδῶνος ἐρωμένης, ἀφ' ἧς Πήγασος ὁ ἵππος καὶ ὁ Χρυσάωρ ἀνέθορε, τὰς σταγόνας τῶν αἱμάτων ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς

---

6 cf. Eph. 4, 14 11 *Α* 599 *Θ* 326

---

3 *τῆσ—ἀβελτηρίασ* V *ἀβελτερίαι* M altero *ε* in ras. *ἀβελτηρίαι* P 6 *τοὺσ κύβουσ* V *βασιλείαν* add. Wi 7 *εἰσὶ* PV 9. 10 *ἀπογενήματα* V 10 ex *πάσχε* corr. V *παρέσχεν* P 11 *τοῖσ τοιούτοισ* V 12 *μακάρεσι* P 13 *θάτερος*] *θάτερο* V lacunam indicaui 13. 14 *ὁ παιδοφθορῶν* V 15 *τιτρωσκώμενοσ* V 16 *ὧνπερ* P *πεφύκασι*] *πε* in ras. V 17. 18 *προετρέψαντο* P 18—20 *καὶ—κρατηθέντες* ante *οἱ γὰρ* (l. 12) collocat Wi lacuna l. 13 non indicata, ego post hanc lacunam, scribens *καὶ γὰρ ὁ γαμῶν* 19 *αὐτῶν* eieci *πάθεσιν* om. V 20 *οἷσπερ* ego *ὥσπερ* MPV 21 *αὐτοὺσ* V 21. 23 *ῥέαν..νενομοθετηκέναι* MPV em. Gesner 23 *αὐτῆς* V 25 *ὁ Ἀπόλλων θεραπεύει* ego 26 *ὁ Χρυσάωρ*] *χρυσάορ* P 27 *ἀνέθορε//* M *σταγῶνασ* V

38 *διενείμαντο· καὶ ο μὲν ἀπ᾿ αὐτῶν ἔσῳζεν, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ὁμοίων λύθρων ἀνθρωποκτόνος [ἡ πολεμοποιὸς] ἐγίνετο. ταύτην μοι δοκοῦσιν Ἀθηναῖοι μὴ βουληθέντες διαβάλλειν καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ἡφαίστου μίξεως γινόμενον τῇ Γῇ προσάπτειν, ἵνα μὴ νομίζηται καθάπερ ἡ Ἀταλάντη διὰ τὸν Μελέαγρον, οὕτω καὶ ἡ Ἀθηνᾶ διὰ τὸν Ἥφαιστον τῆς ἀνδρείας ἐστερῆσθαι. ὁ γὰρ ἀμφιγυήεις, ὡς εἰκός, ὁ πόρπας καὶ γναμπτὰς ἕλικας δημιουργῶν τοῖς κοροκοσμίοις ἠπάτησε τὴν ἀμήτορα παῖδα καὶ ὀρφανήν. Ποσειδῶν ναυτίλλεται, πολέμοις Ἄρης ἥδεται, κιθαριστής ἐστιν [ὁ] Ἀπόλλων, Θηβαίοις Διόνυσος τυραννεῖ, Κρόνος τυραννοκτονεῖ. Ζεὺς τῇ θυγατρὶ συγγίνεται, καὶ ἡ θυγάτηρ ἀπ᾿ αὐτοῦ κυεῖ. μαρτυρήσει μοι νῦν Ἐλευσὶς καὶ δράκων ὁ μυστικὸς καὶ Ὀρφεὺς ὁ ʻθύρας δ᾿ ἐπίθεσθε βεβήλοιςʼ λέγων. Ἀϊδωνεὺς ἁρπάζει τὴν*

40 *Κόρην, καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ γεγόνασι μυστήρια· κλαίει Δημήτηρ τὴν θυγατέρα, καί τινες ἀπατῶνται διὰ τοὺς Ἀθηναίους. ἐν τῷ τεμένει τοῦ Λητοΐδου καλεῖταί τις ὀμφαλός· ὁ δ᾿ ὀμφαλὸς τάφος ἐστὶν Διονύσου. ἐπαινῶ σὲ νῦν, ὦ Δάφνη· τὴν ἀκρασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος νικήσασα συνήλεγξας αὐτοῦ τὴν μαντικήν, ὅτι μὴ προγνοὺς τὰ περὶ σὲ τῆς αὐτοῦ τέχνης οὐκ ὤνατο. λεγέτω μοι νῦν ὁ ἑκατηβόλος πῶς Ὑάκινθον διεχρήσατο Ζέφυρος. Ζέφυρος αὐτὸν νενίκηκεν· καὶ τοῦ τραγῳδοποιοῦ λέγοντος ʻαὔρα θεῶν ὄχημα τιμιώτατονʼ, ὑπὸ βραχείας αὔρας νικηθεὶς ἀπώλεσε τὸν ἐρώμενον.* 9. *τοιοῖ τοί τινές εἰσιν οἱ δαίμονες [οὗτοι] οἳ τὴν εἱμαρμένην ὥρισαν. στοιχείωσις δὲ αὐτοῖς ἡ ζῴωσις ἦν. τὰ γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς ἑρπετὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὕδασι νηκτὰ καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τετράποδα, μεθ᾿ ὧν ἐποιοῦντο τὴν δίαιταν ἔκβλητοι τῆς ἐν οὐρανῷ διαίτης γεγενημένοι, ταῦτα τῆς ἐπουρανίου τιμῆς ἠξίωσαν, ἵνα τε νομισθῶσιν αὐτοὶ διατρίβειν ἐν οὐρανῷ καὶ τὴν ἄλογον ἐπὶ γῆς πολιτείαν εὔλογον διὰ τῆς ἀστροθεσίας*

7 Σ 401 21 frg. adesp. 471

2 ἡ MV ἢ P *ἡ πολεμοποιὸς* eieci *ἐγίνεται* M *ἑ* ex corr. add. 4 *μίξεοσ* V 6 *ἐστερῆσθαι τῆς ἀνδρείας* ego 7 *εἰκῶσ* V *ω* ex *ῶ* corr. *γναπτὰσ* P *δημειουργῶν* V 9 *ναυτί|||λλεται* M ex *ναυτίλεται* corr. P *ὁ* eieci 10 *τυραννεῖ*] *ει* in ras. V 11 *τῇ* Mü *καὶ* MPV 12 *δράκρων* V 13 *δ᾿* om. MV in *ἐπίθεσθαι* corr. al. m. M *ἀϊδονεὺσ* V 16 *λητωΐδου* P 17 *Διονύσου τάφος ἐστίν* ego *ἐστι* PV *σαι* V 18 *συνήλεγξας* ego *ἤλεγξασ* MPV cum *ασ* abscisso margine intercidissent, *εν* suppleuit m. rec. M 20 *Ζέφυρος* om. V 21 *νενίκηκε* PV 22 *βακχίασ*, in mg. *βραχείασ* M 23 *οὗτοι* eieci *οἱ* [pro *οἳ*] superscr. M 26 *τετράποδα*] *τ* alterum ex *ρ* corr. V

ἀποδείξωσιν. ὥστε ὁ θυμικὸς καὶ ὁ ἐπίμοχθος καὶ ὁ ἐγκρατευόμενος καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ πτωχεύων καὶ ὁ πλουτῶν ἐστι τῶν 42 νομοθετησάντων τὴν γένεσιν. ἡ γὰρ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου γραφὴ θεῶν ἐστι ποίημα, καὶ τὸ ἐπικρατῆσαν, ὥς φασιν, ἑνὸς αὐτῶν φῶς τοὺς πλείονας παραβραβεύει, καὶ ὁ νικώμενος νῦν εἰσαῦθις ἐπικρατεῖν εἴωθεν· εὐαρεστοῦσι δὲ αὐτοῖς οἱ ἑπτὰ πλανῆται ** ὥσπερ οἱ [ἐν] τοῖς πεσσοῖς ἀθύροντες. ἡμεῖς δὲ καὶ εἱμαρμένης ἐσμὲν ἀνώτεροι καὶ ἀντὶ πλανητῶν δαιμόνων ἕνα τὸν ἀπλανῆ δεσπότην μεμαθήκαμεν καὶ οὐ καθ' εἱμαρμένην ἀγόμενοι τοὺς ταύτης νομοθέτας παρῃτήμεθα. λέγε μοι πρὸς τοῦ θεοῦ· Τριπτόλεμος ἔσπειρε τοὺς πυροὺς, καὶ μετὰ τὸ πένθος εὐεργετεῖ τοὺς Ἀθηναίους ἡ Δημήτηρ· διὰ τί δὲ τῆς θυγατρὸς μὴ ἀπολωλυίας τῶν ἀνθρώπων εὐεργέτις οὐκ ἐγένετο; κύων ὁ τῆς Ἠριγόνης ἐν οὐρανῷ δείκνυται καὶ σκορπίος ὁ τῆς Ἀρτέμιδος βοηθὸς καὶ Χείρων ὁ Κένταυρος ἥ ⟨τε⟩ ἡμίτομος Ἀργὼ καὶ ἡ Καλλιστοῦς ἄρκτος· εἶτα πῶς πρὶν τούτους περὶ τὰς προειρημένας ταξεις γενέσθαι ἀκόσμητος ἦν ὁ οὐρανός; τίνι δὲ οὐ γελοῖον εἶναι 44 δόξει τὸ κατὰ μέν τινας διὰ τὴν Σικελίαν ἀστροθετούμενον Δελτωτόν, κατ' ἐνίους δὲ ⟨ὡς⟩ τῆς τοῦ Διὸς προσωνυμίας πρωτότυπον στοιχεῖον; διὰ τί γὰρ οὐχὶ καὶ ἡ Σαρδὼ καὶ ἡ Κύπρος ἐν οὐρανῷ τετίμηνται; τίνος δὲ ἕνεκεν οὐχὶ καὶ τῶν τοῦ Διὸς ἀδελφῶν, οἳ διενείμαντο τὰς βασιλείας, ** γραμμάτων σχηματουργίᾳ κατηστερίσθησαν; πῶς τε ὁ πεδηθεὶς Κρόνος καὶ τῆς βασιλείας ἔκβλητος γενόμενος τῆς εἱμαρμένης οἰκονόμος καθίσταται; πῶς τε βασιλείας ὁ μηκέτι βασιλεύων δίδωσιν; καταβάλλετε τοιγαροῦν τὸν λῆρον καὶ μὴ διὰ τὸ μισεῖν ἡμᾶς ἀδίκως παρανομήσητε.

10. Μεταμόρφωσις ἀνθρώποις μεμυθολόγηται· μεταμορφοῦνται δὲ παρ' ὑμῖν καὶ οἱ θεοί. δένδρον ἡ Ῥέα γίνεται, δράκων δὲ ὁ Ζεὺς διὰ τὴν Φερσέφασσαν, αἴγειροί ⟨τε⟩ αἱ τοῦ Φαέ-

---

1 ὁ ante ἐπίμοχθος ex corr. add. P μοχθοσ καὶ ὁ ex corr. P 2 καὶ ὁ πλουτῶν ego καὶ ὁ πλουτῶν ἀπ' αὐτῶν Gesner ἀπ' αὐτῶν MPV 5 εἰσ αὖθισ νῦν MPV em. Mü 6 lacunam indicaui 7 ἐν del. Wi 12 διὰ τί δὲ ἡ δημήτηρ MPV em. Wi 13 ex εὐεργέτησ per ras. corr. M εὐεργέτησ V 15 τε addidi 16 τάξεις Wi πράξεισ MPV 16. 17 γενέσθαι τάξεις ego 17 οὐ in ras. M εἶναι om. P 19 ὡς add. Wi 20. 21 ἐνολύμπω V 22 τὴν βασιλεῖαν V suppleo αἱ προσωνυμίαι 23 κατηστερίσθησαν Nauck κατεστηρίχθησαν MPV 25 δίδωσι PV καταβάλετε MV καβάλετε P 26 παρανομήσητε Gesner παρανομίσητε MPV ε ex αι corr. V 27 ἀνθρώπων Wi μεμυθολόγειται V 28 δὲ ex corr. add. P 29 τε addidi

θοντος ἀδελφαὶ καὶ ἡ Λητὼ ζῷον εὐτελές, δι᾽ ἣν Ὀρτυγία Δῆλος ἡ νῦν κέκληται. θεός, εἰπέ μοι, κύκνος γίνεται καὶ τὴν ἀετοῦ μορφὴν ἀναλαμβάνει καὶ δι᾽ οἰνοχοΐαν τοῦ Γανυμήδους τὴν παιδεραστίαν σεμνύνεται; τί μοι σέβειν θεοὺς δωρολήπτας
46 *καὶ ὀργιζομένους ἂν μὴ λάβωσιν; ἐχέτωσαν οὗτοι τὴν εἱμαρμένην· τοὺς πλανήτας προσκυνεῖν οὐ βούλομαι. τίς ἐστιν ὁ Βερενίκης πλόκαμος; ποῦ δὲ οἱ ἀστέρες αὐτῆς πρὶν τὴν προειρημένην ἀποθανεῖν; πῶς δὲ ὁ τεθνεὼς Ἀντίνοος μειράκιον ὡραῖον ἐν τῇ σελήνῃ καθίδρυται; τίς ὁ ἀναβιβάσας αὐτόν, εἰ μήτι καὶ τοῦτον ὡς τοὺς βασιλέας μισθοῦ δι᾽ ἐπιορκίας τις τοῦ θεοῦ καταγελῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνεληλυθέναι φήσας πεπίστευται κᾆτα τὸν ὅμοιον θεολογήσας τιμῆς καὶ δωρεᾶς ἠξίωται; τί μου τὸν θεὸν σεσυλήκατε; τί δὲ αὐτοῦ τὴν ποίησιν ἀτιμάζετε; θύεις πρόβατον, τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ προσκυνεῖς· ταῦρός ἐστιν ἐν οὐρανῷ, καὶ τὴν εἰκόνα σφάττεις αὐτοῦ. ζῷον*
48 *πονηρὸν ὁ Ἐν γόνασιν ἐκθλίβει· καὶ ⟨ὁ⟩ τὸν ἀνθρωποποιὸν Προμηθέα καταφαγὼν ἀετὸς τετίμηται. καλὸς ὁ κύκνος, ὅτι μοιχὸς ἦν· καλοὶ δὲ καὶ οἱ ἑτεροήμεροι Διόσκοροι τῶν Λευκιππίδων οἱ ἁρπασταί. κρείττων ἡ Ἑλένη τὸν μὲν κάρη ξανθὸν Μενέλαον καταλιποῦσα, τῷ δὲ μιτρηφόρῳ καὶ πολυχρύσῳ Πάριδι κατακολουθοῦσα. δίκαιος καὶ σώφρων ὁ τὴν ἐκπορνεύσασαν εἰς Ἠλύσια πεδία μετατεθεικώς. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ Τυνδαρὶς ἀπηθανάτισται, καὶ σοφῶς ὁ Εὐριπίδης ὑπὸ Ὀρέστου τῆς προειρημένης γυναικὸς τὴν ἀναίρεσιν παρεισήγαγε.*

11. *Πῶς οὖν γένεσιν τὴν καθ᾽ εἱμαρμένην ἀποδέξομαι τοιούτους αὐτῆς τοὺς οἰκονόμους θεωρῶν; βασιλεύειν οὐ θέλω,*
50 *πλουτεῖν οὐ βούλομαι, τὴν στρατηγίαν παρῄτημαι, πορνείαν μεμίσηκα, ναυτίλλεσθαι διὰ τὴν ἀπληστίαν οὐκ ἐπιτηδεύω, στεφάνους ἔχειν οὐκ ἀγωνίζομαι, δοξομανίας ἀπήλλαγμαι, θανάτου καταφρονῶ, νόσου παντοδαπῆς ἀνώτερος γίνομαι, λύπη μου τὴν ψυχὴν οὐκ ἀναλίσκει. δοῦλος ἐὰν ὦ, τὴν δουλείαν*

31 1 Cor. 7, 21

1 *ἀδελφαὶ*] *αι* ex *ε* corr. V *λιτὼ* V 2 *τὴν* ex *τοῦ* corr. V 4 *τὴν παιδεραστειαν* V *τῆι πεδαραστείαι* M *τῆι παιδεραστίαι* P 5 *μὴ* ex corr. add. P 6 *προσκυνεῖν*] *προσκ* in ras. M 7 *βερονίκησ* V *δαὶ* MV 8 *δαὶ* M 9 *ἐν τῆι σελήνηι ὡραῖον* P 10 ante *ὡς* IV literae eras. P *ἠδιεπιορκίασ* V 11 *τοῦ θεοῦ* Wi *τοὺσ θεοὺσ* MPV 12 *κᾶτα* MV *κατὰ* P 13 *μοι* P *δαὶ* M 16 *ὁ* alterum addidi 17 *καταφαγὸν* V 19 *ἁρπασταὶ*] *πασ* in ras. M *κρείτων* P corr. m. rec., *κρεῖττον* MV 21 *ἀκολουθοῦσα* V 23 *ἀπιθανάτισται* V ex *σοφὸσ* corr. P 28 ex *ναυτίλεσθαι* corr. P

ὑπομένω· κἂν ἐλεύθερος ὑπάρχω, τὴν εὐγένειαν οὐ σεμνύνομαι. τὸν ἥλιον ὁρῶ πάντων τὸν αὐτόν, ἕνα δὲ κατὰ πάντων τὸν θάνατον δι' ἡδονῆς καὶ ἐλαττώματος. ὁ πλούσιος σπείρει, καὶ ὁ πένης τῆς αὐτῆς σπορᾶς μεταλαμβάνει· τελευτῶσιν οἱ πλουσιώτατοι καὶ οἱ μεταιτοῦντες τὴν αὐτὴν ἔχουσι τοῦ βίου περιγραφήν. πλειόνων χρῄζουσιν οἱ πλουτοῦντες καὶ δι' ἀξιοπιστίας μετὰ τῆς δόξης γίνονται πένης δὲ καὶ ὁ μετριώτατος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐφιέμενος εὐμαρέστερον περιγίνεται. τί μοι καθ' εἱμαρμένην ἀγρυπνεῖς διὰ φιλαργυρίαν; τί δέ μοι καθ' εἱμαρμένην πολλάκις ὀρεγόμενος πολλάκις ἀποθνήσκεις; ἀπόθνησκε τῷ κόσμῳ παραιτούμενος τὴν ἐν αὐτῷ μανίαν· ζῆθι τῷ θεῷ διὰ τῆς αὐτοῦ καταλήψεως τὴν παλαιὰν γένεσιν παραιτούμενος. οὐκ ἐγενόμεθα πρὸς τὸ ἀποθνήσκειν, ἀποθνήσκομεν 52
δὲ δι' ἑαυτούς. ἀπώλεσεν ἡμᾶς τὸ αὐτεξούσιον· δοῦλοι γεγόναμεν οἱ ἐλεύθεροι, διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπράθημεν. οὐδὲν φαῦλον ὑπὸ τοῦ θεοῦ πεποίηται, τὴν πονηρίαν ἡμεῖς ἀνεδείξαμεν· οἱ δὲ ἀναδείξαντες δυνατοὶ πάλιν παραιτήσασθαι.

12. *Δύο πνευμάτων διαφορὰς ἴσμεν ἡμεῖς, ὧν τὸ μὲν καλεῖται ψυχή, τὸ δὲ μεῖζον μὲν τῆς ψυχῆς, θεοῦ δὲ εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις· ἑκάτερα δὲ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς πρώτοις ὑπῆρχεν, ἵνα τὸ μέν τι ὦσιν ὑλικοί, τὸ δὲ ἀνώτεροι τῆς ὕλης. ἔχει δὲ οὕτω. πᾶσαν ἔστιν ἰδεῖν τοῦ κόσμου τὴν κατασκευὴν σύμπασάν τε τὴν ποίησιν γεγονυῖαν ἐξ ὕλης καὶ τὴν ὕλην δὲ αὐτὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προβεβλημένην, ἵνα τὸ μέν τι αὐτῆς ἄπειρον καὶ ἀσχημάτιστον νοῆται πρὸ τοῦ διάκρισιν λαβεῖν, τὸ δὲ κεκοσμημένον καὶ εὔτακτον μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ διαίρεσιν. ἔστιν οὖν [ἐν αὐτῇ] ὁ οὐρανὸς ἐξ ὕλης καὶ τὰ ἄστρα τὰ ἐν αὐτῷ· καὶ ἡ γῆ δὲ καὶ πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῆς ζῳογονούμενον τὴν ὁμοίαν ἔχει σύστασιν ὡς εἶναι κοινὴν πάντων γένεσιν. τούτων δὲ οὕτως ὑπαρχόντων διαφοραί τινες τῶν ἐξ ὕλης εἰσὶν ὡς εἶναι*

---

10 Col. 2, 20 15 Rom. 7, 15

---

1 *τῇ εὐγενείᾳ* V *σεμνύνονομαι* P 2 *τῶν αὐτόν* V 6 ex *πλεόνων* corr. V 6. 7 *καὶ—μετριώτατος*] *μετ' ἀξιοπιστίας καὶ διὰ τῆς δόξης γίνονται πένητες· καὶ ὁ μετριώτερος* Wi et ego 8 *ἑαυτῶν* V 9 *δαὶ* MV 12 *αὐτοῦ* Maranus *ἑαυτοῦ* MPV 19 *δ'* V 20 *ὑπῆρχον* V 21 *τῶ μέν* V 24 *ἄπειρον* Wi *ἄπορον* MPV 26 *ἐν αὐτῇ*] *αὐτὴν* V 27 *ἐν αὐτῇ* eieci post *ἄστρα* add. *καὶ* et del. P 28 *αὐτῆς*] *υτησ* ex corr. P *ἐπ'* ego *ἀπ'* MPV *ζῳογονούμενον* ego *νοούμενον* MPV 29 *ὡς—γένεσιν* om. V 30 *οὕτωσ* in mg. add M post *εἶναι* rasura P

54 τὸ μέν τι κάλλιον, τὸ δὲ καὶ αὐτὸ μὲν καλόν, πλὴν ὑπό τινος κρείττονος ἐλαττούμενον. ὥσπερ γὰρ ἡ μὲν τοῦ σώματος σύστασις μιᾶς ἐστιν οἰκονομίας, περὶ δὲ αὐτῷ ἐστι τοῦ γεγενῆσθαι τὸ αἴτιον, καὶ τούτων οὕτως ὄντων διαφοραί τινές εἰσι δόξης ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ μέν τι ὀφθαλμός ἐστιν, τὸ δὲ οὖς, τὸ δὲ τριχῶν διακόσμησις καὶ ἐντοσθίων οἰκονομία μυελῶν τε καὶ ὀστέων καὶ νεύρων σύμπηξις, θάτερον δὲ θατέρου ὂν διάφορον κατ᾽ οἰκονομίαν συμφωνίας ἐστὶν ἁρμονία· παραπλησίως καὶ ὁ κόσμος κατὰ τὴν τοῦ πεποιηκότος αὐτὸν δύναμιν τὰ μέν τινα φαιδρότερα, τὰ δὲ [τινα] τούτοις ἀνόμοια κεκτημένος θελήματι τοῦ δημιουργήσαντος πνεύματος μετείληφεν ὑλικοῦ. τὰ δὲ καθ᾽ ἕκαστα δυνατὸν κατανοῆσαι τῷ μὴ κενοδόξως ἀποσκορακίζοντι τὰς θειοτάτας ἑρμηνείας, αἳ κατὰ χρόνον διὰ γραφῆς ἐξεληλεγμέναι πάνυ θεοφιλεῖς τοὺς προσέχοντας αὐταῖς πεποιήκασιν. ὅμως δ᾽ οὖν καὶ οἱ δαίμονες, οὓς ὑμεῖς οὕτω φατέ, σύμπηξιν ἐξ ὕλης λαβόντες κτησάμενοί τε πνεῦμα τὸ ἀπ᾽ αὐτῆς ἄσωτοι
56 καὶ λίχνοι γεγόνασιν, οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ καθαρώτερον τραπέντες, οἱ δὲ τῆς ὕλης ἐπιλεξάμενοι τὸ ἔλαττον καὶ κατὰ τὸ ὅμοιον αὐτῇ πολιτευόμενοι. τούτους δέ, ἄνδρες Ἕλληνες, προσκυνεῖτε γεγονότας μὲν ἐξ ὕλης, μακρὰν δὲ τῆς εὐταξίας εὑρεθέντας. οἱ γὰρ προειρημένοι τῇ σφῶν ἀβελτερίᾳ πρὸς τὸ κενοδοξεῖν τραπέντες καὶ ἀφηνιάσαντες λησταὶ θεότητος γενέσθαι προὐθυμήθησαν· ὁ δὲ τῶν ὅλων δεσπότης ἐντρυφᾶν αὐτοὺς εἴασε μέχρις ἂν ὁ κόσμος πέρας λαβὼν ἀναλυθῇ, καὶ ὁ δικαστὴς παραγένηται, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως ἀφιέμενοι τῆς τοῦ τελείου θεοῦ γνώσεως τελειοτέραν διὰ τῶν ἀγώνων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὴν μαρτυρίαν λάβωσιν. ἔστιν οὖν πνεῦμα ἐν φωστῆρσιν, πνεῦμα ἐν ἀγγέλοις, πνεῦμα ἐν φυτοῖς καὶ ὕδασι, πνεῦμα ἐν ἀνθρώποις, πνεῦμα ἐν ζῴοις· ἓν δὲ ὑπάρχον καὶ ταὐτὸν διαφορὰς ἐν αὐτῷ κέκτηται. ταῦτα δὲ ἡμῶν λεγόντων οὐκ ἀπὸ γλώττης οὐδὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ⟨οὐδὲ ἀπ᾽⟩ ἐννοιῶν συντάξεώς τε σοφιστικῆς, θειοτέρας

2 κρείττονος ex corr. add. P ἐλαττούμενον] ου in ras. M 3 αὐτο V temptaui ἑνὶ δὲ καὶ ταὐτῷ τοῦτό ἐστιν αὐτῷ τοῦ γεγενῆσθαι τὸ αἴτιον 4 εἰσὶ ex εἰσὶν corr. V 5 τι ὀφθαλμός ego ὀφθαλμὸσ τίσ MP ὀφθαλμὸσ τί V 7 δὲ superscr. M διάφορον ὂν ego 8 ex συμφονίασ corr. M 9 πεποιηκότο///σ M τι P 10 τινα eieci τουτοισ ex τοισ corr. V 14 πεποιήκασι V 15 δ᾽ om. V 20 ex προσκυνεῖται corr. V 21 ἀβελτηρία PV 22 post λῃσταὶ rasura P 23 προεθυμήθησαν P 26 ὀφιέμενοι ego ἐφιέμενοι MPV 27 ἀγόνων V 28 φωστῆρσι P 32 οὐδὲ ἀπ᾽ add. Wi

*δέ τινος ἐκφωνήσεως λόγοις καταχρωμένων [οὓς] οἱ βουλόμενοι
μανθάνειν σπεύσατε· καὶ οἱ τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν μὴ ἀπο-
σκορακίζοντες καὶ νῦν μὴ ἀναξιοπαθήσητε παρὰ τοῖς βαρβαρικῇ
νομοθεσίᾳ παρακολουθοῦσι παιδεύεσθαι. χρήσασθε τοῖς δόγμα-
σιν ἡμῶν κἂν ὡς τῇ κατὰ Βαβυλωνίους προγνωστικῇ· κατα-* 58
*κούσατε λεγόντων ἡμῶν κἂν ὡς δρυὸς μαντευομένης. καὶ τὰ
μὲν προειρημένα παραφόρων δαιμόνων ἐστὶν ἀντισοφιστεύματα,
τὰ δὲ τῆς ἡμετέρας παιδείας ἐστὶν ἀνωτέρω τῆς κοσμικῆς κατα-
λήψεως.*

13. *Οὐκ ἔστιν ἀθάνατος, ἄνδρες Ἕλληνες, ἡ ψυχὴ καθ᾽
ἑαυτήν, θνητὴ δέ· ἀλλὰ δυνατὸς ἡ αὐτὴ καὶ μὴ ἀποθνήσκειν.
θνήσκει μὲν γὰρ καὶ λύεται μετὰ τοῦ σώματος μὴ γινώσκουσα* 60
*τὴν ἀλήθειαν, ἀνίσταται δὲ εἰς ὕστερον ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ
κόσμου σὺν τῷ σώματι θάνατον διὰ τιμωρίας ἐν ἀθανασίᾳ λαμ-
βάνουσα· πάλιν τε οὐ θνήσκει, κἂν πρὸς καιρὸν λυθῇ, τὴν
ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ πεποιημένη. καθ᾽ ἑαυτὴν γὰρ σκότος ἐστὶν,
καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῇ φωτεινόν, καὶ τοῦτό ἐστιν ἄρα τὸ εἰρημέ-
νον· ‘ἡ σκοτία τὸ φῶς οὐ καταλαμβάνει’. ψυχὴ γὰρ οὐκ αὐτὴ
τὸ πνεῦμα ἔσωσεν, ἐσώθη δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ· καὶ τὸ φῶς τὴν σκο-
τίαν κατέλαβεν ᾗ λόγος μέν ἐστι τὸ τοῦ θεοῦ φῶς, σκότος δὲ
ἡ ἀνεπιστήμων ψυχή. διὰ τοῦτο μόνη μὲν διαιτωμένη πρὸς* 62
*τὴν ὕλην νεύει κάτω συναποθνήσκουσα τῇ σαρκί, συζυγίαν δὲ
κεκτημένη τὴν τοῦ θείου πνεύματος οὐκ ἔστιν ἀβοήθητος,
ἀνέρχεται δὲ πρὸς ἅπερ αὐτὴν ὁδηγεῖ χωρία τὸ πνεῦμα· τοῦ
μὲν γάρ ἐστιν ἄνω τὸ οἰκητήριον, τῆς δὲ κάτωθέν ἐστιν ἡ γέ-
νεσις. γέγονεν μὲν οὖν συνδίαιτον ἀρχῆθεν τῇ ψυχῇ τὸ πνεῦμα·
τὸ δὲ πνεῦμα ταύτην ἕπεσθαι μὴ βουλομένην αὐτῷ καταλέ-
λοιπεν. ἡ δὲ ὥσπερ ἔναυσμα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ κεκτημένη
καὶ διὰ τὸν χωρισμὸν τὰ τέλεια καθορᾶν μὴ δυναμένη, ζητοῦσα
τὸν θεὸν κατὰ πλάνην πολλοὺς θεοὺς ἀνετύπωσε τοῖς ἀντι-
σοφιστεύουσι δαίμοσι κατακολουθοῦσα. πνεῦμα δὲ τὸ τοῦ θεοῦ*

---

18 Ioann. 1, 5

---

1 *οὓσ* MP *οἷσ* V eiecit Otto 2 *οἱ* ex corr. add. P *Σκύθην*] *ην* ex corr. P 3 *ἀξιοπαθήσητε* P 4 ex *χρήσασθαι* corr. V ante *τοῖς* add. *δὲ* V 5 *κἂν*] *καὶ* V post *κἂν* add. *μὴ* m. rec. P 7 *προειρημένα παραφόρων*] *ἀπαραφόρων* V 8 *ἀνώτερα* V 11 *δυνατὸς* ego *δύναται* MP *δυνατὸν* V 15 *τε*] *δὲ* V 16 *ἐστι* V 18 *σκοτεῖα* V 19. 20 *σκοτεῖαν* V 20 *ἧι* MV *ἢ* P 23 *θε(ί)ον*] *ειον* in ras. M 24 *ὁδηγῇ* V 25 *τὰ οἰκητήρια* V 26 *γέγονε* PV *τὸ πνεῦμα τῆι ψυχῆι* P 31 *κατακολουθήσασα* P

παρὰ πᾶσιν μὲν οὐκ ἔστι, παρὰ δέ τισι τοῖς δικαίως πολι-
τευομένοις καταγινόμενον καὶ συμπεριπλεκόμενον τῇ ψυχῇ διὰ
προαγορεύσεων ταῖς λοιπαῖς ψυχαῖς τὸ κεκρυμμένον ἀνήγγειλε·
καὶ αἱ μὲν πειθόμεναι ⟨τῇ⟩ σοφίᾳ σφίσιν αὐταῖς ἐφεῖλκον τὸ πνεῦμα
συγγενές, αἱ δὲ μὴ πειθόμεναι καὶ τὸν διάκονον τοῦ πεπονθό-
τος θεοῦ παραιτούμεναι θεομάχοι μᾶλλον ἤπερ θεοσεβεῖς
64 ἀνεφαίνοντο. 14. τοιοῦτοί τινές ἐστε καὶ ὑμεῖς, ὦ Ἕλληνες,
ῥήμασι μὲν στωμύλοι, γνώμην δὲ ἔχοντες ἀλλόκοτον, καὶ τὴν
πολυκοιρανίην μᾶλλον ἤπερ τὴν μοναρχίαν ἐξησκήσατε καθάπερ
ἰσχυροῖς νομίζοντες ⟨τοῖς⟩ δαίμοσι κατακολουθεῖν. ὥσπερ γὰρ ὁ
ληστεύων ἀπάνθρωπος ὢν διὰ τόλμης τῶν ὁμοίων ἐπικρατεῖν
εἴωθεν, οὕτω καὶ οἱ δαίμονες εἰς πολλὴν κακίαν ἐξοκείλαντες
τὰς μεμονωμένας παρ᾽ ὑμῖν ψυχὰς δι᾽ ἀγνοιῶν καὶ φαντασιῶν
ἐξηπατήκασιν. οἳ θνήσκουσι μὲν οὐ ῥᾳδίως, σαρκὸς γὰρ ἀμοι-
ροῦσι· ζῶντες δὲ θανάτου πράττουσιν ἐπιτηδεύματα τοσαυτά-
κις καὶ αὐτοὶ θνήσκοντες ὁσάκις ἂν τοὺς ἑπομένους αὐτοῖς
τὰς ἁμαρτίας ἐκπαιδεύσωσιν, ὥσθ᾽ ὅπερ ἐστὶν αὐτοῖς περιττὸν
ἐν τῷ νῦν, μὴ ὁμοίως τοῖς ἀνθρώποις ἀποθνήσκειν, τοῦθ᾽
ὁπόταν μέλλωσι κολάζεσθαι πικρὸν αὐτοῖς ** οὐ μεθέξουσιν
ἀιδίου ζωῆς ἀντὶ θανάτου ἐν ἀθανάτῳ μεταλαμβάνοντες.
ὥσπερ δὲ ἡμεῖς, οἷς τὸ θνήσκειν ῥᾴδιον ἀποβαίνει νῦν, εἰσαῦθις
66 ἢ μετὰ ἀπολαύσεως τὸ ἀθάνατον ἢ τὸ λυπηρὸν μετὰ ἀθανα-
σίας προσλαμβάνομεν, οὕτω καὶ οἱ δαίμονες τῇ νῦν ζωῇ πρὸς
τὸ πλημμελεῖν καταχρώμενοι διὰ παντὸς καὶ διὰ τοῦ ζῆν
ἀποθνήσκοντες εἰσαῦθις ἕξουσιν τὴν αὐτὴν ἀθανασίαν ὁμοίαν
τῆς παρ᾽ ὃν ἔζων χρόνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ὁμοίαν
ἀνθρώποις τοῖς κατὰ γνώμην διαπραξαμένοις ἅπερ αὐτοῖς
παρ᾽ ὃν ἔζων χρόνον νενομοθετήκασι. καὶ μήτι γε τοῖς ⟨μὲν⟩

---

1 πᾶσι P 2 καταγινόμενον ego καταγόμενον MPV 3 λυπαῖσ V ex κεκρυμένον corr. P 4 τῇ add. Wi ἐφείλκοντο MPV em. Mü 5 μὴ ex corr. add. P 5. 6 πεπονθότος om. V 8 στομύλοι V 10 τοῖς add. Wi γὰρ om. V 12 ἐξωκείλαντεσ MV 14 θνήσκουσι/// M 16 ἂν τοὺσ ex αὐτοὺσ corr. P 19 πικρὸν Wi παρὸν MPV suppleuerim ἀποβήσεται· τῶν γὰρ νῦν αἰώνων παρεληλυθότων 20 ἀντὶ θανάτου ἐν ἀθανάτῳ] conicio ἀντὶ ταύτης ἐν ἀθανάτῳ θανάτου 22 ἢ μετὰ ἀπολαύσεως ego μετὰ ἀπολαύσεωσ ἢ MP μετὰ ἀπολαύσεως V 25 ἕξουσι V 25. 26 τὴν—ὁμοίαν] conicio κατὰ μὲν τὴν σύστασιν τὴν αὐτὴν ἀθανασίαν τῆς παρ᾽ ὃν ἔζων χρόνον, κατὰ δὲ τὸ ἀποβεβηκὸς ὁμοίαν 28 παρ᾽—χρόνον dittographiam censuerim scripserimque ἐκεῖνοι 28. p. 16, 1 μὲν ἑπομένοις αὐτοῖς ego ἑπομένοισ τοῖσ MPV

ἑπομένοις αὐτοῖς ἐλάττονα τῆς ἁμαρτίας ἐξανθοῦσι τὰ εἴδη διὰ τὸ μὴ πολυχρονίως βιοῦν, τοῖς δὲ προειρημένοις δαίμοσιν τὸ πλημμελεῖν μεῖζον ἀποβέβηκεν διὰ τὸ ἄπειρον τῆς βιότητος.

15. *Καὶ χρὴ λοιπὸν ἡμᾶς ὅπερ ἔχοντες ἀπολωλέκαμεν τοῦτο νῦν ἀναζητεῖν ζευγνύναι τε τὴν ψυχὴν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ τὴν κατὰ θεὸν συζυγίαν πραγματεύεσθαι. ψυχὴ μὲν οὖν ἡ τῶν ἀνθρώπων πολυμερής ἐστι καὶ οὐ μονομερής. συνθετὴ γάρ ἐστιν ὡς εἶναι φανερὰν αὐτὴν διὰ σώματος· οὔτε γὰρ ἂν αὐτὴ φανείη ποτὲ χωρὶς σώματος οὔτε ἀνίσταται [ἡ] σάρξ χωρὶς ψυχῆς. ἔστι γὰρ ἄνθρωπος οὐχ, ὥσπερ οἱ κορακόφωνοι* 68 *δογματίζουσι, ζῷον λογικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· δειχθήσεται γὰρ κατ᾽ αὐτοὺς καὶ τὰ ἄλογα νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικά· μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ, λέγω δὲ ἄνθρωπον οὐχὶ τὸν ὅμοια τοῖς ζῴοις πράττοντα, ἀλλὰ τὸν πόρρω μὲν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν θεὸν κεχωρηκότα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ Περὶ ζῴων ἀκριβέστερον ἡμῖν συντέτακται, τὸ δὲ νῦν συνέχον ῥητέον ποταπή τίς ἐστιν ἡ κατὰ θεὸν εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις. τὸ μὲν ἀσύγκριτον οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ αὐτὸ τὸ ὄν, τὸ δὲ συγκρινόμενον οὔτι ἕτερον ἢ τὸ παρόμοιον. ἄσαρκος μὲν οὖν ὁ τέλειος θεός, ἄνθρωπος δὲ σάρξ· δεσμὸς δὲ τῆς σαρκὸς ψυχή, σχετικὴ δὲ τῆς ψυχῆς ἡ σάρξ. τὸ δὲ τοιοῦτον τῆς συστάσεως εἶδος εἰ μὲν ὡς ναὸς εἴη, κατοικεῖν ἐν αὐτῷ θεὸς βούλεται διὰ τοῦ πρεσβεύοντος πνεύ-* 70 *ματος· τοιούτου δὲ μὴ ὄντος τοῦ σκηνώματος προὔχει τῶν θηρίων ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἔναρθρον φωνὴν μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις διαίτης ἐστὶν, οὐκ ὢν ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ. δαίμονες δὲ πάντες σαρκίον μὲν οὐ κέκτηνται, πνευματικὴ δέ ἐστιν αὐτοῖς ἡ σύμπηξις ὡς πυρὸς καὶ ἀέρος. μόνοις γοῦν τοῖς πνεύματι θεοῦ φρουρουμένοις εὐσύνοπτα καὶ τὰ τῶν δαιμόνων ἐστὶ σώματα, τοῖς λοιποῖς δὲ οὐδαμῶς, λέγω δὲ τοῖς ψυχικοῖς. τὸ γὰρ ἔλαττον κατάληψιν οὐκ ἰσχύει ποιεῖσθαι τοῦ*

---

22 1 Cor. 3, 16. 6, 19 2 Cor. 6, 16 Eph. 2, 22

---

2 *δαίμοσι* PV 3 *μεῖζον* ego *μειζόνωσ* MPV *ἀποβέβηκε* PV 9 *ἡ* eieci 11 *ἐπιστίμησ* V 12 *ἐπιστίμησ* V 14 *πράττοντα τοῖς ζῴοις* ego 15 *πόρρω μὲν*] *πόρρωθεν* V 16 *τούτων* ego *τούτου* MPV 17 *ποδαπὴ* V, sed pro *δ* scribebat *τ* 20 *αὐτὸ τὸ παρόμοιον* P 22 *εἴη* ego *ἦ* P *ἦι* MV 23 *βούλεται θεὸσ* P *πρεσβεύ///οντοσ* M 28 *ὁ* M *καὶ* Wi *ὡσ* MPV 29 *γοῦν*] *δὲ* P 30 *εἰσὶ* V

*κρείττονος. διὰ τοῦτο γοῦν ἡ τῶν δαιμόνων ὑπόστασις οὐκ
ἔχει μετανοίας τόπον. τῆς γὰρ ὕλης καὶ πονηρίας εἰσὶν ἀπαυ-
γάσματα, ὕλη δὲ τῆς ψυχῆς κατεξουσιάζειν ἠθέλησεν· καὶ κατὰ
τὸ αὐτεξούσιον οἱ μὲν θανάτου νόμους τοῖς ἀνθρώποις παρα-
δεδώκασιν· οἱ δὲ ἄνθρωποι μετὰ τὴν τῆς ἀθανασίας ἀποβολὴν
θανάτῳ τῷ διὰ πίστεως τὸν θάνατον νενικήκασιν, καὶ διὰ μετα-
νοίας κλῆσις αὐτοῖς δεδώρηται κατὰ τὸν εἰπόντα λόγον· 'ἐπειδὴ
βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττώθησαν'. δυνατὸν δὲ παντὶ τῷ
72 νενικημένῳ πάλιν νικᾶν, τοῦ θανάτου τὴν σύστασιν παραιτού-
μενον· τίς δέ ἐστιν αὕτη, εὐσύνοπτον ἔσται τοῖς βουλομένοις
ἀνθρώποις τὸ ἀθάνατον.* 16. *δαίμονες δὲ οἱ τοῖς ἀνθρώποις
ἐπιτάττοντες οὐκ εἰσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί. πῶς γὰρ ἂν
γένοιντο δραστικαὶ καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν χωρὶς εἰ μὴ ζῶν
μὲν ὁ ἄνθρωπος ἀνόητος καὶ ἀδύνατος γένοιτο, νεκρὸς δὲ γενό-
μενος λοιπὸν δραστικωτέρας πιστεύοιτο μεταλαμβάνειν δυνά-
μεως; ἀλλ' οὔτε τοῦθ' οὕτως ἐστὶν, ὡς ἐν ἄλλοις ἀπεδείξαμεν,
καὶ χαλεπὸν οἴεσθαι τὴν ἀθάνατον ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος μερῶν
ἐμποδιζομένην φρονιμωτέραν, ἐπειδὰν ἀπ' αὐτοῦ μεταναστῇ,
γίνεσθαι. δαίμονες γὰρ τῇ σφῶν κακοηθείᾳ τοῖς ἀνθρώποις
ἐμβακχεύοντες, ποικίλαις καὶ ἐψευσμέναις δραματουργίαις τὰς γνώ-
μας αὐτῶν παρατρέπουσι κάτω νενευκυίας, ὅπως μεταρσιοῦσθαι
πρὸς τὴν ἐν οὐρανοῖς πορείαν ἐξαδυνατῶσιν. ἀλλ' οὔτε ἡμᾶς τὰ
ἐν κόσμῳ λέληθε, καὶ ὑμῖν εὐκατάληπτον ἔσται τὸ θεῖον τῆς ἀπα-
θανατιζούσης τὰς ψυχὰς ** ὑμῖν προσελθούσης.*

Βλέπονται *δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ψυχικῶν οἱ δαίμονες, ἔσθ' ὅτε
τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτοὺς ἐκείνων δεικνύντων, ἵνα τε νομισθῶσιν
74 εἶναί τινες ἢ καί τι βλάψωσι καθάπερ πολεμίους, φίλοι κακοὶ
τὴν γνώμην ὑπάρχοντες, ἢ τῆς εἰς αὐτοὺς θρησκείας τοῖς ὁμοίοις
αὐτοῖς τὰς ἀφορμὰς παράσχωσιν. εἰ γὰρ δυνατὸν αὐτοῖς, πάν-*

---

7 Ps. 8, 5

---

2 *τῆσ πονηρίασ* P 3 *ἠθέλησε* V 6 *καὶ θανάτω* V *νενικήκασι* PV 7 *δεδώρη///ται* P 8 ex *ἠλαττώσαν* corr. P *παντὶ τῷ*] *παρὰ τῶν* V 10. 11 *τίς—ἀθάνατον* grauiter corrupta 16 *οὗτοσ* V 20 *ἐνβακχεύοντεσ* M *ἐκβακχεύοντεσ* P 23 *ἔστι* P 23. 24 *ἀπαθανατηζούσησ* V 24 *δυνάμεως* suppl. Gesner, praetulerim *λόγου δυνάμεως* *ὑμῖν*] *ὑ* in ras. P 26 *νομισθῶσιν* corrector cod. Par. 2376 *νομίζωσιν* MPV. totum locum ita constituam *ἵνα εἶναί τι νομισθῶσιν ἢ καί τινας* 28 *τῇ γνώμῃ* V *τῆς*] *τοῖσ* P ex corr. *θρησκείας τοῖς* om. P

τως ἂν καὶ τὸν οὐρανὸν συνάμα τῇ λοιπῇ ποιήσει καθείλκυσαν· νῦν δὲ τοῦτο μὲν πράττουσιν οὐδαμῶς· ἀδυνατοῦσι γάρ· ὕλῃ δὲ τῇ κάτω πρὸς τὴν ὁμοίαν αὐτοῖς ὕλην πολεμοῦσιν. τούτους δὲ νικᾶν ἄν τις θελήσῃ, τὴν ὕλην παραιτησάσθω· θώρακι γὰρ πνεύματος ἐπουρανίου καθωπλισμένος πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ περιεχόμενον σῶσαι δυνατὸς ἔσται. εἰσὶν μὲν οὖν καὶ νόσοι καὶ στάσεις τῆς ἐν ἡμῖν ὕλης· δαίμονες δ' ἑαυτοῖς τούτων τὰς αἰτίας, ἐπειδὰν συμβαίνωσιν, [ἑαυτοῖς] προσγράφουσιν, ἐπιόντες ὁπόταν καταλαμβάνῃ κάματος. ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτοὶ χειμῶνι τῆς σφῶν ἀβελτερίας κραδαίνουσιν τὴν ἕξιν τοῦ σώματος· οἳ λόγῳ θεοῦ δυνάμεως πληττόμενοι δεδιότες ἀπίασιν, καὶ ὁ κάμνων θεραπεύεται. 17. περὶ γὰρ τῶν κατὰ τὸν Δημόκριτον ξυμπαθειῶν τε καὶ ἀντιπαθειῶν τί καὶ λέγειν ἔχομεν ἢ τοῦθ' ὅτι κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἀβδηρολόγος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῶν Ἀβδήρων ἄνθρωπος; ὥσπερ δὲ ὁ τῇ πόλει τῆς προσηγορίας αἴτιος φίλος ὤν, ὥς φασιν, Ἡρακλέους ὑπὸ τῶν Διομήδους ἵππων κατεβρώθη, τρόπῳ τῷ αὐτῷ καὶ ὁ τὸν μάγον Ὀστάνην καυχώμενος ἐν ἡμέρᾳ συντελείας πυρὸς αἰωνίου βορᾷ παραδοθήσεται. καὶ ὑμεῖς δέ, 76 τοῦ γέλωτος ἢν μὴ ἀποπαύσησθε, τῶν αὐτῶν ὧνπερ καὶ οἱ γόητες τιμωριῶν ἀπολαύσετε. διόπερ, ὦ Ἕλληνες, κεκραγότος ὥσπερ ἀπὸ τοῦ μετεώρου κατακούσατέ μου μηδ' ἐπιτωθάζοντες τὴν ὑμετέραν ἀλογιστίαν ἐπὶ τὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας μετάγετε. πάθος οὐκ ἔστι δι' ἀντιπαθείας ἀπολλύμενον, οὐδὲ ὁ μεμηνὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. δαιμόνων εἰσὶν ἐπιφοιτήσεις· καὶ ὁ νοσῶν καὶ ὁ λέγων ἐρᾶν καὶ ὁ μισῶν καὶ ὁ βουλόμενος ἀμύνεσθαι τούτους λαμβάνουσιν βοηθούς. τρόπος δὲ αὐτοῖς τῆς μηχανῆς οὗτος. ὥσπερ γὰρ οἱ τῶν γραμμάτων χαρακτῆρες στίχοι τε οἱ ἀπ' αὐτῶν οὐ καθ' ἑαυτοὺς εἰσι δυνατοὶ σημαίνειν τὸ συνταττόμενον, σημεῖα δὲ τῶν ἐννοιῶν σφίσιν ⟨αὐτοῖς⟩ ἄνθρωποι δεδημιουργήκασι, παρὰ τὴν ποιὰν αὐ-

4 Eph. 6, 11 sq. 1 Thess. 5, 8 2 Cor. 10, 4

1 λυπῆι V 3 πολεμοῦσι PV 4 θελήσῃ] ησ in ras. M 6 ἔσται εἰσὶν hiatus intolerabilis, temptaui πᾶν σῶσαι—ἔσται δυνατός εἰσὶ PV 7 ἡμῖν P m. rec. ὑμῖν MPV δ' ἑαυτοῖς ego δὲ αὐτοὶ MPV 8 ἑαυτοῖς eieci 10 ἀβελτηρίασ PV κραδαίνουσι PV 11 ἀπίασι P 12 Δημόκριτον] ι in ras. V συμπαθειῶν P 13 τε] ε in ras. M 16 ἡρακλέουσ ὡσ φασιν P 21. 22 ἐπιτω///θάζοντεσ P 24 εἰσὶν om. M 25 ὁ ante λέγων om. P 26 ex τούτοισ corr. V λαμβάνουσι PV 30 αὐτοῖς add. Wi. ἄνθρωποι δεδημιουργήκασι] οι δ in ras. M

τῶν σύνθεσιν γινώσκοντες ὅπως καὶ ἡ τάξις τῶν γραμμάτων
ἔχειν νενομοθέτηται, παραπλησίως καὶ τῶν ῥιζῶν αἱ ποικι-
λίαι νευρῶν τε καὶ ὀστέων παραλήψεις οὐκ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς
δραστικαί τινές εἰσι, στοιχείωσις δέ ἐστι τῆς τῶν δαιμόνων μο-
χθηρίας, οἳ πρὸς ἅπερ ἕκαστον αὐτῶν ἰσχύειν ὡρίκασιν, ἐπει-
δὰν παρειλημμένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων θεάσωνται τὴν δι'
78 αὐτῶν ὑπηρεσίαν, ὑπολαμβάνοντες σφίσιν αὐτοῖς δουλεύειν τοὺς
ἀνθρώπους ἀπεργάζονται. πῶς δ' ἂν ἀγαθὸν μοιχείαις ὑπη-
ρετεῖν; πῶς δὲ καὶ σπουδαῖον πρὸς τὸ μισεῖν τινας παριόν-
τας βοηθεῖν; ἢ πῶς ὕλη καλὸν προσάπτειν τὴν εἰς τοὺς
μεμηνότας βοήθειαν καὶ μὴ τῷ θεῷ; τέχνῃ γὰρ τῆς θεοσε-
βείας τοὺς ἀνθρώπους παρατρέπουσι, πόαις αὐτοὺς καὶ ῥίζαις
πείθεσθαι παρασκευάζοντες· ὁ δὲ θεός, εἴπερ αὐτὰ πρὸς τὸ
ποιεῖν ἅπερ οἱ ἄνθρωποι βούλονται κατεσκευάκει, πονηρῶν
ἂν ἦν πραγμάτων δημιουργός, ἐπεὶ αὐτὸς μὲν πᾶν τὸ εὖ πως
ἔχον ἐδημιούργησεν, ἡ δὲ τῶν δαιμόνων ἀσωτία τοῖς ἐν τῷ κό-
σμῳ πρὸς τὸ κακοποιεῖν ἐχρήσατο, καὶ τούτων ἐστὶ τῆς κακίας τὸ
εἶδος καὶ οὐχὶ τοῦ τελείου ⟨θεοῦ⟩. πῶς γὰρ ⟨ἂν⟩ ζῶν μὲν ἥκιστα
μοχθηρὸς εἴην, νεκροῦ δὲ ὄντος μου λείψανον τὸ ἐν ἐμοὶ μη-
δὲν ἐμοῦ πράττοντος [τὸ] μήτε κινούμενον ἀλλὰ μηδὲ αἰσθανό-
80 μενον αἰσθητόν τι ἀπεργάσεται; πῶς δὲ ὁ τεθνεὼς οἰκτίστῳ
θανάτῳ δυνήσεται πρὸς τιμωρίαν τινὸς ἐξυπηρετῆσαι; τοῦτο
γὰρ εἰ οὕτως εἴη, πολλῷ μᾶλλον ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν οἰκεῖον ἐχθρὸν
ἀμυνεῖται· δυνάμενος γὰρ καὶ ἄλλοις βοηθεῖν ἔκδικος πολλῷ
μᾶλλον ἑαυτοῦ καταστήσεται. 18. φαρμακεία δὲ καὶ πᾶν τὸ
ἐν αὐτῇ εἶδος τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιτεχνήσεως. εἰ γάρ τις ὑπὸ
τῆς ὕλης θεραπεύεται πιστεύων αὐτῇ, θεραπευθήσεται μᾶλλον
αὐτὸς δυνάμει θεοῦ προσανέχων. ὥσπερ γὰρ τὰ δηλητήρια
συνθέσεις εἰσὶν ὑλικαί, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ ἰώμενα τῆς
αὐτῆς ὑποστάσεώς ἐστιν. εἰ δὲ τὴν φαυλοτέραν ὕλην παραι-

2. 3 πυκιλίαι M sed corr. m. 2 5 ἕκαστον Gesner ἕκαστοσ MPV αὐτὸν M 7 ex λαμβάνοντεσ corr. al. m. P συλλαμβάνοντες Wi 9 δαὶ M 10 προσάπτειν ego προσανάπτειν MP προσἀνάπτειν V 15 ἐπεὶ] ὅσπερ ego 16 ἔχων V δὲ ex corr. add. P 18 τοῦ τελείου θεοῦ ego τοῦ τελείου MP τοῦ θῦ τοῦ τελείου V 18 ἂν add. Wi 19 μοχηρὸς M 20 τὸ del. Wi μηδὲ ego μήτε MPV 21 δαὶ M 22 δυνήσεται—ἐξυπηρετῆσαι ex corr. add. V 22—25 τοῦτο—ἑαυτοῦ] ex corr. V 23 ἀφ' ex corr. add. V τὸν om. V 24 ἀμυνεῖται ego ἀμύνηται MPV 25 φαρμακία V φαρμακι M α add. m. al. 26 ἀπ' αὐτῆς ego ἐπαοιδῆς speciose Wi 28 δειλητήρια V 30 φαυλωτέραν V

τοίμεθα, πολλάκις καὶ διὰ τῆς ἐφ᾽ ἕτερον τῶν κακων τινος ἐπιπλοκῆς ἰάσασθαί τινες ἐπιτηδεύσουσι καὶ τοῖς κακοῖς κἂν πρὸς τὸ ἀγαθὸν καταχρήσονται. καθάπερ δὲ ὁ τῷ ληστεύοντι συνδειπνήσας, κἂν μὴ ληστὴς αὐτὸς ᾖ, ἀλλ᾽ ὅμως διὰ τὸ συνεστιαθῆναι τιμωρίας μεταλαμβάνει, τρόπῳ τῷ αὐτῷ καὶ ὁ μὴ κακὸς τῷ δὲ φαύλῳ ἀναμιγεὶς πρὸς τὸ νομιζόμενον καλὸν συγχρησάμενος διὰ τὴν εἰς αὐτὸν κοινωνίαν ὑπὸ τοῦ κρίνοντος τοῦτον 82 *θεοῦ κολασθήσεται. διὰ τί γὰρ ὁ πιστεύων ὕλης οἰκονομίᾳ πιστεύειν οὐ βούλεται τῷ θεῷ; τίνος δὲ χάριν οὐ τῷ δυνατωτέρῳ προσέρχῃ δεσπότῃ, θεραπεύεις δὲ μᾶλλον αὐτὸν ὥσπερ ὁ μὲν κύων διὰ πόας, ὁ δὲ ἔλαφος δι᾽ ἐχίδνης, ὁ δὲ σῦς διὰ τῶν ἐν ποταμοῖς καρκίνων, ὁ δὲ λέων διὰ τῶν πιθήκων; τί δέ μοι θεοποιεῖς τὰ ἐν κόσμῳ; τί δὲ θεραπεύων τὸν πλησίον εὐεργέτης ἀποκαλῇ; λόγου δυνάμει κατακολούθησον· οὐ θεραπεύουσιν οἱ δαίμονες, τέχνῃ δὲ τοὺς ἀνθρώπους αἰχμαλωτεύουσι· καὶ ὁ θαυμασιώτατος Ἰουστῖνος ὀρθῶς ἐξεφώνησεν ἐοικέναι τοὺς προειρημένους λῃσταῖς. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἔθος ἐστὶ ζωγρεῖν τινας, εἶτα τοὺς αὐτοὺς μισθοῦ τοῖς οἰκείοις ἀποκαθιστᾶν, οὕτω καὶ οἱ νομιζόμενοι θεοὶ τοῖς τινων ἐπιφοιτῶντες μέλεσιν, ἔπειτα δι᾽ ὀνείρων τὴν εἰς αὐτοὺς πραγματευόμενοι δόξαν δημοσίᾳ τε τοὺς τοιούτους προϊέναι κελεύσαντες πάντων ὁρώντων, ἐπειδὰν τῶν ἐγκωμίων ἀπολαύσωσιν, ἀποπτάμενοι τῶν καμνόντων, ἣν ἐπραγματεύσαντο νόσον περιγράφοντες, τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαθιστῶσιν.*

19. *Ὑμεῖς δὲ τούτων οὐκ ἔχοντες τὴν κατάληψιν παρ᾽ ἡμῶν* 84 *τῶν εἰδότων ἐκπαιδεύεσθε, ** λέγοντες θανάτου καταφρονεῖν καὶ τὴν αὐτάρκειαν ἀσκεῖν. οἱ γὰρ παρ᾽ ὑμῖν φιλόσοφοι τοσοῦτον ἀποδέουσι τῆς ἀσκήσεως ὥστε παρὰ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἐτησίους χρυσοῦς ἑξακοσίους λαμβάνειν τινὰς εἰς οὐδὲν χρήσιμον ⟨ἢ⟩ ὅπως μηδὲ τὸ γένειον δωρεὰν καθειμένον αὐτῶν ἔχωσιν.*

15—17 *καὶ—λῃσταῖς* exscripsit Eus. hist. eccl. 4, 16, 7

---

p. 19, 30. 1 *παραιτούμεθα* MPV em. ego 2 *ἐπιτηδεύουσι* MPV em. ego *κἂν* ego *ἂν* MPV 3 *δὲ* ex corr. add. P 4 *ᾖ*] *ὧν* ego *ἀλλ᾽ ὅμως* om. V 6 *δὲ* om. P *συναναμιγεὶς* Wi *τὸ* in *τὸν* corr. P 7 *αὐτὸν*] *ον* ex corr. V *κοινονίαν* V ex *κοινονίαν* corr. M *τοῦτον* om. P 12 *ποταμῶ* V *δαί* MV 13 *δαι* M *δαὶ* V 17 *ζωγρ////εῖν* P *ζογρεῖν* V 18 *μισθῶ* V 21 *ὁρόντων* M corr. m. al., V 22 *ἐγκωμίων* Wi *ἐγκοσμίων* MPV *ἀποστάμενοι* V 26 suppleuerim *παύεσθε δὲ* 30 *ἢ* addidi *καθήμενον* V *ἔχωσι* P

*Κρήσκης γοῦν ὁ ἐννεοττεύσας τῇ μεγάλῃ πόλει παιδεραστίᾳ
μὲν πάντας ὑπερήνεγκεν, φιλαργυρίᾳ δὲ πάνυ προσεχὴς ἦν.
θανάτου δὲ ὁ καταφρονεῖν συμβουλεύων οὕτως αὐτὸς ἐδεδίει
τὸν θάνατον ὡς καὶ Ἰουστῖνον καθάπερ καὶ ἐμὲ οὓς κακῷ τῷ
θανάτῳ περιβαλεῖν πραγματεύσασθαι, διότι κηρύττων τὴν
ἀλήθειαν λίχνους τοὺς φιλοσόφους καὶ ἀπατεῶνας συνήλεγχεν.
86 τίνας δ' ἂν καὶ ἔδει διῶξαι τὸν φιλόσοφον εἰ μὴ μόνους ὑμᾶς;
ὅθεν εἴ φατε μὴ δεῖν δεδιέναι τὸν θάνατον, κοινωνοῦντες
ἡμῶν τοῖς δόγμασι μὴ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην δοξομανίαν, ὡς
Ἀνάξαρχος, ἀποθνήσκετε, χάριν δὲ τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως τοῦ
θανάτου καταφρονηταὶ γίνεσθε. κόσμου μὲν γὰρ ἡ κατασκευὴ
καλή, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ πολίτευμα φαῦλον· καὶ καθάπερ ἐν
πανηγύρει θεατροκοπουμένους ἔνεστιν ἰδεῖν τοὺς οὐκ εἰδότας
τὸν θεόν. τί γάρ ἐστι μαντική; τί δὲ ὑπ' αὐτῆς πεπλάνησθε;
τῶν ἐν κόσμῳ πλεονεξιῶν ἐστί σοι διάκονος. πολεμεῖν θέλεις
καὶ τῶν φόνων λαμβάνεις σύμβουλον τὸν Ἀπόλλω· κόρην
ἁρπάσαι θέλεις καὶ τὸ δαιμόνιόν σοι συναγωνίσασθαι προαιρῇ·
νοσεῖς διὰ σεαυτὸν καί, ὥσπερ Ἀγαμέμνων δέκα συμφράδμονας,
εἶναι θέλεις μετὰ σεαυτοῦ θεούς. πιοῦσά τις ὕδωρ μαίνεται καὶ
διὰ λιβάνων ἔκφρων γίνεται, καὶ σὺ τὴν τοιαύτην μαντεύεσθαι
λέγεις. προγνώστης ὑπῆρχεν ὁ Ἀπόλλων καὶ τῶν μαντευομένων
διδάσκαλος· ἐπὶ τῆς Δάφνης ἑαυτὸν ἐψεύσατο. δρῦς, εἰπέ μοι,
88 μαντεύεται καὶ πάλιν ὄρνιθες προαγορεύουσι, σὺ δὲ τῶν ζῴων
καὶ φυτῶν ἐλάττων ὑπάρχεις; καλὸν ἄρα σοι γενέσθαι ξύλῳ
μαντικῷ καὶ τῶν ἀεροφοίτων τὴν πτῆσιν λαμβάνειν. ὁ ποιῶν
σε φιλάργυρον, οὗτος καὶ περὶ τοῦ πλουτεῖν σοι μαντεύεται·*

1—6 *Κρήσκης—συνήλεγχεν* exscripsit Eus. hist. eccl. 4, 16, 8 18 *B* 372

---

1 *κρίσκησ* P Eus. AV *γοῦν* Eus. AVBDM *οὖν* MPV Eus. E *ἐννενοττεύσασ* V *ἐννεοτεύσασ* Eus. BM *παιδεραστείαι* M *παιδεραστεῖα* V 2 *ὑπερήνεγκε* P Eus. E *φιλαργυρίᾳ*] *αι* in ras. M 3 *καταφρονεῖν συμβουλεύων* Eus. *καταφρονῶν* MPV *αὐτὸς* Eus. *αὐτὸν* MPV 4 *καὶ ἐμὲ οὓς* P *καὶ ἐμὲ ὡς* signo adnotationis in mg. posito M *καὶ ἐμὲ οἷον* V *μεγάλῳ* Eus. locus uel Eusebii tempore mutilus nec iam sanandus 5 ex *κηρύττω* corr. m. rec. P 6 *τοὺς φιλοσόφους καὶ ἀ.* Eus. *καὶ ἀ. τοὺσ φιλοσόφουσ* MPV ex *ἀπετεῶνας* corr. P *ἀπαταιῶνασ* V Eus. MD *συνήλεγχεν* MP Eus. BD *συνήλεγχε* V *ἐξήλεγχεν* Eus. AVM *ἐξήλεγχε* E 7 *δ' ἂν καὶ ἔδει διῶξαι* Wi *δ' ἀνάγκη διῶξαι* Gebhardt *δ' ἂν καὶ διῶξαι* MP *καὶ διῶξαι δὰν* V *τῶν φιλοσόφων* P m. rec. 8 *ὅθεν*] *εἴωθεν* P 10 ex *αναξχοσ* corr. V 11 *γίνεσθε* ego *γένεσθε* MPV 14 *θεόν*] *ον* in ras. P *ἐστιν* V *δαι* M *δαί* V 16 *τὸν ἀπόλλω σύμβουλον τῶν φόνων λαμβάνεισ* P 18 *συνφράδμονασ* V

στάσεις καὶ μάχας ὁ ἐγείρων καὶ περὶ τῆς ἐν πολέμῳ νίκης προαγορεύει. τῶν παθῶν ἂν ὑπάρχῃς ἀνώτερος, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πάντων καταφρονήσεις. τοιούτους ἡμᾶς ὄντας μὴ ἀποστυγήσητε, ἀλλὰ παραιτησάμενοι τοὺς δαίμονας θεῷ τῷ μόνῳ κατακολουθήσατε. πάντα ὑπ᾿ αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἕν. εἰ δὲ ἔστιν ἐν τοῖς φυομένοις δηλητήριον, τοῦτο διὰ τὸ ἐνάμαρτον ἡμῶν ἐπισυμβέβηκεν. ἔχω δεικνύειν τὴν τούτων οἰκονομίαν· ὑμεῖς κατακούσατε, καὶ ὁ πιστεύων ἐπιγνώσεται.

20. *κἂν θεραπεύησθε φαρμάκοις (κατὰ συγγνώμην ἐπιτρέπω σοι), τὴν μαρτυρίαν προσάπτειν σε δεῖ τῷ θεῷ. κόσμος γὰρ ἡμᾶς ἔτι καθέλκει, καὶ δι᾿ ἀτονίαν τὴν ὕλην ἐπιζητῶ. πτέρωσις γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς πνεῦμα τὸ τέλειον, ὅπερ ἀπορρίψασα διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἔπτηξεν ὥσπερ νεοσσὸς καὶ χαμαιπετὴς ἐγένετο, μεταβᾶσα δὲ τῆς οὐρανίου συνουσίας τῶν ἐλαττόνων μετουσίαν ἐπεπόθησεν. μετῳκίσθησαν ⟨γὰρ⟩ οἱ δαίμονες, ἐξωρίσθησαν δὲ οἱ πρωτόπλαστοι· καὶ οἱ μὲν ἀπ᾿ οὐρανοῦ κατεβλήθησαν, οἱ δὲ ἀπὸ γῆς μὲν ἀλλ᾿ οὐ[κ ἐκ] ταύτης, κρείττονος δὲ τῆς ἐνταυθοῖ διακοσμήσεως. καὶ χρὴ λοιπὸν ἡμᾶς ἐπιποθήσαντας τὸ ἀρχαῖον* 90 *παραιτήσασθαι πᾶν τὸ ἐμποδὼν γινόμενον. οὐκ ἔστι γὰρ ἄπειρος ὁ οὐρανός, ὦ ἄνθρωπε, πεπερασμένος δὲ καὶ ἐν τέρματι· τὰ δὲ ὑπὲρ τοῦτον αἰῶνες οἱ κρείττονες οὐ μεταβολὴν ὡρῶν ἔχοντες, δι᾿ ὧν ποικίλαι νόσοι καθίστανται, πάσης δὲ εὐκρασίας μετειληφότες ἡμέραν ἔχουσι διαμένουσαν καὶ φέγγος τοῖς ἐντεῦθεν ἀνθρώποις ἀπρόσιτον. οἱ μὲν οὖν τὰς γεωγραφίας ἐκπονέσαντες, μέχρις ἧν δυνατὸν ἀνθρώπῳ, τῶν χωρίων τὴν ἀναγραφὴν ἐποιήσαντο, τὰ δ᾿ ἐπέκεινα λέγειν οὐκ ἔχοντες διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς θεωρίας ἀμπώτεις ᾐτιάσαντο καὶ θαλασσῶν τὴν μὲν πρασώδη, τὴν δὲ πηλώδη, τόπων δὲ τῶν μὲν τὸ ἔκπυρον, τῶν δὲ τὸ ψυχρὸν καὶ [δια]πεπηγός. ἡμεῖς δὲ τὰ ὑφ᾿ ἡμῶν ἀγνοούμενα διὰ προφητῶν μεμαθήκαμεν, οἵτινες ἅμα τῇ*

---

5. 6 Ioann. 1, 3

---

2 *ὑπάρχεισ* P 3 in *καταφρονήσησ* corr. V 6 ante *δηλητήριον* ex corr. add. *καὶ* P *δειλητήριον* V 6. 7 *διὰ τὸ* om. V 7 ex *ἐν ἁμαρτῶν* corr. V *ἐν νάμαρτον* P ex corr. *τὴν* om. V 8 *οἰκονομίαν* O. de Gebhardt *εἰκόνα μίαν* MPV 10 *μαρτυρίαν*] *θεραπείαν* superscr. m. al. M *προστάττειν* V 12 *τὸ πνεῦμα τὸ* V *ἀπορρήψασα* V 13 *ἔπτηξεν* Wi *ἔπτη* MPV 15 *γὰρ* addidi *δὲ* ego *γὰρ* MV om. P 17 *ἐκ* del. Wi 18 *λοιπῶν* V 20 *ἐν*] *ἐπὶ* P 21 *οἱ* ex *οὐ* corr. m. rec. P 23 *ἐχούσης* ego 24. 25 *ἐκπονήσαντεσ* V 26 *δὲ* P om. V 27 *ἀμπῶτισ* P 29 *δια* del. Wi.

ψυχῇ πεπεισμένοι ὅτι πνεῦμα τὸ οὐράνιον ἐπένδυμα τῆς
θνητότητος τὴν ἀθανασίαν κεκτήσεται τὰ ὅσα μὴ ἐγίνω-
σκον αἱ λοιπαὶ ψυχαί, προὔλεγον. δυνατὸν δὲ παντὶ γυμνητεύοντι
κτήσασθαι τὸ ἐπικόσμημα καὶ πρὸς τὴν συγγένειαν τὴν ἀρχαίαν
ἀναδραμεῖν. 21. οὐ γὰρ μωραίνομεν, ἄνδρες Ἕλληνες, οὐδὲ λήρους
ἀπαγγέλλομεν, θεὸν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ γεγονέναι καταγγέλ-
92 λοντες. οἱ λοιδοροῦντες ἡμᾶς συγκρίνατε τοὺς μύθους ὑμῶν
τοῖς ἡμετέροις διηγήμασιν. Δηΐφοβος, ὥς φασιν, ἦν ἡ Ἀθηνᾶ
διὰ τὸν Ἕκτορα, καὶ χάριν Ἀδμήτου Φοῖβος ὁ ἀκερσεκόμης τὰς
εἰλίποδας βοῦς ἐποίμαινε, καὶ πρεσβῦτις ἀφικνεῖται πρὸς τὴν
Σεμέλην ἡ τοῦ Διὸς γαμετή. τοιαῦτα δὲ μελετῶντες πῶς ἡμᾶς
διαγελᾶτε; τέθνηκεν ὑμῶν ὁ Ἀσκληπιός, καὶ ὁ τὰς πεντήκον-
τα παρθένους μιᾷ νυκτὶ Θεσπιᾶσι διακορεύσας πυρὸς ἑαυτὸν
βορᾷ παραδοὺς οἴχεται. Προμηθεὺς τῷ Καυκάσῳ προσαρτη-
θεὶς τιμωρίαν χάριν τῆς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας ὑπήνεγκε.
φθονερὸς ὁ Ζεὺς καθ' ὑμᾶς καὶ κρύπτει ** τὸν ὄνειρον τοὺς
ἀνθρώπους βουλόμενος ἀπόλλυσθαι. διόπερ ἀποβλέψαντες
πρὸς τὰ οἰκεῖα ** ἀπομνημονεύματα κἂν ὡς ὁμοίως μυθολογοῦν-
τας ἡμᾶς ἀποδέξασθε. καὶ ἡμεῖς μὲν οὐκ ἀφραίνομεν, φλήναφα
δὲ τὰ ὑμέτερα. γένεσιν ἂν λέγητε θεῶν, καὶ θνητοὺς αὐτοὺς
ἀποφανεῖσθε. διὰ τί γὰρ οὐ κυεῖ νῦν ἡ Ἥρα; πότερον γεγή-
ρακεν ἢ τοῦ μηνύσοντος ὑμῖν ἀπορεῖ; πείσθητέ μοι νῦν, [ὦ]
ἄνδρες Ἕλληνες, μηδὲ τοὺς μύθους μηδὲ τοὺς θεοὺς ὑμῶν ἀλ-
ληγορήσητε· κἂν γὰρ τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσητε, θεότης ἡ

---

8. 9 *X* 226 sq. 16. 17 *B* 6 sq.

---

1 *κεκτημένοι* M sed *πεπεισμένοι* in mg. 2 *την ἀθανασίαν* in mg. P ex *κεκτήσετε* corr. m. al. M 1. 2 *πεπεισμένοι πνεῦμα — εἰς τὴν ἀθανασίαν κεκτῆσθαι τὰ ὅσα* ego *κεκτημένοι πνεῦμα — θνητότητος τὰ ὅσα* Wi 2 *ὅσσα* V *μὴ* ex corr. add. P 5 post *ἀναδραμεῖν* ins. *πεπεισμένον ὅτι τὴν ἀθανασίαν κεκτήσεται* Wi 6 ex *μορφῆα* corr. M 8 *διηγήμασι* PV 9 *ἀκειρεκόμησ* P 10 ex *ἐποίμενε* corr. M *πρεσβύτησ* V 12 *ὁ* ante *Ἀσκληπιός* ex corr. add. V 13 *διακορεσασ* V 13. 14 *πυρὸς ἑαυτὸν βορᾷ παραδοὺς* ego *πυρὸσ ἑαυτὸν παραδοὺσ βορᾶι* (*βορᾶ* V) MV *βορᾶι πυρὸσ ἑαυτὸν παραδοὺσ* P 14 *Καυκάσῳ*] *κασ* in ras. P 15 *εὐερ///γεσίασ* V 16 suppl. *τὸ πῦρ καὶ πέμπει* Wi 16. 17 *τὸν ὄνειρον τοῖσ ἀνθρώποισ* P *τοὺσ ἀνθρώπουσ τὸν ὄνειρον* V 18 *πρὸς*] *εἰσ* V e. g. suppleo *τῆς ἀληθείας προφέροντας τὰ* *ὁμοίως*] *ωσ* in ras. M 18. 19 *μυθολογοῦντας*] *υ* et primum *ο* in ras. P 21 *ἀποφανεῖσθαι* V *κυεῖ νῦν*] *κυεῖν* V 22 *ἀπορεῖ* Nauck *ἀπορεῖται* PV *ἀπορεῖτε* M 22 *ὦ* eieci 24 *ἐπι////χειρήσητε* M

καθ᾽ ὑμᾶς ἀνῄρηται καὶ ὑφ᾽ ἡμῶν καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν. ἢ γὰρ τοιοῦτοι παρ᾽ ὑμῖν ὄντες οἱ δαίμονες ὁποῖοι καὶ λέγονται, φαῦλοι τὸν τρόπον εἰσίν, ἢ μεταγόμενοι πρὸς τὸ φυσικώτερον οὐκ 94 εἰσιν οἷοι καὶ λέγονται. σέβειν δὲ τῶν στοιχείων τὴν ὑπόστασιν οὔτ᾽ ἂν πεισθείην οὔτ᾽ ἂν πείσαιμι τὸν πλησίον. καὶ Μητρόδωρος δὲ ὁ Λαμψακηνὸς ἐν τῷ Περὶ Ὁμήρου λίαν εὐήθως διείλεκται, πάντα εἰς ἀλληγορίαν μετάγων. οὔτε γὰρ Ἥραν οὔτε Ἀθηνᾶν οὔτε Δία τοῦτ᾽ εἶναί φησιν ὅπερ οἱ τοὺς περιβόλους αὐτοῖς καὶ τεμένη καθιδρύσαντες νομίζουσιν, φύσεως δὲ ὑποστάσεις καὶ στοιχείων διακοσμήσεις. καὶ τὸν Ἕκτορα δὲ καὶ τὸν Ἀχιλλέα δηλαδὴ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ πάντας ἁπαξαπλῶς Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους σὺν τῇ Ἑλένῃ καὶ τῷ Πάριδι τῆς αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντας χάριν οἰκονομίας ἐρεῖτε παρεισῆχθαι οὐδενὸς ὄντος τῶν προειρημένων ἀνθρώπων. ταῦτα δὲ ἡμεῖς προετείναμεν ὥσπερ ἐπὶ ὑποθέσεως· τὴν γὰρ ἡμετέραν περὶ τοῦ θεοῦ κατάληψιν οὐδὲ συγκρίνειν ὅσιον τοῖς εἰς ὕλην καὶ βόρβορον κυλινδουμένοις.

22. Οἷα γάρ ἐστιν ὑμῶν καὶ τὰ διδάγματα; τίς οὐκ ἂν χλευάσειε τὰς δημοτελεῖς ὑμῶν πανηγύρεις, αἳ προφάσει πονηρῶν ἐπιτελούμεναι δαιμόνων εἰς ἀδοξίαν τοὺς ἀνθρώπους περι- 96 τρέπουσιν; εἶδόν τινα πολλάκις, καὶ ἰδὼν ἐθαύμασα καὶ μετὰ τὸ θαυμάσαι κατεφρόνησα πῶς ἔσωθεν μέν ἐστιν ἄλλος, ἔξωθεν δὲ ὅπερ οὐκ ἔστι ψεύδεται, ⟨τὸν⟩ ἁβρυνόμενον σφόδρα καὶ παντοίως διακλώμενον καὶ τοῦτο μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς μαρμαρύσσοντα, τοῦτο δὲ καὶ τὼ χεῖρε λυγιζόμενον καὶ διὰ πηλίνης ὄψεως δαιμονῶντα καὶ ποτὲ μὲν ὡς Ἀφροδίτην, ποτὲ δὲ ὡς Ἀπόλλωνα γινόμενον, ἕνα κατήγορον πάντων τῶν θεῶν, δεισιδαιμονίας ἐπιτομὴν, διάβολον ἡρωϊκῶν πράξεων, φόνων ὑποκριτὴν, μοιχείας ὑπομνηματιστὴν, θησαυρὸν μανίας, κιναίδων

---

1 ἡμᾶσ V ex ἡμᾶσ corr. P ἢ Maranus εἰ MPV 3 μεταγόμενοι ego μεταγενόμενοι MPV 4 οἷοι ex corr. al. m. P ὑπόστασιν] ὑ in ras. V 6 ὁμήρω V 8 ὅπερ οἱ P m. rec. ὃ περὶ MPV ex αὐτοὺς corr. M 9 ex τεμένει corr. m. rec. P νομίζουσι PV 13 ἐρεῖται παρεισῆχθαι M ἐν τῇ ποιήσει παρεισήχθησαν V μηδενὸς Wi 15 ex ὑμετέραν corr. P 16 καὶ om. V 17 κυλινδομένοισ V 18 οὐ//κὰν V 19 πανηγύρεισ ὑμῶν P 20 δαιμόνων ἐπιτελούμεναι P δαιμόνων in ras. V 20. 21 περιτρέπουσι V 21 ἴδόν V 23 τὸν addidi 23. 24 καὶ—διακλώμενον in mg. P 24. 25 μαρμαρύσσοντα] νσ in ras. M 25 καὶ prius om. P τὼ in τὰ corr. m. rec. P καὶ alterum om. V 26 καὶ del. Wi δὲ om. P 29 θησαυρομανίασ MP

παιδευτὴν, καταδικαζομένων ἀφορμὴν καὶ τον τοιοῦτον ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενον. ἐγὼ δὲ αὐτὸν παρῃτησάμην πάντα ψευδόμενον καὶ τὴν ἀθεότητα καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὸν ἄν-
98 *θρωπον. ὑμεῖς δὲ ὑπὸ τούτων συλαγωγεῖσθε καὶ τοὺς μὴ κοινωνοῦντας ὑμῶν ταῖς πραγματείαις λοιδορεῖτε. κεχηνέναι πολλῶν ᾀδόντων οὐ θέλω καὶ τῷ νεύοντι καὶ κινουμένῳ παρὰ φύσιν οὐ βούλομαι συνδιατίθεσθαι. τί θαυμαστὸν οὐ παρ' ὑμῖν ἐξηυρημένον διαπράττεται; ῥιναυλοῦσι μὲν γὰρ καὶ λαλοῦσι τὰ αἰσχρά, κινοῦνται δὲ κινήσεις ἃς οὐκ ἐχρῆν, καὶ τοὺς ὅπως δεῖ μοιχεύειν ἐπὶ τῆς σκηνῆς σοφιστεύοντας αἱ θυγατέρες ὑμῶν καὶ οἱ παῖδες θεωροῦσι. καλὰ παρ' ὑμῖν τὰ ἀκροατήρια κηρύττοντα πάνθ' ἅπερ ἐν νυκτὶ μοχθηρῶς πραγματεύεται καὶ τέρποντα τοὺς ἀκροατὰς αἰσχρῶν λόγων ἐκφωνήμασιν. καλοὶ δέ εἰσιν ὑμῶν καὶ οἱ ποιηταὶ, ψευδολόγοι καὶ διὰ σχημάτων ἐξαπατῶντες τοὺς ἀκροωμένους.*

23. ***Εἶδον** ἀνθρώπους ὑπὸ τῆς σωμασκίας βεβαρημένους καὶ φορτίον τῶν ἐν αὑτοῖς κρεῶν περιφέροντας, οἷς ἔπαθλα καὶ στέφανοι πρόκεινται προκαλουμένων αὐτοὺς τῶν ἀγωνοθετῶν οὐκ ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ **, ὕβρεως δὲ καὶ στάσεως φιλονικίᾳ, καὶ τὸν μᾶλλον πλήκτην στεφανούμενον. καὶ ταῦτα μέν ἐστι τῶν κακῶν τὰ ἐλάττονα· τὰ δὲ μείζονα τίς οὐκ ἂν ἐξειπεῖν ὀκνήσειεν; ἀργίαν τινὲς ἐπανῃρημένοι διὰ τὴν ἀσωτίαν ἑαυτοὺς εἰς τὸ φονευθῆναι πιπράσκουσιν· καὶ πωλεῖ μὲν ἑαυτὸν ὁ πεινῶν, ὁ δὲ πλουτῶν ὠνεῖται τοὺς φονεύσοντας. καὶ τούτοις οἱ*
100 *μαρτυροῦντες καθίζονται, μονομαχοῦσί τε οἱ πυκτεύοντες περὶ οὐδενός, καὶ ὁ βοηθήσων οὐ κάτεισιν. ἆρά γε τὰ τοιαῦτα ὑφ' ὑμῶν καλῶς ἐπιτελεῖται; τὸ μὲν γὰρ στρατόπεδον τῶν μιαιφονούντων ὁ προὔχων ἐν ὑμῖν συναγείρει λῃστοτροφεῖν ἐπαγγελλόμενος, οἱ δὲ λῃστεύοντες ἀπ' αὐτοῦ προΐασιν, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν θέαν σύνιτε κριταὶ γινόμενοι τοῦτο μὲν πονηρίας ἀγωνο-*

---

1 *κορδακιζομένων* Wi *τὸν τοιοῦτον* ex corr. P 3 post *ψευδόμενον* addiderim *βδελυττόμενος* 4 *συλλαγωγεῖσθε* P *συλαγωγεῖσθαι* V 5 *λοιδορεῖται* V 7 *οὐ* in *ἤ* corr. al. m. P 8 *ἐξευρημένον* V *λαλοῦσι*] *αὐλοῦσι* P 10 *δεῖ* ex *δὴ* corr. V 11 *ὑμῶν* V ex *ἀκροτήρια* corr. V 13 *ἐκφωνήμασι* P *ἐκφωνήματα* V 14 *ὑμῶν εἰσὶ* V 16 *ἴδον* V 17 *ἐπιφέροντασ* P 18 *πρόκειντε* V 19 lacunam indicaui *ὕβριεωσ* P *δὲ* om. P *φιλονεικίαι* MP *φιλονεικία* V 22 *ἀργειάν* V 23 *πιπράσκουσι* P 23. 24 *πονῶν* P 24 *φονεύσαντασ* V *τούτουσ* P 27 *ὑμῶν*] *ὑ* in ras. P 28 *λῃστοτροφὴν* M 29 *προΐασι* P *προϊᾶσι* V 30 *σύνιτε* Wi *συνίετε* MPV *γινόμενοι*] *ι* in ras. M

θέτου, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν τῶν μονομαχούντων. ὁ δὲ τῷ φόνῳ μὴ περιτυχὼν λυπεῖται, διότί μὴ κατεκρίθη πονηρῶν καὶ μιαρῶν ἔργων θεατὴς γενέσθαι. θύετε ζῷα διὰ τὴν κρεωφαγίαν καὶ ἀνθρώπους ὠνεῖσθε τῇ ψυχῇ [διὰ] τὴν ἀνθρωποσφαγίαν παρεχόμενοι, τρέφοντες αὐτὴν αἱματεκχυσίαις ἀθεωτάταις. ὁ μὲν οὖν ληστεύων φονεύει χάριν τοῦ λαβεῖν, ὁ δὲ πλουτῶν μονομάχους ὠνεῖται χάριν τοῦ φονεῦσαι.

24. *Τί μοι συμβάλλεται πρὸς ὠφέλειαν ὁ κατὰ τὸν Εὐριπίδην μαινόμενος καὶ τὴν Ἀλκμαίωνος μητροκτονίαν ἀπαγγέλλων, ᾧ μηδὲ τὸ οἰκεῖον πρόσεστι σχῆμα, κέχηνεν δὲ μέγα καὶ ξίφος περιφέρει καὶ κεκραγὼς πίμπραται καὶ φορεῖ στολὴν ἀπάνθρωπον. ἐρρέτω καὶ τὰ Ἡγησίου μυθολογήματα καὶ Μένανδρος τῆς ἐκείνου γλώττης ὁ στιχοποιός. τί μοι καὶ τεθηπέναι τὸν Πυθικὸν αὐλητήν; τί δέ μοι καὶ κατὰ Ἀριστόξενον τὸν Θηβαῖον Ἀντιγενίδην πολυπραγμονεῖν; παραχωροῦμεν ὑμῖν τὰ μὴ ὠφέλιμα· καὶ ὑμεῖς ἢ πείσθητε τοῖς δόγμασιν ὑμῶν ἢ* 102 *κατὰ τὸ ὅμοιον τῶν ὑμετέρων ἡμῖν ἐκχωρήσατε.*

25. *Τί μέγα καὶ θαυμαστὸν οἱ παρ' ὑμῖν ἐργάζονται φιλόσοφοι; θατέρου γὰρ τῶν ὤμων ἐξαμελοῦσι κόμην ⟨τε⟩ ἐπιειμένοι πολλὴν πωγωνοτροφοῦσιν ὄνυχας θηρίων περιφέροντες καὶ λέγοντες μὲν δεῖσθαι μηδενός, κατὰ δὲ τὸν Πρωτέα σκυτοδέψου μὲν χρῄζοντες διὰ τὴν πήραν, ὑφάντου δὲ διὰ τὸ ἱμάτιον καὶ διὰ τὸ ξύλον δρυοτόμου, διὰ δὲ τὴν γαστριμαργίαν τῶν πλουτούντων καὶ ὀψοποιοῦ. ὁ ζηλῶν ἄνθρωπε τὸν κύνα, τὸν θεὸν οὐκ οἶδας καὶ ἐπὶ τὴν ἀλόγων μίμησιν μεταβέβηκας· ὁ δὲ κεκραγὼς δημοσίᾳ μετ' ἀξιοπιστίας ἔκδικος γίνῃ σαυτοῦ, κἂν μὴ λάβῃς, λοιδορεῖς, καὶ γίνεταί σοι τέχνη τοῦ πορίζειν τὸ φιλοσοφεῖν. τοῖς Πλάτωνος ἕπῃ δόγμασι, καὶ ὁ κατ' Ἐπίκουρον σοφιστεύων διαπρύσιος ἀνθίσταταί σοι· πολιτεύεσθαι θέλεις κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, καί τις κατὰ τὸν Δημό-*

---

1 *δὲ* alterum in ras. P 2. 3 *πονηρῶν καὶ ἀθέων καὶ μιαρῶν* V 3 *κρεοφαγίαν* MV 4 *ὠνεῖσθαι* V 5 *αἱματοχυσίαισ* V 8 ex *συμβάλλετε* corr. V 9 ex *μηκτροκτονίαν* corr. V 10 *κέχηνέ* PV *δὲ* Wi *τε* MPV 11 *φορέει* MPV 12 *ἡγησιλάου* P 14 *Πυθικὸν* Wi *μυθικὸν* MPV *δαὶ* MV 16 *ὠφέλιμα*] *ι* in ras. V corr. in *ἡμῶν* al. m. P *ἡμῶν* V 17 corr. in *ἡμετέρων* al. m. P 18 *οἱ παρ'*] *ὑπαρ* V 19 *τε* addidi 23 *δρυοτόνου* V 24 *πλουτούντων*] *πλακούντων* Schanz [Rh. M. 38, 138] temptaui *ὀψοποιοῦ καὶ διὰ πάντα τῶν πλουτούντων* *ὁ*] *ὢ* P 25 *ἀλόγων* Wi *ἄλογον* MPV 28 *ἕπῃ*] *η* in ras. M 29 *διαπρυσίωσ* V 29. 30 *πολιτεύεσθαι* ego *πάλιν τε, εἶναι* MPV 30 *ἀριστοτέλη* M *ην* in ras. V *τὸν* om. V

κριτον λοιδορεῖταί σοι. Πυθαγόρας Εὔφορβος γεγονέναι φησὶ
104 *καὶ τοῦ Φερεκύδους δόγματος κληρονόμος ἐστίν· ὁ δὲ Ἀριστο-*
τέλης τῆς ψυχῆς διαβάλλει τὴν ἀθανασίαν. στασιώδεις δὲ ἔχον-
τες τῶν δογμάτων τὰς διαδοχὰς ἀσύμφωνοι πρὸς τοὺς συμφώνους
ἑαυτοῖς διαμάχεσθε. σῶμά τις εἶναι λέγει τὸν τέλειον θεόν,
ἐγὼ δὲ ἀσώματον· ἄλυτον εἶναι τὸν κόσμον, ἐγὼ δὲ λυόμενον·
ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ καιρούς, ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ· κριτὰς
εἶναι Μίνω καὶ Ραδάμανθυν, ἐγὼ δὲ αὐτὸν τὸν θεόν· ἀπαθα-
νατίζεσθαι μόνην τὴν ψυχήν, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ σὺν αὐτῇ σαρκίον.

Τί βλάπτομεν ὑμᾶς, [ὦ] ἄνδρες Ἕλληνες; τί δὲ τοὺς λόγῳ
θεοῦ κατακολουθοῦντας καθάπερ μιαρωτάτους μεμισήκατε;
παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν ἀνθρωποφαγία· ψευδομάρτυρες οἱ πεπαι-
δευμένοι γεγόνατε· παρ' ὑμῖν δὲ Πέλοψ δεῖπνον τῶν θεῶν
γίνεται κἂν Ποσειδῶνος ἐρώμενος, καὶ Κρόνος τοὺς υἱοὺς ἀνα-
λίσκει, καὶ ὁ Ζεὺς τὴν Μῆτιν καταπίνει. 26. *παύσασθε λόγους*
ἀλλοτρίους θριαμβεύοντες καὶ ὥσπερ ὁ κολοιὸς οὐκ ἰδίοις
106 *ἐπικοσμούμενοι πτεροῖς. ἑκάστη πόλις ἐὰν ἀφέληται τὴν ἰδίαν*
αὐτῆς ἀφ' ὑμῶν λέξιν, ἐξαδυνατήσουσιν ὑμῖν τὰ σοφίσματα.
ζητοῦντες τίς ὁ θεός, τίνα τὰ ἐν ὑμῖν, ἀγνοεῖτε· κεχηνότες δὲ
εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ βαράθρων πίπτετε. λαβυρίνθοις ἐοίκασιν
ὑμῶν τῶν βιβλίων αἱ ἀναθέσεις, οἱ δὲ ἀναγινώσκοντες τῷ πίθῳ
τῶν Δαναΐδων. τί μοι μερίζετε τὸν χρόνον, λέγοντες τὸ μέν
τι εἶναι παρῳχηκὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐνεστώς, τὸ δὲ μέλλον; πῶς
γὰρ δύναται παρελθεῖν ὁ μέλλων, εἰ ἔστιν ὁ ἐνεστώς; ὥσπερ
δὲ οἱ ἐμπλέοντες τῆς νεὼς φερομένης οἴονται διὰ τὴν ἀμαθίαν
ὅτι τὰ ὄρη τρέχουσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς οὐ γινώσκετε παρατρέχον-
τας μὲν ὑμᾶς, ἑστῶτα δὲ τὸν αἰῶνα, μέχρις ἂν αὐτὸν ὁ ποιήσας
εἶναι θελήσῃ. διὰ τί γὰρ ἐγκαλοῦμαι λέγων τὰ ἐμά, τὰ δὲ τοῦ
κόσμου πάντα καταλύειν σπεύδετε; μὴ γὰρ οὐχ ὑμεῖς κατὰ τὸν
ὅμοιον τρόπον ἡμῖν γεγένησθε, τῆς αὐτῆς τοῦ κόσμου διοικήσεως
μετειληφότες; τί φάσκετε σοφίαν εἶναι παρ' ὑμῖν μόνοις, οὐκ

---

1 *γεγενῆσθαι* P 1. 2 *φησὶ καὶ* Wesseling *φησὶν ὁ δὲ ἀριστοτέλησ* MPV 2 *φερεκύδου* P 2. 3 *ἐστίν· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης* Wesseling *ἐστίν καὶ* M *ἐστί καὶ* P *ἐστι καὶ* V 5 *λέγοι* M 7 *ἅπαξ* V 10 *ὦ* eieci *δαὶ* MV 11 *κατακολοθοῦντασ* V 12. 13 *πεπαιδευμένοι*] *αι* et *ευ* in ras. P 13 *πέλωψ* V *τῶν θεῶν δεῖπνον* V 14 *κἂν* ego *καὶ* MPV 16 *κολυὸσ* V 17. 18 *τὴν—ὑμῶν*] *ἀφυμῶν τὴν ἰδίαν* V 18 *ὑμῖν* in *ἡμῖν* corr. m. rec. P 23 *παροχηκὸσ* M 24 *δύνατε* V 27 ex *τὰ αἰώνια* corr. P 28. 29 *τοῦ κόσμου* ego *μου* MPV 30 *ἡμῖν τρόπον* V

ἔχοντες ἄλλον ἥλιον οὐδὲ ἀστέρων ἐπιφοιτήσεις καὶ γένεσιν διαφορωτέραν θάνατόν τε παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐξαίρετον; ἀρχὴ τῆς φλυαρίας ὑμῖν γεγόνασιν οἱ γραμματικοί, καὶ οἱ μερίζοντες τὴν σοφίαν τῆς κατὰ ἀλήθειαν σοφίας ἀπετμήθητε, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν μερῶν ἀνθρώποις προσενείματε· καὶ τὸν μὲν θεὸν ἀγνοεῖτε, πολεμοῦντες δὲ ἑαυτοῖς ἀλλήλους καθαιρεῖτε. καὶ διὰ τοῦτο πάντες οὐδέν ἐστε, σφετερίζοντες μὲν τοὺς λόγους, 108 διαλεγόμενοι δὲ καθάπερ τυφλὸς κωφῷ. τί κατέχετε σκεύη τεκτονικὰ τεκταίνειν μὴ γινώσκοντες; τί λόγους ἐπαναιρεῖσθε τῶν ἔργων μακρὰν ἀφεστῶτες; φυσώμενοι μὲν διὰ δόξης, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς ταπεινούμενοι παρὰ λόγον καταχρᾶσθε τοῖς σχήμασι· δημοσίᾳ μὲν γὰρ πομπεύετε, τοὺς δὲ λόγους ἐπὶ τὰς γωνίας ἀποκρύπτετε. τοιούτους ὑμᾶς ἐπιγνόντες καταλελοίπαμεν καὶ τῶν ὑμετέρων οὐκέτι ψαύομεν, θεοῦ δὲ λόγῳ κατακολουθοῦμεν. τί γάρ, ἄνθρωπε, τῶν γραμμάτων ἐξαρτύεις τὸν πόλεμον; τί δὲ ὡς ἐν πυγμῇ συγκρούεις τὰς ἐκφωνήσεις αὐτῶν διὰ τὸν Ἀθηναίων ψελλισμόν, δέον σε λαλεῖν φυσικώτερον; εἰ γὰρ ἀττικίζεις οὐκ ὢν Ἀθηναῖος, λέγε μοι τοῦ μὴ δωρίζειν τὴν αἰτίαν· πῶς τὸ μὲν εἶναί σοι δοκεῖ βαρβαρικώτερον, τὸ δὲ πρὸς τὴν ὁμιλίαν ἱλαρώτερον; 27. εἰ δὲ σὺ τῆς ἐκείνων ἀντέχῃ παιδείας, τί μοι δόξας αἱρουμένῳ διδαγμάτων ὧν θέλω διαμάχῃ; πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον τὸν μὲν λῃστὴν διὰ τὸ ἐπικατηγορούμενον ὄνομα μὴ κολάζειν πρὶν ἢ τἀληθὲς ἐπ' ἀκριβείᾳ καταμανθάνειν, ἡμᾶς δὲ προλήμματι λοιδορίας ἀνεξετάστως μεμισηκέναι; Διαγόρας Ἀθηναῖος ἦν, ἀλλὰ τοῦτον ἐξορχησάμενον τὰ παρ' 110 Ἀθηναίοις μυστήρια τετιμωρήκατε καὶ τοῖς Φρυγίοις αὐτοῦ λόγοις ἐντυγχάνοντες ἡμᾶς μεμισήκατε. Λέοντος κεκτημένοι τὰ ὑπομνήματα πρὸς τοὺς ἀφ' ἡμῶν ἐλέγχους δυσχεραίνετε· καὶ τὰς περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον θεῶν δόξας Ἀπίωνος ἔχοντες παρ' ἑαυτοῖς ὡς ἀθεωτάτους ἡμᾶς ἐκκηρύσσετε. τάφος τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καθ' ὑμᾶς δείκνυται κἂν ψεύδεσθαί τις τοὺς

5 ἀνθρώποις] temptaui ἄλλοις ἄλλα 8 καθάπερ om. M κοφῶι M κατέχεται MV 10 ἐφεστῶτεσ P 10. 11 recte distinxit Wi 12 πομπεύετε — λόγους confusa et lacunosa 13 ex ἀποκρύπτεται corr. V 15 ἐξαρτύειν MV 16 δαὶ M δαι V 17 τὸν ego τῶν MPV ψελλισμὸν ego ψελλισμῶν V ψελισμῶν MP σε m. rec. P δὲ MPV 18 ἀττικίζησ V 21 διδαγμάτων ego δογμάτων MPV 23 πρὶν] ν ex corr. m. rec. P 24 ἀνεξαιτάστωσ V 25 παρὰ M 28 ἐλέγουσ P 29 ἀππίωνοσ P 30 ἀθεοτάττουσ V ἐκηρύττετε V ε ex αι corr. τοῦ om. P 31 ante Διὸς add. θῦ V

Κρῆτας λέγῃ. τῶν πολλῶν θεῶν ἡ ὁμήγυρις οὐδέν ἐστιν· κἂν ὁ καταφρονῶν αὐτῶν Ἐπίκουρος δᾳδουχῇ, τοὺς ἄρχοντας οὐδὲν πλέον ⟨σέβω⟩ τοῦ θεοῦ· κατάληψιν ἣν ἔχω περὶ τῶν ὅλων, ταύτην οὐκ ἀποκρύπτομαι. τί μοι συμβουλεύεις ψεύσασθαι τὴν πολιτείαν; τί δὲ λέγων θανάτου καταφρονεῖν, διὰ τέχνης φεύγειν αὐτὸν καταγγέλλεις; ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω καρδίαν ἐλάφου·
112 *τὰ δὲ τῶν ὑμετέρων λόγων ἐπιτηδεύματα κατὰ τὸν ἀμετροεπῆ Θερσίτην γίνεται. πῶς πεισθήσομαι τῷ λέγοντι μύδρον τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην γῆν; τὰ γὰρ τοιαῦτα λόγων ἐστὶν ἅμιλλα καὶ οὐκ ἀληθείας διακόσμησις. ἢ πῶς οὐκ ἠλίθιον πιθέσθαι τοῖς Ἡροδώρου βιβλίοις περὶ τοῦ καθ' Ἡρακλέα λόγου, γῆν ἄνω κηρύττουσιν κατεληλυθέναι τε ἀπ' αὐτῆς λέοντα τὸν ὑφ' Ἡρακλέους φονευθέντα; τί δ' ἂν ὠφελήσειε λέξις Ἀττικὴ καὶ φιλοσόφων σωρεία καὶ συλλογισμῶν πιθανότητες καὶ μέτρα γῆς καὶ ἄστρων θέσεις καὶ ἡλίου δρόμοι; τὸ γὰρ περὶ τοιαύτην ἀσχολεῖσθαι ζήτησιν νομοθετοῦντός ἐστιν ἔργον ἑαυτοῦ τὰ δόγματα.* 28. *διὰ τοῦτο καὶ τῆς παρ' ὑμῖν κατέγνων νομοθεσίας. μίαν μὲν γὰρ ἐχρῆν εἶναι καὶ κοινὴν ἁπάντων τὴν πολιτείαν· νυνὶ δὲ ὅσα γένη πόλεων, τοσαῦται καὶ τῶν νόμων θέσεις ὡς εἶναι τὰ παρ' ἐνίοις αἰσχρὰ παρά τισι σπουδαῖα. νομίζουσιν γοῦν Ἕλληνες φευκτὸν εἶναι τὸ συγγενέσθαι μητρί, κάλλιστον δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἐπιτήδευμα παρὰ τοῖς Περσῶν μάγοις· καὶ παιδεραστία μὲν ὑπὸ βαρβάρων διώκεται, προνομίας δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἠξίωται, παίδων ἀγέλας ὥσπερ ἵππων φορβάδων συναγείρειν αὐτοῖς πειρωμένων.*

29. *Ταῦτ' οὖν ἰδών, ἔτι δὲ καὶ μυστηρίων μεταλαβὼν καὶ τὰς παρὰ πᾶσι θρησκείας δοκιμάσας διὰ θηλυδριῶν καὶ ἀνδρογύνων συνισταμένας, εὑρὼν δὲ παρὰ μὲν Ῥωμαίοις τὸν κατ' αὐτοὺς Λατιάριον Δία λύθροις ἀνθρώπων καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν*
114 *ἀνδροκτασιῶν αἵμασι τερπόμενον, Ἄρτεμιν δὲ οὐ μακρὰν τῆς*

---

1 Callim. hymn. in Iou. 8   6 *A* 225   7 *B* 212   11 frg. 9

---

1 *λέγει* V   3 *σέβω* add. Wi   4 *τί* ex corr. V *ί* in ras. M   5 *δαὶ* MV   11 *Ἡροδώρου* C. Müller *ἡροδότου* MPV *ό* in ras. M   *βίβλοισ* P   12 *κηρύττουσι* PV   13 ex *ἀτικὴ* corr. M   14 ex *σωρία* corr. V   15 *καὶ* ultimum om. M   16 *ἑαυτοῦ* ego *ἑαυτῷ* MPV   17 *κατέγνον* V *ο* in ras.   19 *τὸν νόμον* V   20 *νομίζουσι* PV   21 *φευκτὸν* ex corr. add. P   *συγγενέσθαι*] *έσθαι* ex corr. P   22. 23 *παιδεραστεία* M *παιδεραστεῖα* V   23 *προνομειασ* P   25 *αὐτοῖς* Wi *αὐτῶν* MPV   28 *μὲν* om. V   28. 29 *κατὰ τοὺσ* P   29 *Λατιάριον*] *ι* in ras. V *α* in ras. M   30 ex *μικρὰν* corr. V

μεγάλης πόλεως τῶν αὐτῶν πράξεων ἐπανῃρημένην τὸ εἶδος ἄλλον τε ἀλλαχῇ δαίμονα κακοπραγίας ἐπαναστάσεις πραγματευόμενον, κατ' ἐμαυτὸν γενόμενος ἐζήτουν ὅτῳ τρόπῳ τἀληθὲς ἐξευρεῖν δύνωμαι. περινοοῦντι δέ μοι τὰ σπουδαῖα συνέβη γραφαῖς τισιν ἐντυχεῖν βαρβαρικαῖς, πρεσβυτέραις μὲν ὡς πρὸς τὰ Ἑλλήνων δόγματα, θειοτέραις δὲ ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων πλάνην· καί μοι πεισθῆναι ταύταις συνέβη διά τε τῶν λέξεων τὸ ἄτυφον καὶ τῶν εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ τῆς τοῦ παντὸς ποιήσεως τὸ εὐκατάληπτον καὶ τῶν μελλόντων τὸ προγνωστικὸν καὶ τῶν παραγγελμάτων τὸ ἐξαίσιον καὶ τῶν ὅλων τὸ μοναρχικόν. θεοδιδάκτου δέ μου γενομένης τῆς ψυχῆς συνῆκα ὅτι τὰ μὲν καταδίκης ἔχει τρόπον, τὰ δὲ ὅτι λύει τὴν ἐν κόσμῳ δουλείαν καὶ ἀρχόντων μὲν πολλῶν καὶ μυρίων ἡμᾶς ἀποσπᾷ τυράννων, δίδωσι δὲ ἡμῖν οὐχ ὅπερ μὴ ἐλάβομεν, ἀλλ' ὅπερ λαβόντες ὑπὸ τῆς πλάνης ἔχειν ἐκωλύθημεν. 30. *τούτων οὖν τὴν κατάληψιν πεποιημένος βούλομαι καθάπερ τὰ νήπια τῶν βρεφῶν ** ἀποδύσασθαι. τὴν γὰρ τῆς πονηρίας σύστασιν ἐοικυῖαν τῇ τῶν βραχυτάτων σπερμάτων* 116 *ἴσμεν ἅτε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τούτου κρατυνθέντος, πάλιν δ' αὖ λυθησομένου, ἡμῶν πειθομένων λόγῳ θεοῦ καὶ μὴ σκορπιζόντων ἑαυτούς. διά τινος γὰρ ἀποκρύφου θησαυροῦ τῶν ἡμετέρων ἐπεκράτησεν, ὃν ὀρύττοντες κονιορτοῦ μὲν ἡμεῖς ἐνεπλήσθημεν, τούτῳ δὲ τοῦ συνεστάναι τὴν ἀφορμὴν παρέσχομεν. τὸ γὰρ αὐτοῦ πᾶς ὁ ἀποδεχόμενος κτῆμα τοῦ πολυτιμοτέρου πλούτου τὴν ἐξουσίαν ἐχειρώσατο. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἡμῶν οἰκείους εἰρήσθω· πρὸς δὲ ὑμᾶς τοὺς Ἕλληνας τί ἂν ἕτερον ἢ τὸ μὴ τοῖς κρείττοσιν λοιδορεῖσθαι μηδ', εἰ βάρβαροι λέγοιντο, ταύτην λαμβάνειν τῆς χλεύης τὴν ἀφορμήν; τοῦ γὰρ πάντας ἀλλήλων ἐπακούειν τῆς διαλέκτου μὴ δύνα-*

---

16. 17 Coloss. 3, 9 Eph. 4, 22 21 Matth. 13, 44

---

1 *τὸ εἶδος*] *τοὔνειδος* Haupt [op. 3, 447] sed cf. p. 16, 1. 19, 17 4 *δύνωμαι* HStephanus *δύναμαι* MPV 10 *ἐξαίσιον*] *δεξιὸν* Wi *αὐτεξούσιον* ego 11 ante *θεοδιδάκτου* rasura P 14 *ἡμᾶς* om. V *καὶ τυράννων* M 15 *λαβόντεσ ὑπὸ* in ras. P 16 *μεμνημένοσ καὶ πεποιημένοσ* V 17 e. g. suppleuerim *γενέσθαι καὶ τὸν χοϊκὸν ἄνθρωπον* 18 *τῇ*] *η* ex corr. P 19 *τούτου* referendum ad ea quae in lacuna interierunt *κρατυθέντοσ* V 20 *πειθομένων ἡμῶν* ego 22 *κώνιον· τοῦ* V *κονιορτῶν* P 23. 24 *παρέσχομεν* Maranus *παρέχομεν* MPV 24 *πᾶς ὁ* ego *πᾶν* MPV 24. 25 *πολυτιμωτέρου* V 27 *κρείττοσι* PV *λυδορεῖσθαι* V 29 *ἐπακούειν* ego *ὑπακούειν* MPV *ὑπ* ex corr. add. P

σθαι τὴν αἰτίαν εὑρεῖν, ἣν ἐθέλητε, δυνήσεσθε· ⟨τοῖς⟩ ἐξετάζειν γὰρ βουλομένοις τὰ ἡμέτερα ῥᾳδίαν καὶ ἄφθονον ποιήσομαι τὴν διήγησιν.

118 31. *Νῦν δὲ προσήκειν μοι νομίζω παραστῆσαι πρεσβυτέραν τὴν ἡμετέραν φιλοσοφίαν τῶν παρ' Ἕλλησιν ἐπιτηδευμάτων· ὅροι δὲ ἡμῖν κείσονται Μωσῆς καὶ Ὅμηρος. τῷ γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν εἶναι παλαίτατον καὶ τὸν μὲν ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν εἶναι πρεσβύτατον, τὸν δὲ πάσης βαρβάρου σοφίας ἀρχηγόν, καὶ ὑφ' ἡμῶν νῦν εἰς σύγκρισιν παραλαμβανέσθωσαν· εὑρήσομεν γὰρ οὐ μόνον τῆς Ἑλλήνων παιδείας τὰ παρ' ἡμῖν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τῶν γραμμάτων εὑρέσεως ἀνώτερα. μάρτυρας δὲ οὐ τοὺς οἴκοι παραλήψομαι, βοηθοῖς δὲ μᾶλλον Ἕλλησι καταχρήσομαι. τὸ μὲν γὰρ ἄγνωμον, ὅτι μηδὲ ὑφ' ἡμῶν παραδεκτόν, τὸ δ' αν ἀποδεικνύηται θαυμαστόν, ὁπόταν ὑμῖν διὰ τῶν ὑμετέρων ὅπλων ἀντερείδων ἀνυπόπτους παρ' ὑμῶν τοὺς ἐλέγχους λαμ-*
120 *βάνω. περὶ γὰρ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως γένους τε αὐτοῦ καὶ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν προηρεύνησαν πρεσβύτατοι μὲν Θεαγένης τε ὁ Ῥηγῖνος κατὰ Καμβύσην γεγονὼς καὶ Στησίμβροτος ὁ Θάσιος καὶ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος Ἡρόδοτός τε ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ Διονύσιος ὁ Ὀλύνθιος, μετὰ δὲ ἐκείνους Ἔφορος ὁ Κυμαῖος καὶ Φιλόχορος ὁ Ἀθηναῖος Μεγακλείδης τε καὶ Χαμαιλέων οἱ Περιπατητικοί· ἔπειτα γραμματικοὶ Ζηνόδοτος Ἀριστοφάνης Καλλίστρατος Κράτης Ἐρατοσθένης Ἀρίσταρχος Ἀπολ-*

---

4 — p. 32, 22 exscripsit Eus. praep. ev. 10, 11, 1—5 24 — p. 32, 15 usus est Clem. Al. strom. 1, 21 p. 388

1 *τοῖς* addidi 2 *βουλόμενοσ* MPV em. Maranus 6 *τὸ* V Eus. GD *γὰρ* Eus. om. MPV 7 *αὐτῶν* post *παλαίτατον* coll. Eus. J *παλαίτατον* Eus. *παλαιότερον* MPV 8 *πρεσβύτερον* MP Eus. ND *παλαιότερον* V 10 *οὐ μόνον*] *καὶ* Eus. N in ras., D *ἔτι δὲ* V Eus. *ἔτι ἀλλ' ἔτι δὲ* M *ἀλλ' ἔτι* P 11 *τε* Eus. J 12 *καταχρήσομαι* Eus. *χρήσομαι* MPV 13 *ὑμῶν* Eus. J *παραδεκτόν* Eus. *παραδεκτέον* P ex *παραδεικτέον* corr. M *παραδεικτέον* V *τὸ* Eus. *τοσῶι* M *τοσῶ* P *τὸ σῶ* V 14 *ἀποδείκνυται* Eus. OGND *ὁπόταν* Eu.. *ὅτ' ἂν* MPV 15 *ὅπλων* om. V 15. 16 *παραλαμβάνω* Eus. 16 *τῆσ ποιήσεωσ τοῦ ὁμήρου* P 17 *ἤκμασε* V *πρεσβύτατοι μὲν* Eus. *οἱ πρεσβύτατοι* MPV 17. 18 *θεογένησ* V 18 *ρήγιοσ* M *ῥήγιος* PV ex *καμύσην* corr. V *καὶ Στησίμβροτος* Eus. *στησίμβροτόσ τε* MPV 19 *καλλίμαχοσ* Eus. JOGND 19. 20 *ἡρόδοτόστε ὁ αλικαρνασσευσ· καὶ ἀντίμαχοσ ὁ κολοφώνιοσ* V *ὁ* bis om. Eus. *ἁλικαρνασεὺσ* P *ἀλικαρνασεὺσ* Eus. JOGND 20 *μετὰ δὲ* Eus. JOG *μετὰ δ'* ND *μετ'* MPV 21 *μεγακείδησ* V *καὶ* Eus. *ὁ* MPV 22 *καὶ ἔπειτα* ego 23 *Καλλίστρατος* Wi *καλλίμαχοσ* MPV Eus.

λόδωρος. τούτων δὲ οἱ μὲν περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶν αὐτὸν ἠκμακέναι, μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐνδοτέρω 122 *τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν· οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένη μετὰ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως· οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἥ ἐστι μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἰλιακῶν· Φιλόχορος δὲ μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀρχίππου, τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· οἱ δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσιν ἑκατόν, ὅ γένοιτ' ἂν ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα. τινὲς δὲ πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων ἔφασαν αὐτὸν γεγονέναι, τουτέστι μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἔτεσι τετρακοσίοις. ἕτεροι δὲ κάτω τὸν χρόνον ὑπήγαγον, σὺν Ἀρχιλόχῳ γεγονέναι τὸν Ὅμηρον εἰπόντες· ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστήν, κατὰ Γύγην τὸν Λυδόν, ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι πεντακοσίοις. καὶ περὶ μὲν τῶν χρόνων τοῦ προειρημένου ποιητοῦ, λέγω δὲ Ὁμήρου, στάσεώς τε τῶν εἰπόντων τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀσυμφωνίας τοῖς ἐπ' ἀκριβὲς ἐξετάζειν δυναμένοις αὐτάρκως ἡμῖν ὡς ἐπὶ κεφαλαίων εἰρήσθω. δυνατὸν γὰρ παντὶ ψευδεῖς ἀποφήνασθαι καὶ τὰς περὶ τοὺς λόγους δόξας· παρ' οἷς γὰρ ἀσυνάρτητός ἐστιν ἡ τῶν χρόνων ἀναγραφή, παρὰ τούτοις οὐδὲ τὰ τῆς ἱστορίας ἀληθεύειν* 124 *δυνατόν. τί γὰρ τὸ αἴτιον τῆς ἐν τῷ γράφειν πλάνης, εἰ μὴ τὸ συντάττειν τὰ μὴ ἀληθῆ;*

---

1 *οἱ μὲν* Eus. *οἱ* MPV 2 *τὰ* ex corr. add. P 3 *περὶ τὸν Ἐρατοσθένην* Eus. 4 *περὶ τὸν Ἀρίσταρχον* Eus. 5 *ἥτις* Wi *ἑκατὸν καὶ* MPV *σαράκοντα* V *ἔτη* om. V 6 *ἀποικίαν* om. V *ἀποικίαν ἔτη τεσσαράκοντα* Eus. J *ἔτεσι μ̄* OGN *ἔτεσι τεσσαράκοντα* D cf. Clem. l. c. *ἀπὸ δὲ τῶν Τρωικῶν ἐπὶ τὴν Ὁμήρου γένεσιν κατὰ μὲν Φιλόχορον ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη γίνεται, ὕστερον τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας* 7 *ἀρξίππου* MPV Eus. 10 *ἔτεσι* Eus. om. MPV *διακοσίοισ τεσσαράκοντα* Eus. JD *σ̄μ̄* OGN *διακοσίων πεντήκοντα* MPV 11 *γεγόναι* V *τοῦτέστιν* V 12 *τετρακοσίοισ* Eus. JND *ῡ* OG *τετρακοσίοισ ἐνενήκοντα* MPV 12. 13 *ἀρχιλόγωι* M 13 *ἀρχίλογοσ* M 14 *κατὰ* Eus. *καὶ* MPV *λοιδὸν* V 15 *ὕστερον* Eus. om. MPV 15. 16 *τῶν χρόνων* Eus. *τοῦ χρόνου* MPV 16 *τοῦ—δὲ* om. Eus. ND *δὴ* P Eus. OG *στάσεως* Eus. *συστάσεώσ* MV *συστασεώσ* P 17 *καὶ* post *τε* coll. MPV Eus. em. Wi *τὰ περὶ αὐτὸν* Eus. *περὶ αὐτοῦ* MP *περιαυτοῦ* V *ἀσυμφανῶσ* Eus. N *ἀσυμπανῶσ* D . 17. 18 *τοῖς—δυναμένοις* om. Eus. ND 18 *ὡς* om. Eus. ND *κεφαλαίω* V Eus. JND 19 *δυνατὸν*] *εἰκὸσ* Eus. ND *παντὶ* om. MPV Eus. ND *ψευδῆ* Eus. ND *ἀποφαίνεσθαι* Eus. 19. 20 *καὶ—δόξας*] *αὐτοὺς* Eus. ND 20 *ἀσυνάντητόσ* V 22 *δύναται* Eus. 23 *τὸ*] *τὸ μὴ* P *μὴ* del., *τὸ μὴ* V

32. *Παρ' ἡμῖν δὲ τῆς μὲν κενοδοξίας ὁ ἵμερος οὐκ ἔστιν, δογμάτων δὲ ποικιλίαις οὐ καταχρώμεθα. λόγου γὰρ τοῦ δημοσίου καὶ ἐπιγείου κεχωρισμένοι καὶ πειθόμενοι θεοῦ παραγγέλμασι καὶ νόμῳ πατρὸς ἀφθαρσίας ἑπόμενοι, πᾶν τὸ ἐν δόξῃ κείμενον ἀνθρωπίνῃ παραιτούμεθα, φιλοσοφοῦσί τε οὐ μόνον οἱ πλουτοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πένητες προῖκα τῆς διδασκαλίας ἀπολαύουσιν· τὰ γὰρ παρὰ θεοῦ τῆς ἐν κόσμῳ δωρεᾶς ὑπερπαίει τὴν ἀμοιβήν. τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι βουλομένους πάντας οὕτως προσιέμεθα κἂν πρεσβύτιδες ὦσι κἂν μειράκια, πᾶσά τε ἁπαξαπλῶς ἡλικία παρ' ἡμῖν τυγχάνει τιμῆς· τὰ δὲ τῆς ἀσελγείας πόρρω κεχώρισται. καὶ ἡμεῖς μὲν λέγοντες οὐ ψευδόμεθα· τὰ δὲ τῆς ὑμετέρας περὶ τὴν ἀπιστίαν ἐπιμονῆς καλὸν μὲν εἰ λαμβάνοι περιγραφήν· εἰ δ' οὖν, τὰ ἡμέτερα ⟨μὲν⟩ ἔστω θεοῦ γνώμῃ βεβαιούμενα, γελᾶτε δὲ ὑμεῖς, ὡς καὶ κλαύσοντες. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον Νέστορα μὲν καθ' ὑμᾶς τῶν ἵππων τὰς παρηορίας βραδέως ἀποτέμνοντα διὰ τὸ ἄτονον καὶ νωθὲς τῆς ἡλικίας θαυμάζεσθαι πειρώμενον ἐπίσης τοῖς νέοις πολεμεῖν, τοὺς δὲ παρ' ἡμῖν τῷ γήρᾳ παλαίοντας καὶ τὰ περὶ θεοῦ πραγματευομένους γελᾶσθαι; τίς δὲ οὐκ ἂν γελάσειεν Ἀμαζόνας μὲν καὶ Σεμίραμιν καί τινας ἄλλας πολεμικὰς φασκόντων ὑμῶν
128 γεγονέναι, τὰς δὲ παρ' ἡμῖν παρθένους λοιδορούντων; μειράκιον ἦν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ γενναῖος εἶναι πεπίστευται σφόδρα· καὶ ὁ Νεοπτόλεμος νεώτερος, ἀλλὰ ἰσχυρὸς ἦν· Φιλοκτήτης ἀσθενής, ἀλλ' ἔχρῃζεν αὐτοῦ κατὰ Τροίας τὸ δαιμόνιον. ὁ Θερσίτης ὁποῖος ἦν; ἀλλ' ἐστρατήγει· τὸ δὲ ἀμετροεπὲς εἰ μὴ προσῆν αὐτῷ διὰ τὴν ἀμαθίαν, οὐκ ἂν ὡς φοξὸς καὶ ψεδνὸς διεβάλλετο. πάντες οἱ βουλόμενοι φιλοσοφεῖν ** παρ' ἡμῖν οἳ οὐ τὸ ὁρώμενον δοκιμάζομεν οὐδὲ τοὺς προσιόντας ἡμῖν ἀπὸ σχήματος κρίνομεν· τὸ γὰρ τῆς γνώμης ἐρρωμένον παρὰ πᾶσιν εἶναι δύνασθαι λελογίσμεθα κἂν ἀσθενεῖς ὦσι τοῖς σώμασι. τὰ δὲ ὑμέτερα φθόνου μεστὰ καὶ βλακείας πολλῆς.*

15 *Θ* 87 26. 27 *B* 212. 219

1 ex *ἥμεροσ* corr. V *ἔστι* PV 4 *πνεύματοσ* V cf. Orig. de orat. 25 p. 240c *τὴν πατρικὴν ἀθανασίαν* *δόξῃ*] *ηι* in ras. M 7 *ἀπολαύουσι* PV 13 *μὲν* add. Wi 14 *καὶ κλαύσοντες*] *κεκλαύσοντεσ* V 15. 16 *παρηωρίασ* MP, sed per ras. corr. *παρηωριασ* V 18 *τῷ*] *τὸ* V 19 *δαὶ* V 21 *παρ' ἡμῖν*] *ρ* *ἡμ* in ras. P *λοιδορεῖσθαι* V 22 *γενναῖος*] *οσ* in ras. P 24 *ἔχριζεν* V 25 *δ'* P 26 *ἀμαθίαν*] *μαθι* in ras. P *ψεδνὸς*] *ο* in ras. P 27 lacunam indicaui 28 *οἳ* ego *ἄνθρωποι* MPV

33. διὰ τοῦτο προὐθυμήθην ἀπὸ τῶν νομιζομένων παρ' ὑμῖν τιμίων παριστᾶν ὅτι τὰ μὲν ἡμέτερα σωφρονεῖ, τὰ δὲ ὑμέτερα [ἔθη] μανίας ἔχεται πολλῆς. οἱ γὰρ ἐν γυναιξὶ καὶ μειρακίοις παρθένοις τε καὶ πρεσβύταις φλυαρεῖν ἡμᾶς λέγοντες καὶ διὰ τὸ μὴ σὺν ὑμῖν εἶναι χλευάζοντες ἀκούσατε τῶν παρ' Ἕλλησι πραγμάτων τὸν λῆρον. ληραίνει γὰρ μᾶλλον διὰ δόξης πολλῆς τῶν παρ' ὑμῖν ἐθῶν τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ διὰ τῆς γυναικω- 130
νίτιδος ἀσχημονεῖ. Πράξιλλαν μὲν γὰρ Λύσιππος ἐχαλκούργησεν μηδὲν εἰποῦσαν διὰ τῶν ποιημάτων χρήσιμον, Λεαρχίδα δὲ Μενέστρατος, Σιλανίων δὲ Σαπφὼ τὴν ἑταίραν, Ἤρινναν τὴν Λεσβίαν Ναυκύδης, Βοΐσκος Μυρτίδα, Μυρὼ τὴν Βυζαντίαν Κηφισόδοτος, Γόμφος Πραξαγορίδα καὶ Ἀμφίστρατος Κλειτώ. τί γάρ μοι περὶ Ἀνύτης λέγειν Τελεσίλλης τε καὶ Νοσσίδος; τῆς μὲν γὰρ Εὐθυκράτης τε καὶ Κηφισόδοτος, τῆς δὲ Νικήρατος, τῆς δὲ Ἀριστόδοτός εἰσιν οἱ δημιουργοί· Μνησαρχίδος τῆς Ἐφεσίας Εὐθυκράτης, Κορίννης Σιλανίων, Θαλιαρχίδος τῆς Ἀργείας Εὐθυκράτης. ταύτας δὲ εἰπεῖν προὐθυμήθην, ἵνα μηδὲ παρ' ἡμῖν ξένον τι πράττεσθαι νομίζητε καὶ συγκρίναντες τὰ ὑπ' ὄψιν ἐπιτηδεύματα μὴ χλευάζητε τὰς παρ' ἡμῖν φιλοσοφούσας. καὶ ἡ μὲν Σαπφὼ γύναιον πορνικὸν ἐρωτομανές, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀσέλγειαν ᾄδει· πᾶσαι δὲ αἱ παρ' ἡμῖν σωφρονοῦσιν, καὶ περὶ τὰς ἠλακάτας αἱ παρθένοι τὰ κατὰ θεὸν λαλοῦσιν ἐκφωνήματα σπουδαιότερον τῆς παρ' ὑμῖν παιδός. τούτου χάριν αἰδέσθητε, μαθηταὶ μὲν ὑμεῖς τῶν γυναίων εὑρισκόμενοι, τὰς δὲ σὺν ἡμῖν πολιτευομένας σὺν τῇ μετ' αὐτῶν ὁμηγύρει χλευάζοντες. τί γὰρ ὑμῖν ἡ Γλαυκίππη σεμνὸν εἰση- 132
γήσατο, παιδίον ἥτις τεράστιον ἐγέννησεν καθὼς δείκνυσιν αὐ-

---

1 προεθυμήθην P 2 μὲν ex corr. add. P 3 ἔθη eieci ex ἔχετε corr. V γυνεξὶ V 5 τῶν] τὸν V 6 γρ. τὸν ὕθλον in mg. P ὕθλον MV διὰ δόξησ μᾶλλον P 7 ἡμῖν P θεῶν P 8 ἀσχημονεῖ Wi ἀσχημονεῖτε MV ex ἀσχομονεῖτε corr. P 8. 9 ἐχαλκούργησε V 10 σιελανίων P ων ex corr., σὲλανέων M σελανέων V σαμφώ V ἑταίρων V ἥριναν V ι in ras. 11 ναυκίδησ MPV βοίσκοισ M 12 Πραξαγορίδα Keil πραξιγορίδα MV πραξηγορίδα P 14 Νοσσίδος Brunn μυστιδοσ MPV 15 post δημιουργοί add. κλειτοῦσ δὲ ἀμφίστρατοσ MP 15. 16 Μνησαρχίδος O Jahn μνησιαρχίδοσ MP μνησιαρχιδοσ δὲ V 16. 17 θαλαρχιδοσ MPV em. O Jahn 17 ex αὐτὰσ corr. V 18 ex νομίσητε corr. P 20 σαμφὼ V 22 σωφρονοῦσι PV τὰ κατὰ θεὸν] κατα θ V, in mg. τὰ θυ̅ 23 τῆσ παρ' ὑμῖν παιδὸσ σπουδαιότερον P 25 ex ὑμῖν corr. al. m. P 26 πανηγύρει P Alcippen nominat Plin. 7, 34 27 ἥ τίσ P ἐγέννησε V

τῆς ἡ εἰκὼν, Νικηράτου τοῦ Εὐκτήμονος Ἀθηναίου τὸ γένος χαλκεύσαντος; εἰ γὰρ ἐκύησεν ἐλέφαντα, τί τὸ αἴτιον τοῦ δημοσίας ἀπολαῦσαι τιμῆς τὴν Γλαυκίππην; Φρύνην τὴν ἑταίραν ὑμῖν Πραξιτέλης καὶ Ἡρόδοτος πεποιήκασιν, καὶ Παντευχίδα συλλαμβάνουσαν ἐκ φθορέως Εὐθυκράτης ἐχαλκούργησεν. Βησαντίδα τὴν Παιόνων βασίλισσαν, ὅτι παιδίον μέλαν ἐκύησεν, Δεινομένης διὰ τῆς ἑαυτοῦ τέχνης μνημονεύεσθαι παρεσκεύασεν. ἐγὼ καὶ Πυθαγόρου κατέγνωκα τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τοῦ ταύρου καθιδρύσαντος καὶ ὑμῶν, οἵτινες τοῦ Διὸς τὸν κατήγορον διὰ τὴν ἐκείνου τέχνην τετιμήκατε. γελῶ καὶ τὴν Μίκωνος ἐπιστήμην μόσχον ποιήσαντος, ἐπὶ δὲ αὐτοῦ Νίκην, ὅτι τὴν Ἀγήνορος ἁρπάσας θυγατέρα μοιχείας καὶ ἀκρασίας βραβεῖον ἀπηνέγκατο. διὰ τί Γλυκέραν τὴν ἑταίραν καὶ Ἀργείαν τὴν ψάλτριαν ὁ Ὀλύνθιος Ἡρόδοτος κατεσκεύασεν; Βρύαξις Πασιφάην ἔστησεν, ἧς τὴν ἀσέλγειαν μνημονεύσαντες μονονουχὶ καὶ τὰς γυναῖκας τὰς νῦν τοιαύτας εἶναι προῄρησθε. Μελανίππη τις ἦν σοφή· διὰ τοῦτο ταύτην ὁ Λυσίστρατος ἐδημιούργησεν· ὑμεῖς δὲ εἶναι παρ' ἡμῖν σοφὰς οὐ πεπιστεύκατε. 34. πάνυ γοῦν σεμνὸς καὶ ὁ τύραννος Φάλαρις, ὃς τοὺς ἐπιμαστιδίους θοινώμενος παῖδας διὰ τῆς Πολυστράτου τοῦ Ἀμπρακιώτου κατασκευῆς μέχρι νῦν ὥς τις ἀνὴρ θαυμαστὸς δείκνυται· καὶ
134 οἱ μὲν Ἀκραγαντῖνοι βλέπειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον τὸ προειρημένον διὰ τὴν ἀνθρωποφαγίαν ἐδεδίεσαν, οἷς δὲ μέλον ἐστὶ παιδείας αὐχοῦσιν ὅτι δι' εἰκόνος αὐτὸν θεωροῦσι. πῶς γὰρ οὐ χαλεπὸν ἀδελφοκτονίαν παρ' ὑμῖν τετιμῆσθαι, οἳ Πολυνείκους καὶ Ἐτεοκλέους ὁρῶντες τὰ σχήματα [καὶ] μὴ σὺν τῷ ποιήσαντι Πυθαγόρᾳ καταβοθρώσαντες συναπόλλυτε τῆς κακίας τὰ ὑπομνήματα; τί μοι διὰ τὸν Περικλύμενον γύναιον, ὅπερ ἐκύησε τριάκοντα παῖδας, ὡς θαυμαστὸν ἡγεῖσθε καὶ κατανοεῖν

3 φρύνην τε P 4 πεποιήκασι PV ex παντυχίδα corr. P Παννυχίδα O Jahn 5 ex φορέωσ corr. P ἐχαλκούργησε V ε ex αι corr. 6 ἐκύησε PV 8 κατεγνοκα V 9 ex ὑμῖν corr. P ex κατηγόρων corr. V 10 μήκωνοσ MPV 11 ποιήσαντοσ μόσχον P 11. 12 ἀγήννοροσ V 13 διὰ τί Kalkmann διὰ τὴν MP διατὴν V 14 Ἡρόδωρος Loewy κατεσκεύασεν om. V 15 μονονουχὶ post νῦν coll. V 16 προηιρησθαι V ηι in ras. 19 γοῦν] ου ex ο corr. V σεμνὸς om. V Φάλαρις] ι in ras. P 20 θυνώμενοσ V τῆς] τοῦ M τοῦ om. P ex ἀμπρακιότου corr. al. m. M 23 μέλλον P ex μέλλον corr. V 25 τετιμῆσθαι παρ' ὑμῖν ego 26 καὶ eieci 27 συναπόλλυτε Wi ἐναπόλλυτε MP ἐναπόλλοιτο V 28 τὸν Gesner τὸ MPV 29 ἡγεῖσθε M ἡγεῖσθαι in ἡγεῖσθε corr. P ἡγεῖσθαι V καὶ ex corr. add. P κα-

ποίημα; πολλῆς γὰρ ἀκρασίας ἀπενεγκαμένην τὰ ἀκροθίνια βδελύττεσθαι καλὸν ἦν, τῇ κατὰ Ῥωμαίους σὺ παρεικαζομένην, ἥτις καὶ αὐτὴ διὰ τὸ ὅμοιον μυστικωτέρας, ὥς φασιν, ἠξίωται θεραπείας. ἐμοίχευσεν δὲ Ἄρης τὴν Ἀφροδίτην, καὶ τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν Ἁρμονίαν Ἄνδρων ὑμῖν κατεσκεύασεν. λήρους τε καὶ φλυαρίας Σώφρων διὰ συνταγμάτων παραδοὺς ἐνδοξότερος χάριν τῆς χαλκευτικῆς [ἢ] μέχρι νῦν ἐστιν· καὶ τὸν ψευδολόγον Αἴσωπον ἀείμνηστον οὐ μόνον τὰ μυθολογήματα, καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἀριστόδημον δὲ πλαστικὴ περισπούδαστος ἀπέδειξεν. εἶτα πῶς οὐκ αἰδεῖσθε τοσαύτας μὲν ἔχοντες ποιητρίας οὐκ ἐπί τι χρήσιμον, πόρνας δὲ ἀπείρους καὶ μοχθηροὺς ἄνδρας, τῶν δὲ παρ᾽ ἡμῖν γυναικῶν διαβάλλοντες τὴν σεμνότητα; τί μοι σπουδαῖον μανθάνειν Εὐάνθην ἐν Περιπάτῳ τεκεῖν καὶ πρὸς τὴν Καλλιστράτου κεχηνέναι τέχνην; [καὶ πρὸς] τὰ Καλλιάδου Νεαίρᾳ 136 προσέχειν τοὺς ὀφθαλμούς; ἑταίρα γὰρ ἦν. Λαῒς ἐπόρνευσεν, καὶ ὁ πόρνος αὐτὴν ὑπόμνημα τῆς πορνείας ἐποίησεν. διὰ τί τὴν Ἡφαιστίωνος οὐκ αἰδεῖσθε πορνείαν καὶ εἰ πάνυ Φίλων αὐτὸν ἐντέχνως ποιεῖ; τίνος δὲ χάριν διὰ Λεωχάρους Γανυμήδη τὸν ἀνδρόγυνον ὥς τι σπουδαῖον ἔχοντες κτῆμα τετιμήκατε καὶ ὃ ψελιούμενόν τι γύναιον Πραξιτέλης ἐδημιούργησεν; ἐχρῆν δὲ πᾶν τὸ τοιοῦτον εἶδος παραιτησαμένους τὸ κατὰ ἀλήθειαν σπουδαῖον ζητεῖν καὶ μὴ Φιλαινίδος μηδὲ Ἐλεφαντίδος τῶν ἀρρήτων ἐπινοιῶν ἀντιποιουμένους τὴν ἡμετέραν πολιτείαν βδελύττεσθαι.

35. Ταῦτα μὲν οὖν οὐ παρ᾽ ἄλλου μαθὼν ἐξεθέμην, πολλὴν δὲ ἐπιφοιτήσας γῆν καὶ τοῦτο μὲν σοφιστεύσας τὰ ὑμέτερα, τοῦτο δὲ τέχναις καὶ ἐπινοίαις ἐγκυρήσας πολλαῖς, ἔσχατον δὲ

τανοεῖν] ἄξιον τοῦ κατανοεῖν temptaui 1 conicio ποιῆσαν ἀπενεγκαμένην ego ἀπενεγκαμένηι M ἀπενεγκαμένη PV ἀκροθήνια V 2 παρεικαζομένην ego παρεικαζομένηι M παρεικαζομένη VP, sed ex παρεικαζομένηι corr. P 3 φησὶν M 4 ἐμοίχευσε PV 5 κατεσκεύασε PV λήνουσ V 6 ἐνδοξότερον M ον in ras., PV em. Gesner 7 ἢ eieci τὸν om. V ex ψευδολόγων corr. V 8 ψευδολογήματα V ante καὶ add. ἀλλὰ m. rec. P 9 δὲ del. m. al. P περισπούδαστος ego περισπούδαστον MPV 10 αἰδεῖσθαι V 11 δὲ alterum om. P 14 ex καλιστράτου corr. P ante τέχνην add. δόξαν P sed punctis circumpositis del. καὶ πρὸς deleui τὰ] τί δὲ διὰ ego 15 προσέχειν ego παρέχειν MPV ἐπόρνευσε PV 16 πόρνοσ Wi τοῦρνοσ MPV 17 αἰδεῖσθαι V 18 αὐτὴν V 18. 19 γανυμήδην V 21 τοιοῦτον] οῦ in ras. P εἶδοσ in mg. add. P 22 μὴ ego μηδὲ MPV 24 βδελλύτεσθαι V 25 ex ἄλλω corr. M 26 ἐπιφοιτήσας] πι in ras. V 27 ἐγκύρσασ V

138 *τῇ Ῥωμαίων ἐνδιατρίψας πόλει καὶ τὰς ἀφ' ὑμῶν ὡς αὐτοὺς ἀνακομισθείσας ἀνδριάντων ποικιλίας καταμαθών. οὐ γάρ, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, ἀλλοτρίαις δόξαις τἀμαυτοῦ κρατύνειν πειρῶμαι, πάντων δὲ ὧν ⟨ἂν⟩ αὐτὸς ποιήσωμαι τὴν κατάληψιν, τούτων καὶ τὴν ἀναγραφὴν συντάσσειν βούλομαι. διόπερ χαίρειν εἰπὼν καὶ τῇ Ῥωμαίων μεγαλαυχίᾳ καὶ τῇ Ἀθηναίων ψυχρολογίᾳ ** δόγμασιν ἀσυναρτήτοις, τῆς καθ' ἡμᾶς βαρβάρου φιλοσοφίας ἀντεποιησάμην· ἥτις ὃν τρόπον ἐστὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἐπιτηδευμάτων ἀρχαιοτέρα, γράφειν μὲν ἀρξάμενος, διὰ δὲ τὸ κατεπεῖγον τῆς ἐξηγήσεως ὑπερθέμενος, νῦν ὅτε καιρὸς περὶ τῶν κατ' αὐτὴν δογμάτων λέγειν, ** πειράσομαι. μὴ γὰρ δυσχεράνητε τὴν ἡμετέραν παιδείαν μηδὲ φλυαρίας καὶ βωμολοχίας μεστὴν ἀντιλογίαν καθ' ἡμῶν πραγματεύσησθε λέγοντες· Τατιανὸς ὑπὲρ τοὺς Ἕλληνας ὑπέρ ⟨τε⟩ τὸ ἄπειρον τῶν φιλοσοφησάντων πλῆθος καινοτομεῖ τὰ βαρβάρων δόγματα. τί γὰρ χαλεπὸν ἀνθρώπους πεφηνότας ἀμαθεῖς ὑπὸ ἀνθρώπου νῦν ὁμοιοπαθοῦς συνελέγχεσθαι; τί δὲ καὶ ἄτοπον κατὰ τὸν οἰκεῖον ὑμῶν σοφιστὴν γηράσκειν ἀεὶ πάντα διδασκομένους;*

140 36. *Πλὴν Ὅμηρος ἔστω μὴ μόνον ὕστερος τῶν Ἰλιακῶν, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνον αὐτὸν ὑπειλήφθω τὸν τοῦ πολέμου καιρόν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα συνεστρατεῦσθαι καί, εἰ βούλεταί τις, πρὶν καὶ τῶν στοιχείων γεγονέναι τὴν εὕρεσιν. φανήσεται γὰρ ὁ προειρημένος Μωσῆς αὐτῆς μὲν τῆς Ἰλιακῆς ἁλώσεως πρεσβύτερος πάνυ πολλοῖς ἔτεσι, τῆς δὲ Ἰλίου κτίσεως καὶ τοῦ Τρωὸς καὶ Δαρδάνου λίαν ἀρχαιότερος. ἀποδείξεως*

---

18 Solo frg. 18 19—p. 43, 15 exscripsit Eus. praep. ev. 10, 11, 6—35

---

1 *ὑφ* V *ὡσ αὔτωσ* MPV em. Gesner 2 *ὡς* ex corr. add. P 3 *ἐστιν* V 4 *ἂν* addidi *αὐτὸσ ποιήσωμαι* M *ἀποποιήσομαι αὐτὸσ* P *ποιήσομαι* V 5 *συντάττειν* V 6 *μεγαλαχίαι* M 7 lacunam indicaui, suppleas e. g. *καὶ τοῖς τῆς ὑμετέρασ φιλοσοφίας* *ἡμᾶς* ed. princeps *ὑμᾶς* MPV 8 *ἐστιν* V 10 *νυνὶ* V 11 *ἐκθέσθαι* suppl. Wi 12 *παιδίαν* MV *μήτε* V *φλυαρίαισ καὶ βωμολοχίαισ* MPV em. Wi 13 *πραγματεύησθε* P 14 *τε* addidi 15 *πλῆθοσ* in mg. add. P 16 post *χαλεπὸν* add. *εἰπέ μοι* V 17 *δαὶ* MV 18 *ὑμῶν* ego *ὑμῖν* MPV *διδασκόμενοσ* M 19 *μόνον* Eus. om. MPV *ὕστεροσ* Eus. *ὕστερον* MPV 20 *ὑπειλειφθαι* V *ὑπειλήφθω γεγονέναι* Eus. 21 *τὸν* om. Eus. *συνεστρατεῦσθαι* Eus. *συνστρατεύεσθαι* P *ν* del., V *συστρατεύεσθαι* M 22 *καὶ πρὶν* Eus. *τὴν εὕρεσιν γεγονέναι* Eus. 23 *Μωσῆς* Eus. ut semper *μωυσῆσ* MPV 24 *ἔτεσι* Eus. *ἔτεσι γεγονώσ* MPV *δὲ* Eus. om. MPV ante *Ἰλίου* add. *γεγονυίας* Eus.

*δὲ ἕνεκεν μάρτυσι χρήσομαι Χαλδαίοις Φοίνιξιν Αἰγυπτίοις.
καὶ τί μοι λέγειν πλείονα; χρὴ γὰρ τὸν πείθειν ἐπαγγελλόμενον
συντομωτέρας ποιεῖσθαι τὰς περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς
ἀκουοντας διηγήσεις ἢ ** Βηρωσὸς ἀνὴρ Βαβυλώνιος, ἱερεὺς
τοῦ παρ᾽ αὐτοῖς Βήλου, κατ᾽ Ἀλέξανδρον γεγονὼς, Ἀντιόχῳ* 142
*τῷ μετ᾽ αὐτὸν τρίτῳ τὴν Χαλδαίων ἱστορίαν ἐν τρισὶ βιβλίοις
κατατάξας καὶ τὰ περὶ τῶν βασιλέων ἐκθέμενος, ἀφηγεῖταί
τινος αὐτῶν ὄνομα Ναβουχοδονόσορ, τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ
Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους· ἅτινα διὰ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς προφητῶν
ἴσμεν κεκηρυγμένα γεγονότα μὲν πολὺ τῆς Μωσέως ἡλικίας
κατώτερα, πρὸ δὲ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἑβδομήκοντα.
Βηρωσὸς δέ ἐστιν ἀνὴρ ἱκανώτατος· καὶ τούτου τεκμήριον,
Ἰόβας Περὶ Ἀσσυρίων γράφων παρὰ Βηρωσοῦ φησι μεμα-
θηκέναι τὴν ἱστορίαν· εἰσὶ δὲ αὐτῷ βίβλοι Περὶ Ἀσσυ-* 144
ρίων δύο.

37. *Μετὰ δὲ τοὺς Χαλδαίους τὰ Φοινίκων οὕτως ἔχει.
γεγόνασι παρ᾽ αὐτοῖς ἄνδρες τρεῖς, Θεόδοτος Ὑψικράτης Μῶ-
χος· τούτων τὰς βίβλους εἰς Ἑλληνίδα κατέταξεν φωνὴν Λαῖτος
ὁ καὶ τοὺς βίους τῶν φιλοσόφων ἐπ᾽ ἀκριβὲς πραγματευσά-
μενος. ἐν δὴ ταῖς τῶν προειρημένων ἱστορίαις δηλοῦται κατὰ
τίνα τῶν βασιλέων Εὐρώπης ἁρπαγὴ γέγονεν Μενελάου τε
εἰς τὴν Φοινίκην ἄφιξις καὶ τὰ περὶ Χείραμον, ὅστις Σολο-*

4—15 usus est Clem. Al. strom. 1, 21 p. 391 4 frg. 14a 13 frg. 21
16—p, 39, 6 usus est Clem. Al. strom. 1, 21 p. 387 18. 19 FHG 4 p. 437

---

1 *ἕνεκε* in *ἕνεκεν* corr. P *ἕνεκε* V Eus. O 2 *δεῖ λέγειν* Eus. ND *πλεί-ονα—γὰρ* om. Eus. ND 3 *περὶ* om. Eus. ND 4 *ἢ *** ego, e. g. supplens *τὸν ἐξαπατᾶν πειρώμενον τὰς περὶ τῶν δοξῶν μακρολογίας.* *καὶ* MV om. P Eus. *βηρωσσὸσ* V Eus. 5 *τοῦ* om. P *κατὰ* V Eus. JOGD *γενόμενος* Eus. 6 *μετὰ Σέλευκον* Eus. 7 *ἐκτιθέμενος* Eus. *ἀφιγεῖταί* P 8 *ὄνομα*] *ὁ* P post del. *ναβουχοδονόσωρ* MV in *ναβουχοδονόσορ* corr. P *συστρα-τεύσαντοσ* Eus. JOGND 9 *ἃ* Eus. ND 10 *τῆς* om. Eus. ND *μωυσέωσ* P *ἡλικίας* om. V Eus. ND 11 *δὲ* om. P 12 *βηρωσσὸσ* V Eus. 13 *Ἰόβας ὃς* Eus. ex *ἀσυρίων* corr. V *βηρόσσου* V, Eus. ut solet *φησὶν* V om. Eus. J 16 *Χαλδαίους* Eus. *χαλδαίων* MPV 17 *ἄνδρες τρεῖς* Eus. *τρεῖσ ἄνδρεσ* MPV *Ὑψικράτης*] *ι* in ras. V 18 *κατέταξε* V Eus. *κατέταξαν* P *Λαῖτος* Clemens *χαῖτοσ* MPV *ἄδιτοσ* Eus. JOGN *ἄσιτοσ* D 19 *καὶ ὁ* P *φιλοσω-φων* V 20 *δὴ* Eus. *δὲ* MPV *ἱστορίαις δηλοῦται* Eus. *δηλοῦται ἱστορίαισ* MPV 21 *ἁρπαγὴ* Eus. *ἁρπαγὴν* MPV *γέγονεν* Wi *γεγονέναι* MPV Eus. 22 *ἄφιξις*] *ι* prius in ras. M *Εἴραμον* Eus. ut semper

μῶνι τῷ Ἰουδαίων βασιλεῖ πρὸς γάμον δοὺς τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα καὶ ξύλων παντοδαπῶν ὕλην εἰς τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐδωρήσατο. καὶ Μένανδρος δὲ ὁ Περγαμηνὸς περὶ τῶν αὐτῶν τὴν ἀναγραφὴν ἐποιήσατο. τοῦ δὲ Χειράμου ὁ χρόνος ἤδη που τοῖς Ἰλιακοῖς ἐγγίζει· Σολομὼν δὲ ὁ κατὰ Χείραμον πολὺ κατώτερός ἐστι τῆς Μωσέως ἡλικίας.

146 38. *Αἰγυπτίων δέ εἰσιν ἀκριβεῖς χρόνων ἀναγραφαί, καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς γραμμάτων ἑρμηνεύς ἐστι Πτολεμαῖος, οὐχ ὁ βασιλεύς, ἱερεὺς δὲ Μένδητος. οὗτος τὰς τῶν βασιλέων πράξεις ἐκτιθέμενος κατ' Ἄμωσιν Αἰγύπτου βασιλέα γεγονέναι Ἰουδαίοις φησὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν εἰς ἅπερ ἤθελον χωρία, Μωσέως ἡγουμένου. λέγει δὲ οὕτως· ʻὁ δὲ Ἄμωσις ἐγένετο κατ' Ἴναχον βασιλέα'. μετὰ δὲ τοῦτον Ἀπίων ὁ γραμματικὸς ἀνὴρ δοκιμώτατος, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν (πέντε δέ εἰσιν αὐτῷ γραφαί) πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, φησὶ δὲ ⟨καὶ⟩ ὅτι ʻκατέσκαψε τὴν Αὐαρίαν Ἄμωσις κατὰ τὸν Ἀργεῖον γενόμενος Ἴναχον, ὡς ἐν τοῖς Χρόνοις ἀνέγραψεν ὁ Μενδήσιος Πτολεμαῖος.'*

148 *ὁ δὲ ἀπ' Ἰνάχου χρόνος ἄχρι τῆς Ἰλίου ἁλώσεως ἀποπληροῖ γενεὰς εἴκοσι. καὶ τὰ τῆς ἀποδείξεως τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.*

39. *Γεγόνασιν Ἀργείων βασιλεῖς οἵδε· Ἴναχος Φορωνεὺς Ἄπις Ἀργεῖος Κρίασος Φόρβας Τριόπας Κρότωπος Σθενέλαος Δαναὸς Λυγκεὺς Ἄβας Προῖτος Ἀκρίσιος Περσεὺς Σθενέλαος Εὐρυσθεὺς Ἀτρεὺς Θυέστης Ἀγαμέμνων, οὗ κατὰ τὸ ὀκτωκαιδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ἴλιον ἑάλω. καὶ χρὴ τὸν νουνεχῆ συνεῖναι μετὰ πάσης ἀκριβείας ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλήνων παρά-*

---

3 frg. 3 7—19 usus est Clem. Al. strom. 1, 21 p. 378 12 frg. 1 15 frg. 2 23. 24 Clem. l. c. p. 381

---

1 *ἑαυτοῦ* Eus. om. MPV 2 *νεὼ* Eus. 6 *μωυσέωσ* MPV 7 *ἀκριβεῖς* Eus. *αἱ ἐπ' ἀκριβεῖσ* MP *αἱ ἐπακριβεῖσ* V 8 *γραμμάτων* Eus. *πραγμάτων* MPV *ἐστι* om. Eus. *Πτολεμαῖος* om. V 9 *ἐκ μένδητοσ* Eus. ND 10 *Αἰγύπτου βασιλέα* Eus. *βασιλέα αἰγύπτου* MPV 10. 11 *γεγονέναι φησὶν Ἰουδαίοις* ego *ἰουδαίουσ* P 11 *ἤθελον* Eus. *ἦλθον* MPV 12 *μωϋσέωσ* MP *μωϋσεωσ* V ex *οὗτοσ* corr. V 13 *κατατίναχον* V *τὸν ἴναχον* Eus. J *τὸν βασιλέα* Eus. *τοῦτον* Eus. *τούτων* MPV *ἀππίων* P Eus. ND 15 *καὶ* add. Wi 15. 16 *κατέστρεψέ τε* Eus. G *κατέστρεψε* OND 16 *Αὐαρίαν* Clemens *λυαρίαν* MV *λυαριαν* P *Αὔαριν* Eus. 19 *τοῦτον ἔχει* Eus. *ἔχει τοῦτον* MPV 21 *Ἀργεῖος—Κρότωπος* Eus. *κρίασισ τριόπασ ἀργεῖοσ φόρβασ κροτώπασ* MPV 22 *Δαναὸς—Σθενέλαος* om. Eus. J *Ἄβας Προῖτος* Eus. *προῖτοσ ἄβασ* MPV *Σθενέλαος* om. P Eus. ND 24 *ἴλιοσ* Eus. OG *νο///νεχῆ* V 25 *συνιέναι* Eus. ND *τὴν τῶν* Eus. J

δοσιν οὐδ᾽ ἱστορίας τις ἦν παρ᾽ αὐτοῖς ἀναγραφή. Κάδμος γὰρ ὁ τὰ στοιχεῖα τοῖς προειρημένοις παραδοὺς μετὰ πολλὰς γενεὰς τῆς Βοιωτίας ἐπέβη. μετὰ δὲ Ἴναχον ὑπὸ Φορωνέως μόγις τοῦ θηριώδους βίου καὶ νομάδος περιγραφὴ γέγονεν μετεκοσμήθησάν τε οἱ ἄνθρωποι. διόπερ· εἰ κατὰ Ἴναχον πέφηνεν ὁ Μωσῆς 150 *γεγονώς, πρεσβύτερός ἐστι τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι τετρακοσίοις. ἀποδείκνυται δὲ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχον ἀπὸ [τε] τῆς τῶν Ἀττικῶν βασιλέων διαδοχῆς [καὶ Μακεδονικῶν καὶ Πτολεμαϊκῶν, ἔτι δὲ καὶ Ἀντιοχικῶν]· ὅθεν εἰ μετὰ τὸν Ἴναχον αἱ διαφανέστεραι πράξεις παρ᾽ Ἕλλησιν ἀνεγράφησάν τε καὶ γινώσκονται, δῆλον ὡς καὶ μετὰ Μωσέα. κατὰ μὲν γὰρ Φορωνέα τὸν μετ᾽ Ἴναχον μνημονεύεται παρ᾽ Ἀθηναίοις Ὤγυγος, ἐφ᾽ οὗ κατακλυσμὸς ὁ πρῶτος· κατὰ δὲ Φόρβαντα Ἀκταῖος, ἀφ᾽ οὗ καὶ Ἀκταία ἡ Ἀττική· κατὰ δὲ Τριόπαν Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς καὶ Ἄτλας καὶ ὁ διφυὴς Κέκροψ καὶ ἡ Ἰώ· κατὰ δὲ Κρότωπον ἡ ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις καὶ ἡ ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐπομβρία· κατὰ δὲ Σθενέλαον ἥ τε Ἀμφικτύονος βασιλεία καὶ ἡ εἰς Πελοπόν-* 152 *νησον Δαναοῦ παρουσία καὶ ἡ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις ἥ τε ἐκ Φοινίκης τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Κρήτην ἀνακομιδή· κατὰ δὲ Λυγκέα τῆς Κόρης ἡ ἁρπαγὴ καὶ ἡ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι τεμένους καθίδρυσις καὶ ἡ Τριπτολέμου γεωργία καὶ ἡ Κάδμου εἰς Θήβας παρουσία Μίνωός τε ἡ βασιλεία· κατὰ δὲ Προῖτον ὁ Εὐμόλπου πρὸς Ἀθηναίους πόλεμος· κατὰ δὲ Ἀκρίσιον ἡ Πέλοπος ἀπὸ Φρυγίας διάβασις καὶ ⟨ἡ⟩ Ἴωνος εἰς τὰς Ἀθήνας ἄφιξις καὶ ὁ δεύτερος Κέκροψ αἵ τε Περσέως καὶ Διονύσου πράξεις καὶ Ὀρφέως μαθητὴς Μουσαῖος· κατὰ δὲ τὴν Ἀγαμέμνονος βασιλείαν ἑάλω τὸ Ἴλιον.*

---

6. 7 Clem. l. c. p. 379 11—27 usus est Clem. l. c. p. 380. 381

---

3 *ὑπὸ* Eus. *ἐπι* MPV *μόλις* Eus. 4 *γέγονε* V Eus. ex *μετεκομήσθησαν* corr. P 5 *τε* Eus. *δὲ* MPV *διότι* V 7 *ἔχων* V ex *ἔχων* corr. M 7. 8. 9 *τε . . . καὶ Μακεδονικῶν—Ἀντιοχικῶν* eiecit Wesseling 8 *καὶ μακεδονικῶν* MPV *Μακεδονικῶν τε* Eus. 9 *κατὰ* Eus. ND *διαφανέστατοι* Eus. JOGND 10 *ἐγράφησάν* Eus. 11 *καὶ* ex corr. add. P *μὲν* Eus. om. MPV 13 *ὁ ἀκταῖοσ* Eus. OG *καὶ* om. Eus. 14 *δὲ* Eus. om. MPV *τριόπαν* ex *πριόπαν* corr. P *τριωπαν* V 15 *καὶ κατὰ δὲ* V 16 *ἐπὶ* om. Eus. OG 17 *Σθενέλαον* Eus. *σθένελον* MP *σθένεθλον* V 17. 18 ex *πελοπόνησον* corr. P 18 post *Δαρδανίας* rasura P 19 *ἐπὶ κρήτησ* Eus. OG 20. 21 *ἐλευσίνη* V ex *ἐλευσίνη* corr. M 22 *εἰς Θήβας Κάδμου* ego *ἡ* om. Eus. 23 *ὁ* om. V 24 *ἡ* om. Eus. *ἡ* addidi *ἴωνασ* M 25. 26 *καὶ Διονύσου* om. Eus. 26 *καὶ—Μουσαῖος* om. Eus. *ὁ ὀρφέωσ* P 27 *ἴλιον ἑάλω* Eus. JND *ἴλιοσ ἑάλω* OG

40. *Οὐκοῦν πέφηνε Μωσῆς ἀπό γε τῶν προειρημένων πρεσβύτερος ἡρώων πόλεων δαιμόνων. καὶ χρὴ τῷ πρεσβεύοντι κατὰ τὴν ἡλικίαν πιστεύειν ἤπερ τοῖς ἀπὸ πηγῆς ἀρυσαμένοις Ἕλλησιν οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν τὰ ἐκείνου δόγματα. πολλῇ γὰρ οἱ κατ᾽ αὐτοὺς σοφισταὶ κεχρημένοι περιεργίᾳ τὰ ὅσα παρὰ τῶν*
154 *κατὰ Μωσέα καὶ τῶν ὁμοίως αὐτῷ φιλοσοφούντων ἔγνωσαν, παραχαράττειν ἐπειράθησαν, πρῶτον μὲν ἵνα τι λέγειν ἴδιον νομισθῶσιν, δεύτερον δὲ ὅπως τὰ ὅσα μὴ συνίεσαν διά τινος ἐπιπλάστου ῥητολογίας παρακαλύπτοντες, ὡς μυθολογίαν τὴν ἀλήθειαν παραβραβεύσωσιν.*

Περὶ μὲν οὖν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς πολιτείας ἱστορίας τε τῆς κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους ὅσα τε εἰρήκασιν οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι λόγιοι καὶ πόσοι καὶ τίνες εἰσὶν οἱ μνημονεύσαντες, ἐν τῷ Πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ θεοῦ δειχθήσεται· 41. *τὸ δὲ νῦν συνέχον, σπευστέον μετὰ πάσης ἀκριβείας σαφηνίζειν ὡς οὐχ Ὁμήρου μόνον πρεσβύτερός ἐστιν ὁ Μωσῆς, ἔτι δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, Λίνου Φιλάμμωνος Θαμύριδος Ἀμφίονος*
156 *Ὀρφέως Μουσαίου Δημοδόκου Φημίου Σιβύλλης Ἐπιμενίδου τοῦ Κρητός, ὅστις εἰς τὴν Σπάρτην ἀφίκετο, ⟨καὶ⟩ Ἀρισταίου τοῦ Προκοννησίου τοῦ τὰ Ἀριμάσπια συγγράψαντος Ἀσβόλου τε τοῦ Κενταύρου καὶ Βάκιδος Δρύμωνός τε καὶ Εὔκλου τοῦ Κυπρίου καὶ Ὥρου τοῦ Σαμίου καὶ Προναπίδου τοῦ Ἀθηναίου. Λίνος*

---

1 *πέφηνε μωϋσῆσ* MPV *πέφηνεν ὁ μωσῆς* Eus. (*μωυσῆσ* N) *γε* Eus. *τε* MPV 2 *πρεσβύτατος* Eus. *πόλεων* Eus. *παλαιῶν πολέμων* P *παλαιῶν καὶ πολέμων* M *παλαιῶν ἀπότε πολέμων* V *πρεσβυτεύοντι* Eus. JOG 3 *εἴπερ* V *ἀπὸ* Eus. *ἀπὸ τῆσ* MPV 4 *πολλῇ* ego *πολλοὶ* MPV Eus. JOG *πολλὴ* ND 5 *τὰ ὅσα* MPV *οἳ ὅσα* Eus. *παρὰ* Eus. JOGN *περὶ* MPV Eus. D 5. 6 *τῶν κατὰ*] *τὸν* V 6 *αὐτῶν* Eus. ND *ἔγνωσαν* Eus. *ἔγνωσαν ἃ καὶ* MP *ἔγνωσαν ἃ* V 7 *ἐπειράσθησαν* P *ἐπεχείρησαν* Eus. OG 8 *νομισθῶσι* Eus. *νομίζωσιν* M *νομίζωσι* PV 10 *παραβραβεύσωσι* Eus. *παραπρεσβεύσωσιν* M *παραπρεσβεύσωσι* P *σ* altero ex corr. add., V 11. 12 *τε—νόμους*] *καὶ τῶν ἡμετέρων νόμων* Eus. ND 12 *ἔφασαν* Eus. ND 13 *εἰσὶν οἱ* Eus. *εἰσιν* M *εἰσὶ* PV 14. 15 *νῦν συνέχον* Otto *συνέχον* MPV *νῦν ἔχον* Eus. 15 *σπευτέον* MPV *πευστέον* Eus. JG *σαφηνιστέον* ND omisso *σαφηνίζειν* 16 *μωϋσῆς* PV *μωϋσὴσ* M *πρὸσ* V 17 ex *φιλάμωνοσ* corr. P *ἀμφίωνοσ* MV 18 *Ὀρφέως Μουσαίου* Eus. *μουσαίου ὀρφέωσ* MPV 19 *ὃσ* Eus. ND *καὶ* addidi 20 *καὶ τοῦ τὰ* Eus. *δριμάσπια* Eus. JOG *δρυμάσπια* D *ἀριμάσπια* N *ἀ* in ras. *γράψαντοσ* Eus. ND 21 *Βάκιδος* ego *ἰσάτιδοσ* MPV Eus. *Δρύμωνός τε* corrupta *εὔκλου* Eus. JND *εὔπλου* OG *εὐμίκλου* MPV 22 *προναυτίδου* MPV *προναιτίδου* Eus. JOG *προταινίδου* ND

*μὲν γὰρ Ἡρακλέους ἐστὶ διδάσκαλος, ὁ δὲ Ἡρακλῆς μιᾷ τῶν
Τρωϊκῶν προγενέστερος πέφηνε γενεᾷ· τοῦτο δέ ἐστι φανερὸν
ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Τληπολέμου τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ Ἴλιον.
Ὀρφεὺς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ γέγονεν ἄλλως τε* 158
*καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐπιφερόμενά φασιν ὑπὸ Ὀνομακρίτου τοῦ
Ἀθηναίου συντετάχθαι γενομένου κατὰ τὴν Πεισιστρατιδῶν
ἀρχὴν περὶ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα. τοῦ δὲ Ὀρφέως Μου-
σαῖος μαθητής. Ἀμφίων δὲ δυσὶ προάγων γενεαῖς τῶν Ἰλιακῶν
τοῦ πλείονα πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς συντάττειν ἡμᾶς ἀπείργει.
Δημόδοκος δὲ καὶ Φήμιος κατ' αὐτὸν τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον
γεγόνασιν· διέτριβον γὰρ ὁ μὲν παρὰ τοῖς μνηστῆρσιν, ὁ δὲ
παρὰ τοῖς Φαίαξιν. καὶ ὁ Θάμυρις δὲ καὶ ὁ Φιλάμμων οὐ πολὺ
τούτων εἰσὶν ἀρχαιότεροι.*

*Περὶ μὲν οὖν τῆς καθ' ἕκαστον ⟨τῶν⟩ λογίων πραγματείας
χρόνων τε καὶ ἀναγραφῆς αὐτῶν ὡς οἶμαι σφόδρα ** μετὰ πά-
σης ὑμῖν ἀκριβείας ἀνεγράψαμεν· ἵνα δὲ καὶ τὸ μέχρι νῦν ἐνδέον* 160
*ἀποπληρώσωμεν, ἔτι καὶ περὶ τῶν νομιζομένων σοφῶν ποιή-
σομαι τὴν ἀπόδειξιν. Μίνως μὲν γάρ, ὁ πάσης προὔχειν νομισθεὶς
σοφίας ἀγχινοίας τε καὶ νομοθεσίας, ἐπὶ Λυγκέως τοῦ μετὰ Δα-
ναὸν βασιλεύσαντος γέγονεν ἑνδεκάτῃ γενεᾷ μετὰ Ἴναχον. Λυ-
κοῦργος δέ, πολὺ μετὰ τὴν Ἰλίου γεννηθεὶς ἅλωσιν, πρὸ τῶν
ὀλυμπιάδων ἔτεσιν ἑκατὸν νομοθετεῖ Λακεδαιμονίοις. Δράκων*

4—12 usus est Clem. Al. strom. 1, 21 p. 397 18—20 Clem. strom. 1, 21 p. 381 21—p. 43, 1 usus est Clem. l. c. p. 383

---

2 *γέγονε* Eus. OGND *φανεροῦται* Eus. ND 3 *τοῦ* alterum Eus. om. MPV 5 *ἐπιφερόμενα* V *ἔπη φερόμενα* M *ἐπηφερόμενα* P *ἐπεισφερόμενά* Eus. *ὀνομάκριτοσ* V *τοῦ* om. Eus. ND 6 *γεγονότοσ* V *τὴν τῶν* Eus. JND 7 ex *πεντικοστὴν* corr. MV 7. 8 *μαθητὴσ μουσαῖοσ* P 8 *γενεῶν* V *Τρωϊκῶν* Eus 9 *φιλομαθεῖς*] *ει* in ras. V *ἡμᾶς ἀπείργει* Eus. *ἀπείργει ἡμᾶσ* MPV 10 *δὲ*] *τὲ* Eus. J *κατ' αὐτὸν τὸν Τρωϊκὸν* Eus. *κατὰ τὸν αὐτὸν τῶν τρωικῶν* MPV 11 *γεγόνασι* PV *γέγονε* Eus. ND *οἱ δὲ* Eus. N, D *οἱ* in *ὁ* corr. 12 *φαίαξι* V *αι* in ras. *καὶ* om. P *δὲ* om. Eus. ex *φιλάμων* corr. m. rec. P *οὐ πολὺ* in ras. P 14 *τῶν λογίων* Wi *λόγον* MPV Eus. 15 *αὐτῶν* om. Eus. OG 15. 16 *σφόδρα—ἀκριβείας*] *ἀκριβῶσ* Eus. ND e. g. supplet *ἐπιμελῶς τὰ κατεπείγοντα* Wi 16 *ὑμῖν ἀκριβείας* Eus. *ἀκριβείασ ὑμῖν* MPV inde ab *ἵνα* incipit M^1 17 *ἀποπληρώσωμεν* in *ἀποπληρώσομεν* corr. M *ἀπὸ πληρώσομεν* M^1 17. 18 *ποιήσωμεν* Eus. J 18 *ἀπόδοσιν* Eus. ND *Μίνοσ* M^1 *μὲν* Eus. om. M M^1PV 19 *ἀγχινοίας* Eus. *ἀγχινοίαι* M *ἀγχινοία* M^1PV *νομοθεσίας* Eus. *νομοθεσίαι* M *νομοθεσία* M^1PV *ἐπὶ* in ras. P *τοῦ* om. Eus. ND *μετὰ τὸν* Eus. ND 20 *μετ'* M 21 *γεννηθεὶσ μετὰ τὴν ἰλίον* P 22 *νομοθετῇ* M^1 *λακεδαιμονίοισ* in ras. P

δὲ περὶ ὀλυμπιάδα τριακοστὴν καὶ ἐνάτην εὑρίσκεται γεγονώς, Σόλων περὶ μ̅ς̅, Πυθαγόρας περὶ ξ̅β̅. τὰς δὲ ὀλυμπιάδας
162 *ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσιν ἀπεδείξαμεν γεγονυίας τετρακοσίοις ἑπτά. καὶ δὴ τούτων οὕτως ἀποδεδειγμένων, διὰ βραχέων ἔτι καὶ περὶ τῆς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἡλικίας ἀναγράψομεν. τοῦ γὰρ πρεσβυτάτου τῶν προειρημένων Θάλητος γενομένου περὶ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα, καὶ τὰ περὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν σχεδὸν ἡμῖν συντόμως εἴρηται.*

42. *Ταῦθ᾽ ὑμῖν, ἄνδρες Ἕλληνες, ὁ κατὰ βαρβάρους φιλοσοφῶν Τατιανὸς συνέταξα, γεννηθεὶς μὲν ἐν τῇ τῶν Ἀσσυρίων γῇ, παιδευθεὶς δὲ πρῶτον μὲν τὰ ὑμέτερα, δεύτερον δὲ ἅτινα νῦν κηρύττειν ἐπαγγέλλομαι. γινώσκων δὲ λοιπὸν τίς ὁ θεὸς καὶ τίς ἡ κατ᾽ αὐτὸν ποίησις, ἕτοιμον ἐμαυτὸν ὑμῖν πρὸς τὴν ἀνάκρισιν τῶν δογμάτων παρίστημι μενούσης μοι τῆς κατὰ θεὸν πολιτείας ἀνεξαρνήτου.*

---

1 *περὶ*] *μετὰ* Eus. ND 1. 2 *ἐνάτην—μ̅ς̅*] *ἕκτην* Eus. J 1 *ἐννάτην* MM¹P 2 *μ̅ς̅*] *ς* in ras. M *σαρακοστον ἕκτον ἔτοσ* V *κατὰ τὴν ἑξηκοστὴν δευτέραν* Eus. JOD *κατὰ τὴν ξ̅β̅* GN *περι ἑξηκοστὸν δεύτερον* V 3. 4 *ὕστερον—ἑπτά*] *ἀπεδείξαμεν γεγονέναι ὕστερον ἔτεσιν* (*ἔτεσι* D) *ν̅ζ̅ τῶν ἰλιακῶν* Eus. ND 3 *ἡλιακῶν* M¹ 4 *ἑπτά* in ras. P 5 *τῆσ περὶ* M¹ *ζ* M¹ *ἀναγράψωμεν* Eus. ND 5. 6 *πρεσβυτέρου τούτων* Eus. ND 7 *καὶ* om. Eus. ND *αὐτῶν* M¹ *ἡμῖν* Eus. *ὑμῖν* MM¹PV 9 *ὦ* MM¹PV, om. Eus. 10 *συνέταξα*] *α* alt. in ras. P 10. 11 *συνέταξα—γῇ*] *συνέταξεν ἀσσύριοσ μὲν ὢν* Eus. ND 11 *δὲ* (prius) om. Eus. OG 12 *ἃ* Eus. ND *ἐπαγγέλομαι* M 15 subscr. *ΤΑΤΙΑΝΟΥ̃ ΠΡῸΣ ῞ΕΛΛΗΝΑΣ* MV *ΤΑΤΙΑΝΟΥ̃ ΠΡ῾ΟΣ ῍ΕΛΛΗΝΑΣ* M¹ subscriptione caret P

Arethae scholia

ex codice Parisino 174 (P) exscripta

ad p. 1 l. 1: *ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων οἷς Ἕλληνες καλλωπίζονται Ἑλληνικόν, ἀλλ' ἐκ βαρβάρων τὴν εὕρεσιν ἐσχηκός.*

ad p. 2 l. 16: *κατὰ κοινοῦ τὸ συνεστήσασθε.*

ad p. 4 l. 24: *κατὰ κοινοῦ τὸ προστάττει.*

ad p. 5 l. 2: *οὐ διήκων διὰ τῆς ὕλης· οἱονεὶ κατ' ἐμψυχίαν, ἵνα ἡ μὲν ὕλη ᾖ ἅτε σῶμα, τῆς δὲ ψυχῆς λόγον ἐπέχῃ· ἀλλὰ δημιουργικῶς πάντα συντάσσων καὶ διακοσμῶν.*

l. 10: *πνεῦμα τὴν δημιουργικὴν ἕξιν ἀκουστέον νῦν εἴτ' οὖν δύναμιν, ἣν τῇ ὕλῃ ἐγκατασπείρας θεὸς τὰς διαφόρους ἐν τῷ ὁρατῷ τούτῳ ἀπετέλεσε φύσεις, ζώων χερσαίων, ἐνύδρων, πτηνῶν, ζωοφύτων, φυτῶν.*

l. 16 ss. *ἔοικεν οὗτος ὁ ἀνὴρ μὴ πάνυ ἀπηλλάχθαι τῆς Ἀρειανικῆς ἐρεσχελίας. ὀργανικὸν αἴτιον ὑφιστᾷ τὸν υἱὸν ἐν οἷς φησι· ʽΚαθὸ πᾶσα δύναμις ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων αὐτὸς ὑπόστασις ἦν', ἤγουν οὐσίωσις, ʽσὺν αὐτῷ τὰ πάντα, σὺν αὐτῷ διὰ λογικῆς δυνάμεως· αὐτὸς καὶ ὁ λόγος ὃς ἦν ἐν αὐτῷ ὑπέστησεν· θελήματι δὲ τῆς ἁπλότητος αὐτοῦ προπηδᾷ λόγος· ὁ δὲ λόγος οὐ κατὰ κενοῦ χωρήσας, ἔργον πρωτότοκον τοῦ πατρὸς γίνεται· τοῦτον ἴσμεν τοῦ κόσμου τὴν ἀρχήν'. ἰδοὺ γὰρ διὰ μὲν τοῦ ἀνωτέρω μικρὸν πρὸ τῆς ὁρατῆς κτίσεως μόνον εἰσάγει τὸν θεὸν ὄντα, ἔχοντα μέντοι ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ κόσμου οὐσίωσιν, ὥσπερ δὴ καὶ τὸν υἱόν· ὃ καὶ αὐτὸ δόγμα Ἀρειανῶν. φασὶ γὰρ οὗτοι τὸ ʽἘν*

---

23 *μόνονεις* | *εἰσάγει* P

ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος', ἐν ἀρχῇ τὸν πατέρα φάσκειν τὸν εὐαγγελιστήν· οὗτος δὲ καὶ ἀσεβέστερον ἐκείνων διὰ τοῦ οὐσίωσιν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων φάσκειν τὸν υἱόν, ἣν οὐσίωσιν δύναμιν ἔδοξεν ὀνομάζειν, προβαίνων οὐκ ἐρυθριᾷ ὁμοταγῆ τῆς κτίσεως ποιῶν τὸν υἱόν. εἰπὼν δὲ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα διὰ λογικῆς δυνάμεως ὑποστῆσαι τὸν θεόν, ἐφερμηνεύων ἑαυτὸν τὴν λογικὴν βούλεται δύναμιν καλεῖν. ἐπιφέρει· 'Τῷ δὲ θελήματι τῆς ἁπλότητος αὐτοῦ ἐκπηδᾷ λόγος'· ὃν καὶ ἔργον πρωτότοκον τοῦ πατρὸς καὶ ἀρχὴν ⟨τοῦ κόσμου⟩ οὐκ ἐνάρκησεν εἰπεῖν. εἶτα σαφέστερον τῇ βλασφημίᾳ χωρῶν, 'Γέγονεν', ἐπάγει, 'οὐ ⟨κατὰ ἀποκοπὴν ἀλλὰ⟩ κατὰ μερισμόν', τῇ ποιήσει καὶ τὸ συναΐδιον τοῦ υἱοῦ ἀθετῶν, καὶ διὰ τὴν χρείαν τῆς κτίσεως ὑπὸ τοῦ πατρὸς προαγομένης ὀργανικὴν διδοὺς τῷ υἱῷ τὴν αἰτίαν. ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐτόλμησαν, ὡς ἔφημεν, εἰπεῖν οἱ Ἀρειανοὶ ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος ὁρμηθέντες λήρων. ὡς, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ὑπὲρ πᾶσαν σωματικὴν ἔννοιάν ἐστι καὶ φθορᾶς ἁπάσης ὑπερανεστηκὼς καὶ αἰσθήσει ἀπροσπέλαστος καὶ ἀρχῆς ἁπάσης ἐπέκεινα, ἀνάξιος δὲ ὁ ὑπὸ ἀρχὴν κόσμος τῆς τούτου προαγωγῆς, προήγαγε τὸν υἱὸν ὡς ἂν ⟨διὰ⟩ ὀργάνου προαγάγοι τόνδε τὸν αἰσθητὸν καὶ φθορᾷ συνόμιλον κόσμον. ταύτῃ δὲ καὶ ὁ υἱός, ἅτε ἀρχὴν ἐσχηκώς, τὰ δευτερεῖα τῆς ἀκραιφνοῦς θεότητος ἀποφέρεται.

ad p. 8 l. 1: συνεξακουστέον τὸ δαίμονες, ἵνα ᾖ· καὶ τοῦτον οἱ μιμησάμενοι δαίμονες ἀποδείκνυνται.

l. 21: κατὰ κοινοῦ τὸ φασίν.

ad p. 9 l. 16: ὁ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐν Δελφοῖς ὀμφαλὸς ὀνομαζόμενος τάφος ἦν Διονύσου.

ad p. 10 l. 19: τινὲς καὶ διὰ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον Δέλτα φασίν, ὃ ποιοῦσιν ἄνωθεν μὲν ὁ Νεῖλος διϊστάμενος ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἑαυτοῦ ῥεύματος εἰς δύο, κάτωθεν δὲ ἡ

4. 5 post *προβαίνων* m. rec. add. *δὲ* 7 *ἐπερμηνεύων* P 10 *τοῦ κόσμου* om. P, add. m. rec. 12 *οὐ* expunxit m. rec. *κατὰ ἀποκοπὴν ἀλλὰ* om. P 15 *προαγομένης* Wi *προαγόμενον* P 17 *Ἀρειανοὶ* Otto *ἄνθρωποι* P 18 *θεὸς*] *λόγος* supra lin. m. rec. 22 *προήγαγε* Schw *παρήγαγε* P praem. *εἰ γὰρ θεὸς* m. rec. *διὰ* om. P, add. m. rec. *προαγάγοι* Otto *προσαγάγοι* P 24 *δὲ* del. m. rec. 29 *τῷ* alt.] *τῶν* P 32 *ὃ* m. rec. *οὐ* P

πρὸς Ἀλεξάνδρειαν θάλασσα, εἰς ἣν τὰ στόματα τοῦ Νείλου ἐκδιδοῖ.

ad p. 13 l. 11: πνεῦμα καὶ τὴν ἐν τοῖς οὖσιν ἀκουστέον δημιουργικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἕκαστον εἶδος, τοῖς ὑπ' αὐτὸ τὸ ὅμοιον τοῦ προαγαγόντος ὑφίστησιν.

l. 15: καὶ τοὺς δαίμονας συνθέτους ἐξ ὕλης καὶ εἴδους.

l. 17: τοῦτο Πλατωνικόν, εἰς δύο διαιροῦν εἴδη τοὺς δαίμονας, ἀϋλοτέρους καὶ ὑλικωτέρους, καὶ τοὺς μὲν ἀϋλοτέρους ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ ὑλικωτέρους πονηροὺς καὶ κακοποιούς.

ad p. 14 l. 11: τὴν ζωογόνον λέγει δύναμιν, ἥτις κοινὴ πάντων ζώων ἐστίν, ἣ καὶ συμφθείρεται τοῖς σώμασιν· οὐ μέντοι καὶ ἡ λογικὴ δύναμις, αὕτη γὰρ ἐξήρηται, ἀφ' ἧς αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι προβάλλονται.

l. 28: οἱονεὶ ἀπήχημα.

ad p. 15 l. 1: τοῦτο οὐ καλῶς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸν Διονυσίου τοῦ πάνυ σκοπόν.

l. 5: ἀλλά γε καὶ Παύλου τοῦ θείου ἀποστόλου τί τὸ '᾿Αποκαλύπτεται ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων' βούλεται; 'διότι', φησί, 'γνόντες θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, καὶ τὰ τούτοις ἑξῆς. εἰ γὰρ μὴ εἶχον πνεῦμα θεοῦ, τί καὶ κατάκριτοι ἐπ' ἀδιακρίτῳ δυνάμει τοῦ ἐπὶ τὰ κρείττω ποδηγεῖν οἵου τε ὄντος; τί δὲ καὶ ἡ ἐν ἀδικίᾳ τοῦ θεοῦ ἀλήθεια κατεχομένη;

ad p. 16 l. 16: καὶ περὶ ζώων οὗτος ἀνὴρ ἔγραψεν.

ad p. 17 l. 1: διὰ τί δαίμοσιν ἐπιστροφὴ πρὸς τὸ κρεῖττον οὐκ ἔστιν;

ad p. 18 l. 17: Ὀστάναι οἱ μάγοι παρὰ τοῖς Πέρσαις ἐκαλοῦντο.

ad p. 19 l. 19: τοῦτο οὐκ αἰσίως παρελήφθη, καὶ κατὰ τῆς τῶν ἱερῶν μαρτύρων τῶν ἁγίων λειψάνων τῆς θαυματουργίας.

ad p. 22 l. 17: κατ' ἐξουσίαν διδασκαλικῶς, οὐκ ἀποδεικτικῶς ταῦτα.

ad p. 24 l. 25: μαρμαρύσσοντα τοῖς ἐν τοῖς θεάτροις ὑποκριταῖς.

ad p. 25 l. 8: ῥιναυλοῦσιν· ἤτοι ῥινοκτυποῦσιν, οἱονεὶ τὸ πνεῦμα

---

24 ἐπ' ἀδιακρίτῳ Schw ἐπὶ διακρίνῳ P

τοῖς ῥώθωσι συνέλκοντες ποιὸν ἦχον ἐπὶ καταγέλωτι ἀποτελοῦσιν.

l. 20: τοὺς μονομάχους λέγει.

ad p. 26 l. 18: τοὺς Κυνικοὺς λέγει.

ad p. 27 l. 5: τῶν Στωϊκῶν αὕτη ἡ δόξα.

ad p. 30 l. 15: ὅτι τὸ τοῦ θεσπεσίου Παύλου καὶ οὗτος συνηγορεῖ, λέγοντος τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν ἀδικίᾳ κατέχειν Ἕλληνας.

ad p. 31 l. 5: καὶ μὴν Μουσαῖον πρὸ Ὁμήρου φησίν.

ad p. 32 l. 14: ὁ μέντοι Θηβαῖος Πίνδαρος Ἡρακλέα τὸν Ἀλκμήνης στῆσαι τὰ Ὀλύμπια, „Ἦτοι Ὀλύμπια μὲν ἔστησεν Ἡρακλῆς" φάσκων.

ad p. 34 l. 23: Γλαυκίππην λέγει.

ad p. 43 l. 2: καὶ μὴν Πίνδαρος ὁ λυρικὸς οὕτως φησίν· „Ἦτοι Ὀλύμπια μὲν ἔστησεν Ἡρακλῆς". πῶς οὖν Ἡρακλῆς, μιᾷ γενεᾷ τῶν Ἰλιακῶν προὔχων, ὁ κατὰ Πίνδαρον τὰ Ὀλύμπια στήσας, ὕστερον εὑρεθήσεται τῶν Ἰλιακῶν υ' ἔτεσιν, εἴγε αὐτὸς ἔστησεν τὰ Ὀλύμπια;

---

1 καταγέλωτι Otto καταγέλων P 9 Μουσαῖον] in textu μωσῆς P 15 Ἡρακλῆς alt.] ἡρακλέους P

FRAGMENTA

Tatian. or. 15 p. 16, 13 *μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν καὶ* 1 *ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ· λέγω δὲ ἄνθρωπον οὐχὶ τὸν ὅμοια τοῖς ζῴοις πράττοντα, ἀλλὰ τὸν πόρρω μὲν τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν θεὸν κεχωρηκότα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ Περὶ ζῴων ἀκριβέστερον ἡμῖν συντέτακται*

3 *πράττοντα τοῖς ζῴοις* ego 4 *τούτων* ego *τούτου* MPV

ibid. 16 p. 17, 11 *δαίμονες δὲ οἱ τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτάτ-* 2 *τοντες οὐκ εἰσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί. πῶς γὰρ ἂν γένοιντο δραστικαὶ καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν χωρὶς εἰ μὴ ζῶν μὲν ὁ ἄνθρωπος ἀνόητος καὶ ἀδύνατος γένοιτο, νεκρὸς δὲ γενόμενος λοιπὸν δραστικωτέρας πιστεύοιτο μεταλαμβάνειν δυνάμεως; ἀλλ᾽ οὔτε τοῦθ᾽ οὕτως ἐστὶν ὡς ἐν ἄλλοις ἀπεδείξαμεν*

ibid. 40 p. 41, 11 *περὶ μὲν οὖν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς πολιτείας* 3 *ἱστορίας τε τῆς κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους ὅσα τε εἰρήκασιν οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι λόγιοι καὶ πόσοι καὶ τίνες εἰσὶν οἱ μνημονεύσαντες, ἐν τῷ Πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ θεοῦ δειχθήσεται*

Rhodo ap. Euseb. HE 5, 13, 8 *φησὶ δὲ καὶ ἐσπουδάσθαι* 4 *τῷ Τατιανῷ Προβλημάτων βιβλίον, δι᾽ ὧν τὸ ἀσαφὲς καὶ ἐπικεκρυμμένον τῶν θείων γραφῶν παραστήσειν ὑποσχομένου τοῦ Τατιανοῦ αὐτὸς ὁ Ῥόδων ἐν ἰδίῳ συγγράμματι τὰς τῶν ἐκείνου προβλημάτων ἐπιλύσεις ἐκθήσεσθαι ἐπαγγέλλεται*

Clem. Al. strom. 3, 12 p. 547, 17 *οὐ γάρ, ὥς τινες ἐξηγή-* 5 *σαντο, δέσιν γυναικὸς πρὸς ἄνδρα τὴν σαρκὸς πρὸς τὴν φθορὰν ἐπιπλοκὴν μηνύεσθαι ὑποτοπητέον· τῶν γὰρ ἄντικρυς διαβόλῳ προσαπτόντων τὴν τοῦ γάμου εὕρεσιν ἀθέων ἀνθρώπων ἐπί-*

νοιαν κατηγορεῖ, καὶ ⟨οὐ⟩ κινδυνεύει βλασφημεῖσθαι ὁ νομοθέτης· Τατιανὸν οἶμαι τὸν Σύρον τὰ τοιαῦτα τολμᾶν δογματίζειν. γράφει γοῦν κατὰ λέξιν ἐν τῷ Περὶ τοῦ κατὰ τὸν σωτῆρα καταρτισμοῦ· ‘συμφωνία[ν] μὲν οὖν ἁρμόζει προσευχῇ, κοινωνία δὲ φθορᾶς λύει τὴν ἔντευξιν. πάνυ γοῦν δυσωπητικῶς διὰ τῆς συγχωρήσεως εἴργει· πάλιν γὰρ ἐπὶ ταὐτὸ συγχωρήσας γενέσθαι διὰ τὸν σατανᾶν καὶ τὴν ἀκρασίαν, τὸν πεισθησόμενον δυσὶ κυρίοις μέλλειν δουλεύειν ἀπεφήνατο, διὰ μὲν συμφωνίας θεῷ, διὰ δὲ τῆς ἀσυμφωνίας ἀκρασίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ διαβόλῳ’. ταῦτα δέ φησι τὸν ἀπόστολον ἐξηγούμενος

agitur de 1 Cor. 7, 5. Tatianum perstringere uidetur etiam 3, 6 p. 533, 22 εἰσὶν θ' οἳ πορνείαν ἄντικρυς τὸν γάμον λέγουσι καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ταύτην παραδεδόσθαι (παραδίδοσθαι cod.) δογματίζουσι· μιμεῖσθαι δ' οὕτως [em. Wi] οἱ μεγάλαυχοί φασι τὸν κύριον μήτε γήμαντα μήτε τι ἐν τῷ κόσμῳ κτησάμενον, μᾶλλον παρὰ τοὺς ἄλλους νενοηκέναι τὸ εὐαγγέλιον καυχώμενοι et 18 p. 561, 16 ὅτι οὐ τὸν γάμον πορνείαν λέγει, ἐπιφέρει ... neque tamen recte ad Tatianum relata esse censeo quae leguntur 12 p. 550, 31 κατατρέχει δέ τις γενέσεως φθαρτὴν καὶ ἀπολλυμένην λέγων, καὶ βιάζεταί τις ἐπὶ τεκνοποιίας λέγων εἰρηκέναι τὸν σωτῆρα ‘ἐπὶ γῆς μὴ θησαυρίζειν ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει [Matth. 6, 19]’ καὶ τὰ τοῦ προφήτου προσπαρατιθέναι τούτοις οὐκ αἰσχύνεται ‘πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε, καὶ σὴς βρώσεται ὑμᾶς [Ies. 50, 9]’ et p. 551, 3 ὁμοίως δὲ κἀκεῖνο κομίζουσι τὸ ῥητὸν [Luc. 20, 35] ‘οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου’, τὸ περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, ‘οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται’
9 cf. Orig. de orat. 2 p. 198 d τὸ ἀσύμφωνον τοῦ πάθους

6 ibid. p. 548, 16 χωρίζει δὲ καὶ τὸν παλαιὸν ἄνδρα καὶ τὸν καινὸν ὁ Τατιανός, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς φαμεν. παλαιὸν μὲν ἄνδρα τὸν νόμον, καινὸν δὲ τὸ εὐαγγέλιον συμφωνοῦμεν αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες πλὴν οὐχ ᾗ βούλεται ἐκεῖνος καταλύων τὸν νόμον ὡς ἄλλου θεοῦ

agitur de Rom. 7, 2

7 eclog. proph. 38 p. 999, 28 πρὸς δὲ Τατιανὸν λέγοντα εὐκτικὸν εἶναι τὸ ‘γενηθήτω φῶς’ λεκτέον· εἰ τοίνυν εὐχόμενος ᾔδει τὸν ὑπερκείμενον θεόν, πῶς λέγει ‘ἐγὼ θεὸς καὶ πλὴν ἐμοῦ ἄλλος οὐδείς’;

17 Gen. 1, 3 ᾔδει Semler ἤδη cod. 18. 19 Ies. 44, 6 19 quae secuntur εἶπε μὲν [Maranus, εἴπομεν cod.] ὡς κολάσεις εἰσὶ βλασφημιῶν, φλυαρίας, ἀκολάστων ῥημάτων, λόγῳ κολαζομένων καὶ παιδευομένων· ἔφασκεν δὲ καὶ διὰ τὰς τρίχας κολάζεσθαι καὶ τὸν κόσμον τὰς γυναῖκας ὑπὸ δυνάμεως τῆς ἐπὶ τούτοις τεταγμένης, ἣ καὶ τοῦ [τῷ cod.]

Σαμψὼν δύναμιν παρεῖχε ταῖς θριξίν, ἥτις κολάζει τὰς διὰ κόσμον τριχῶν ἐπὶ πορνείαν ὁρμώσας a Tatiano sunt aliena

Origen. de orat. 24 p. 237 f *μὴ συνιδὼν δὲ ὁ Τατιανὸς τὸ* 8
γενηθήτω οὐ πάντοτε σημαίνειν τὸ εὐκτικόν, ἀλλ' ἔσθ' ὅπου καὶ προστακτικόν, ἀσεβέστατα ὑπείληφε περὶ τοῦ εἰπόντος ‘γενηθήτω φῶς’ θεοῦ ὡς εὐξαμένου μᾶλλον ἤπερ προστάξαντος γενηθῆναι τὸ φῶς, ἐπεί, ὥς φησιν ἐκεῖνος ἀθέως νοῶν, ἐν σκότῳ ἦν ὁ θεός

2 *σημαίνειν* Bentley *συμβαίνειν* cod.

Hieronym. in Amos 2, 12 t. VI p. 247 Vall. ‘et propinabatis 9
Nazaraeis uinum et prophetis mandabatis dicentes ne prophetetis’ .... de hoc loco haeresim suam Tatianus Encratitarum princeps struere nititur uinum asserens non bibendum cum et lege praeceptum sit ne Nazaraei bibant uinum et nunc accusentur a propheta qui propinent Nazaraeis uinum

Hieronym. in ep. ad Tit. praef. t. VII p. 686 Vall. 10
Tatianus Encratitarum patriarches, qui et ipse nonnullas Pauli epistolas repudiauit, hanc uel maxime, hoc est ad Titum, apostoli pronuntiandam credidit parui pendens Marcionis et aliorum qui cum eo in hac parte consentiunt assertionem

de Tatiano nihil certi discitur ex loco Hieronymi in ep. ad. Gal. 6, 8 t. VII p. 526 Vall. ‘quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem’ .... Tatianus, qui putatiuam Christi carmen introducens omnem coniunctionem masculi ad feminam immundam arbitratur, Encratitarum vel acerrimus haeresiarches, tali aduersum nos sub occasiōne praesentis testimonii usus est argumento: Si qui seminat in carne, de carne metet corruptionem; in carne autem seminat qui mulieri inagitur; ergo et is qui uxore utitur et seminat in carne eius, de carne metet corruptionem. in codicibus legitur Cassianus. at ab Hieronymo Irenaeum Eusebiumque secuto Tatianum Encratitarum principem dici solere non minus constat quam Cassiani propriam eam fuisse opinionem qua putatiua Christi caro introducebatur [cf. Clem. Al. strom. 3, 13 p. 552 *ὁ τῆς δοκήσεως ἐξάρχων Ἰούλιος Κασσιανός* et 17 p. 558]. ita igitur quaestionem soluerim ut ab Hieronymo scriptum esse putem Tatianus, postea tamen errorem, nescio an ab ipso, correctum esse uerbis Encratitarum ... haeresiarches per neglegentiam non deletis.

TESTIMONIA

Euseb. HE 5, 13, 1 *ἐν τούτῳ καὶ Ῥόδων, γένος τῶν ἀπὸ Ἀσίας, μαθητευθεὶς ἐπὶ Ῥώμης, ὡς αὐτὸς ἱστορεῖ, Τατιανῷ, . . . διάφορα συντάξας βιβλία, μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ πρὸς τὴν Μαρκίωνος παρατέτακται αἵρεσιν* . . . . 8 *ἐν τῷ αὐτῷ δὲ συγγράμματι Καλλιστίωνι προσφωνῶν ὁ αὐτὸς μεμαθητεῦσθαι ἐπὶ Ῥώμης Τατιανῷ ἑαυτὸν ὁμολογεῖ*

Clem. Al. strom. 3, 23 p. 553, 10 . . *τὰ παραπλήσια Τατιανῷ κατὰ τοῦτο δογματίζων· ὁ δ' ἐκ τῆς Οὐαλεντίνου ἐξεφοίτησε σχολῆς*

Origen. de orat. 24 p. 238c *ἀναγκαῖον δέ μοι ἔδοξεν, ἐν ταῖς προστακτικαῖς φωναῖς εἰρημένης εὐχῆς, ὑπομνησθῆναι τῶν παρεκδοχῶν αὐτοῦ διὰ τοὺς ἠπατημένους καὶ παραδεξαμένους τὴν ἀσεβῆ διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὧν καὶ ἡμεῖς ποτε πεπειράμεθα*

probabiliter ad Tatianum refertur locus Clem. Al. strom. 1, 1 p. 322, 3 . . *ἄλλοι δὲ ἀνὰ τὴν ἀνατολήν, καὶ ταύτης ὁ μὲν τῆς τῶν Ἀσσυρίων*

Euseb. HE 4, 29, 1 *δηλοῖ δὲ Εἰρηναῖος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Πρὸς τὰς αἱρέσεις ὁμοῦ τά τε περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἱρέσεως οὕτω γράφων·*

ἀπὸ Σατορνίνου καὶ Μαρκίωνος οἱ καλούμενοι Ἐγκρατεῖς ἀγαμίαν ἐκήρυξαν ἀθετοῦντες τὴν ἀρχαίαν πλάσιν τοῦ θεοῦ καὶ ἠρέμα κατηγοροῦντες τοῦ ἄρρεν καὶ θῆλυ εἰς γένεσιν ἀνθρώπου πεποιηκότος· καὶ τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῖς ἐμψύχων ἀποχὴν εἰσηγήσαντο ἀχαριστοῦντες τῷ πάντα πεποιηκότι θεῷ ἀντιλέγουσί τε τῇ τοῦ πρωτοπλάστου σωτηρίᾳ. καὶ τοῦτο νῦν ἐξευρέθη παρ' αὐτοῖς Τατιανοῦ τινος πρώτως ταύτην εἰσενέγκαντος τὴν βλασφημίαν, ὃς Ἰουστίνου

Iren. 1, 28 a Saturnino et Marcione qui uocantur Continentes abstinentiam a nuptiis annuntiauerunt frustrantes antiquam plasmationem dei et oblique accusantes eum qui et masculum et feminam ad generationem hominum fecit; et eorum quae dicuntur apud eos animalia abstinentiam induxerunt ingrati existentes ei qui omnia fecit deo; contradicunt quoque eius saluti qui primus plasmatus est. et hoc nunc adinuentum est apud eos Tatiano quodam primo hanc introducente blasphemiam, qui

ἀκροατὴς γεγονὼς, ἐφ᾽ ὅσον μὲν συνῆν ἐκείνῳ, οὐδὲν ἐξέφηνε τοιοῦτον, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου μαρτυρίαν ἀποστὰς τῆς ἐκκλησίας οἰήματι διδασκάλου ἐπαρθεὶς καὶ τυφωθεὶς ὡς διαφέρων τῶν λοιπῶν, ἴδιον χαρακτῆρα διδασκαλείου συνεστήσατο, αἰῶνάς τινας ἀοράτους ὁμοίως τοῖς ἀπὸ Οὐαλεντίνου μυθολογήσας τὸν γάμον τε φθορὰν καὶ πορνείαν παραπλησίως Μαρκίωνι καὶ Σατορνίνῳ ἀναγορεύσας, τῇ δὲ τοῦ Ἀδὰμ σωτηρίᾳ παρ᾽ ἑαυτοῦ τὴν ἀντιλογίαν ποιησάμενος

cum esset Iustini auditor, in quantum quidem apud eum erat, nihil enarrauit tale, post uero illius martyrium absistens ab ecclesia et praesumptione magistri elatus et inflatus quasi prae ceteris esset, proprium characterem doctrinae constituit, aeonas quosdam similiter atque hi qui a Valentino sunt uelut fabulam enarrans, nuptiarum autem corruptelas et fornicationes similiter ut Marcion et Saturninus dicens, Adae autem saluti ex se contradictionem faciens

15. 16 *ἀντιλογίαν* interpres Latinus *αἰτιολογίαν* codd. Irenaeum exscripsit Hippolyt. adu. omn. haer. 8, 16 p. 432, 22 *Τατιανὸς δὲ καὶ αὐτὸς γενόμενος μαθητὴς Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος οὐχ ὅμοια τῷ διδασκάλῳ ἐφρόνησεν, ἀλλὰ καινά τινα ἐπιχειρήσας ἔφη αἰῶνάς τινας ὁμοίως τοῖς ἀπὸ Οὐαλεντίνου μυθολογήσας. γάμον δὲ φθορὰν εἶναι παραπλησίως Μαρκίωνι λέγει. τὸν δὲ Ἀδὰμ φάσκει μὴ σῴζεσθαι διὰ τὸ ἀρχηγὸν παρακοῆς γεγονέναι.* 10, 18 p. 522, 1 *Τατιανὸς δὲ παραπλησίως τῷ Οὐαλεντίνῳ καὶ τοῖς ἑτέροις φησὶν αἰῶνας εἶναί τινας ἀοράτους, ἐξ ὧν ὑπό τινος κάτω τὸν κόσμον δεδημιουργῆσθαι καὶ τὰ ὄντα. κυνικωτέρῳ δὲ βίῳ ἀσκεῖται καὶ σχεδὸν οὐδὲν Μαρκίωνος ἀπεμφαίνει πρός τε τὰς δυσφημίας καὶ τὰς περὶ γάμων νομοθεσίας.* neque aliter Pseudotert. adv. omn. haeres. 7

Iren. 3, 23, 8 mentiuntur ergo omnes qui contradicunt eius saluti ...... mendax igitur is qui hanc sententiam, immo hanc ignorantiam et caecitatem induxit Tatianus connexio quidem factus omnium haereticorum sicut ostendimus, hoc autem a semetipso adinuenit, uti nouum aliquid praeter reliquos inferens, uacuum loquens uacuos a fide auditores sibi praepararet, affectans magister haberi, tentans et subinde uti huiusmodi a Paulo assidue dictis ‘quoniam in Adam omnes morimur’, ignorans autem quoniam ‘ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia’

24 1 Cor. 15, 22 24. 25 Rom. 5, 20

Clem. Al. strom. 1, 21 p. 378, 7 *περὶ τῶν κατὰ Μωυσέα χρόνων ἤδη λεκτέον, δι᾽ ὧν δειχθήσεται ἀναμφηρίστως πάσης σο-*

φίας ἀρχαιοτάτη ἡ κατὰ Ἑβραίους φιλοσοφία. εἴρηται μὲν οὖν περὶ τούτων ἀκριβῶς Τατιανῷ ἐν τῷ Πρὸς Ἕλληνας, εἴρηται δὲ καὶ Κασσιανῷ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἐξηγητικῶν

Origen. c. Cels. 1, 16 p. 335a . . . Τατιανοῦ . . . φέρεται ὁ Πρὸς Ἕλληνας λόγος πολυμαθέστατα ἐκτιθεμένου τοὺς ἱστορήσαντας περὶ τῆς Ἰουδαίων καὶ Μωσέως ἀρχαιότητος

Tertullian. de ieiun. 15 reprobat etiam illos qui iubeant cibis abstinere, sed de prouidentia spiritus sancti, praedamnans iam haereticos perpetuam abstinentiam praecepturos ad destruenda et despicienda opera creatoris quales inueniam apud Marcionem apud Tatianum apud Iouem hodiernum de Pythagora haereticum . . .

7 1 Tim. 4, 13

Anonym. ap. Eus. HE 5, 28, 4 καὶ ἀδελφῶν δέ τινων ἐστὶ γράμματα πρεσβύτερα τῶν Βίκτορος χρόνων ἃ ἐκεῖνοι πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς τὰς τότε αἱρέσεις ἔγραψαν, λέγω δὲ Ἰουστίνου καὶ Μιλτιάδου καὶ Τατιανοῦ καὶ Κλήμεντος καὶ ἑτέρων πλειόνων ἐν οἷς ἅπασι θεολογεῖται ὁ Χριστός

Euseb. HE 4, 29, 6 ὁ μέντοι γε πρότερος αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ Τατιανὸς συνάφειάν τινα καὶ συναγωγὴν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τῶν εὐαγγελίων συνθεὶς τὸ Διὰ τεσσάρων τοῦτο προσωνόμασεν ὃ καὶ παρά τισιν εἰσέτι νῦν φέρεται. τοῦ δὲ ἀποστόλου φασὶ τολμῆσαί τινας αὐτὸν μεταφράσαι φωνὰς ὡς ἐπιδιορθούμενον αὐτῶν τὴν τῆς φράσεως σύνταξιν. καταλέλοιπε δὲ οὗτος πολύ τι πλῆθος συγγραμμάτων ὧν μάλιστα παρὰ πολλοῖς μνημονεύεται διαβόητος αὐτοῦ λόγος ὁ Πρὸς Ἕλληνας, ἐν ᾧ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων μνημονεύσας, τῶν παρ᾽ Ἕλλησιν εὐδοκίμων ἁπάντων προγενέστερον Μωυσέα τε καὶ τοὺς Ἑβραίων προφήτας ἀπέφηνεν· ὃς δὴ καὶ δοκεῖ τῶν συγγραμμάτων ἁπάντων αὐτοῦ κάλλιστός τε καὶ ὠφελιμώτατος ὑπάρχειν

Eusebium exscripsit Hieronym. de uir. ill. 29

Euseb. chron. a. Abr. 2191 [176 p. C.] p. 172 Sch. [chron. pasch. 486, 2] ἡ τῶν Ἐγκρατιτῶν αἵρεσις ἄρτι φυεῖσα ξένην καὶ φθοροποιὸν ψευδοδοξίαν εἰσάγουσα ἐν βίῳ Τατιανὸν ἀρχηγὸν ἔσχεν. Hieronym. Tatianus haeresiarches agnoscitur ex quo Encratitae

Hieronym. adu. Iouinian. 1, 3 t. II p. 239 Vall. neque uero

nos Marcionis et Manichaei dogma sectantes nuptiis detrahimus nec Tatiani principis Encratitarum errore decepti omnem coitum spurcum putamus, qui non solum nuptias, sed cibos quoque quos deus creauit ad utendum damnat et reprobat

de Encratitis cf. 23 p. 274

ibid. 2, 16 p. 351 Vall. reprobat quidem apostolus eos qui prohibebant nuptias et iubebant cibis abstinere quos deus creauit ad utendum cum gratiarum actione, sed et Marcionem designat et Tatianum et ceteros haereticos qui abstinentiam indicunt perpetuam ad destruenda et contemnenda et abominanda opera creatoris

5 Tim. 1, 4

Epiphan. 1, 3, 46 *Κατὰ Τατιανῶν εἰκοστὶ ἕκτη ἡ καὶ μς: Τατιανός τις ἀνέστη τούτους διαδεξάμενος, ἤτοι κατὰ τοὺς αὐτῶν χρόνους ὤν, ἢ μετ' αὐτοὺς πάλιν τὴν ἑαυτοῦ τῆς κενοφωνίας διδασκαλίαν προστησάμενος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα, οἷα δὴ ἀπὸ Ἑλλήνων ὁρμώμενος καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων παιδείας ὑπάρχων, συνακμάζει Ἰουστίνῳ τῷ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ ἁγίῳ καὶ φίλῳ θεοῦ τῷ ἀπὸ Σαμαρειτῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότι. οὗτος γὰρ ὁ Ἰουστῖνος Σαμαρείτης ἦν τὸ γένος, εἰς Χριστὸν πεπιστευκώς· καὶ μεγάλως ἐξασκηθεὶς ἀρετῆς τε βίον ἐνδειξάμενος, τὸ τέλος ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσας τελείου στεφάνου καταξιοῦται ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἐπὶ Ῥουστικοῦ ἡγεμόνος καὶ Ἁδριανοῦ βασιλέως, ἐτῶν τριάκοντα ὑπάρχων ἐν καθεστώσῃ ἡλικίᾳ. τούτῳ ὁ προειρημένος Τατιανὸς συνακμάσας, τὰ πρῶτα καλῶς φερόμενος καὶ τῇ πίστει ἐρρωμένος ἐτύγχανεν, ὅσον ἦν σὺν τῷ ἁγίῳ Ἰουστίνῳ τῷ μάρτυρι· ὅτε δὲ ἐτελεύτα Ἰουστῖνος ὁ ἅγιος, ὥσπερ τυφλὸς χειραγωγούμενος ⟨καὶ⟩ ὑπὸ τοῦ χειρωγαγοῦ [καταλειφθείη καὶ] καταλειφθεὶς ἐπὶ κρημνὸν ἑαυτὸν ἐκδοὺς διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ τύφλωσιν καταφέρεται ἀνεπισχέτως ἕως εἰς θάνατον κατενεχθείη, οὕτως καὶ αὐτός. καὶ ἦν μὲν Σύρος τὸ γένος ὡς ἡ εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσα γνῶσις περιέχει, τὸ δὲ αὐτοῦ διδασκαλεῖον προεστήσατο ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἐν τῇ μέσῃ τῶν ποταμῶν ὡς περὶ τὸ δωδέκατον ἔτος Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς Καίσαρος ἐπικληθέντος. ἀπὸ Ῥώμης γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τελείωσιν διελθὼν ἐπὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς μέρη καὶ*

17 *τοῦ πεπιστευκότοσ* cod. 26 ante *ὑπὸ* add. *εἰ* Cornarius Petauius *ος* Oehler 26. 27 *καταλειφθείη καὶ* eieci

ἐκεῖσε διατρίβων, κακῇ διανοίᾳ περιπεσὼν αἰῶνάς τινας κατὰ τοὺς μύθους Οὐαλεντίνου καὶ ἀρχάς τινας καὶ προβολὰς καὶ αὐτὸς εἰσηγήσατο. τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ αὐτοῦ κηρύγματος ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρὸς Δάφνην καὶ ἐπὶ τὰ τῶν Κιλίκων μέρη, ἐπὶ πλεῖον δὲ ἐν Πισιδίᾳ ἐκράτυνεν. ἀπὸ τούτου γὰρ κατὰ διαδοχὴν οἱ Ἐγκρατῖται λεγόμενοι τοῦ ἰοῦ μετεσχηκότες ὑπάρχουσι. λέγεται δὲ τὸ Διὰ τεσσάρων εὐαγγέλιον ὑπ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι, ὅπερ Κατὰ Ἑβραίους τινὲς καλοῦσι. τὰ αὐτὰ δὲ ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσι καὶ οὗτος δογματίζει. καὶ πρῶτον μὲν φάσκει μὴ σῴζεσθαι τὸν Ἀδάμ· ἐγκράτειαν δὲ οὗτος κηρύττει· τὸν δὲ γάμον πορνείαν καὶ φθορὰν ἡγεῖται φάσκων μηδὲν διαλλάττειν πορνείας τὸν γάμον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ εἶναι· ὅθεν ἐν τῷ προσχήματι τῆς ἐγκρατείας καὶ τοῦ ἐγκρατητικοῦ ἤθους κυβευτικὴν ἔσχε τὴν ἀγωγὴν ὡς λύκος ἅρπαξ ἐνδυόμενος προβάτου κῴδιον καὶ πλανῶν τῷ προσκαίρῳ προσχήματι τοὺς ἀπατωμένους. μυστηρίοις δὲ ὡσαύτως κέχρηται κατὰ μίμησιν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ὕδατι δὲ μόνῳ χρώμενος ἐν τοῖς αὐτοῦ μυστηρίοις. πεσεῖται δὲ καὶ οὗτος κατὰ πάντα τρόπον ἀσύστατον ἔχων τὸ κήρυγμα· ἤδη δὲ καὶ οὗτος κατασβεσθεὶς οἶμαι ἔληξε καὶ τὸ αὐτοῦ διδασκαλεῖον.

---

17 αὐτοῖσ cod.

Index auctorum

Index nominum

Index graecus

ἀναλίσκειν: *λύπη μου τὴν ψυχὴν οὐκ ἀναλίσκει* 11, 31.

ἀναξιοπαθεῖν: *μὴ ἀναξιοπαθήσητε παρὰ τοῖς βαρβαρικῇ νομοθεσίᾳ παρακολουθοῦσι παιδεύεσθαι* 14, 3 [cf. Hesych. *βρενθύνεται* ⟨*ἀν*⟩*αξιοπαθεῖ* . . infinitiuus pro participio positus est ex usu recentioris Graecitatis cf. e. g. Porphyr. uit. Plot. 1 *οὔτε* . . *διηγεῖσθαι ἠνείχετο*].

ἀνάστασις: *σωμάτων ἀνάστασιν* 6, 15.

ἀνατρέχειν: *πρὸς τὴν συγγένειαν τὴν ἀρχαίαν ἀναδραμεῖν* 23, 5.

ἀνδραγάθημα: *χάριν τῶν ἀνδραγαθημάτων* 7, 16.

ἀνεξάρνητος: *μενούσης μοι τῆς κατὰ θεὸν πολιτείας ἀνεξαρνήτου* 43, 15.

ἄνθρωπος: *ἔστι* . . *ἄνθρωπος οὐχ ὥσπερ οἱ κορακόφωνοι δογματίζουσι ζῷον λογικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν* 16, 10 [*ἄλλοι ἔφασκον ἄνθρωπον ζῷον εἶναι λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν* Sext. hypotyp. 2, 26, idem refert adu. dogm. 7, 269. animal intellegens et rationis capax Lactant. diu. instit. 2, 1. cf. Cic. de leg. 1, 22 animal . . . . plenum rationis et consilii, quem uocamus hominem. Pseudoplat. definit. p. 415a *ἄνθρωπος ζῷον* . . . *ὃ μόνον τῶν ὄντων ἐπιστήμης τῆς κατὰ λόγους δεκτικόν ἐστιν*. Athenag. de resurr. 15 p. 248 *ὁ καὶ νοῦν καὶ λόγον δεξάμενός ἐστιν ἄνθρωπος*. Seneca ep. 41, 8 rationale animal est homo. Epictet. 2, 9, 2 *τί ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον, φησί, λογικὸν θνητόν*. id. 3, 1, 25 *ἄνθρωπος εἶ· τοῦτο δ' ἐστὶν θνητὸν ζῷον χρηστικὸν φαντασίαις λογικῶς*. Herm. Trism. ap. Stob. ecl. 1, 49, 3 p. 321, 7 Wachsm. *καλεῖται δὲ ζῷον μὲν διὰ τὴν ζωήν, λογικὸν δὲ διὰ τὸ νοερόν, θνητὸν δὲ διὰ τὸ σῶμα*. Orig. c. Cels. 4, 74 p. 559b *τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφων ου κακῶς προταττόντων τὸν ἄνθρωπον καὶ ἁπαξαπλῶς τὴν λογικὴν φύσιν πάντων τῶν ἀλόγων*; uid. etiam Plut. de soll. anim. 2 p. 960b] *μόνος* . . *ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ, λέγω δὲ ἄνθρωπον οὐχὶ τὸν ὅμοια τοῖς ζῴοις πράττοντα, ἀλλὰ τὸν πόρρω μὲν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν θεὸν κεχωρηκότα* 16, 14. *τοιούτου μὴ ὄντος τοῦ σκηνώματος προὔχει τῶν θηρίων ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἔναρθρον φωνὴν μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις διαίτης ἐστὶν οὐκ ὢν ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ* 16, 25. *λόγος* . . *ὁ ἐπουράνιος* . . . *κατὰ τὴν τοῦ γεννήσαντος αὐτὸν πατρὸς μίμησιν εἰκόνα τῆς ἀθανασίας τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν, ἵν', ὥσπερ ἡ ἀφθαρσία παρὰ τῷ θεῷ, τὸν αὐτὸν τρόπον θεοῦ μοίρας μεταλαβὼν ἔχῃ καὶ τὸ ἀθάνατον* 7, 8. *δύο πνευμάτων διαφορας ἴσμεν ἡμεῖς ὧν τὸ μὲν καλεῖται ψυχή, τὸ δὲ* . . . *θεοῦ* . . *εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις· ἑκάτερα δὲ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς πρώτοις ὑπῆρχεν ἵνα τὸ μέν τι ὦσιν ὑλικοί, τὸ δὲ ἀνώτεροι τῆς ὕλης* 12, 20. *ἄσαρκος* . . *ὁ* . . *θεός, ἄνθρωπος δὲ σάρξ* 16, 20. *διὰ μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν σύστασιν* ***hominum causa quippe qui ex anima et corpore compositi sint*** 6, 20 [*πᾶσα κοινῶς ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἐκ ψυχῆς ἀθανάτου καὶ τοῦ κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῇ συναρμοσθέντος σώματος ἔχει τὴν σύστασιν* Athenag. de resurr. 15 p. 246 Otto. *τὰ αὐτὰ δὲ κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ἕνωσιν ἔσται τῶν διαλυθέντων πάλιν*

δαιμόνιον: *κόρην ἁρπάσαι θέλεις καὶ τὸ δαιμόνιόν σοι συναγωνίσασθαι προαιρῇ* 21, 17.

δηλητήριον [uox Ionica ut omnes quae a *δηλεῖν* deriuantur; suppletur *φυτόν*] *ὥσπερ τὰ δηλητήρια συνθέσεις εἰσὶν ὑλικαί, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ ἰώμενα τῆς αὐτῆς ὑποστάσεώς ἐστιν* 19, 28. *εἰ δὲ ἔστιν ἐν τοῖς φυομένοις δηλητήριον* 22, 6.

δημιουργεῖν: *ταύτην ὁ Λυσίστρατος ἐδημιούργησεν* 35, 17. *ὃ ψελιούμενόν τι γύναιον Πραξιτέλης ἐδημιούργησεν* 36, 20. *ὁ πόρπας καὶ . . . ἕλικας δημιουργῶν* 9, 7. *σημεῖα . . . τῶν ἐννοιῶν σφίσιν αὐτοῖς ἄνθρωποι δεδημιουργήκασι* [sc. litteras; neque tamen hoc bene dicitur] 18, 30. *αὐτὸς . . . πᾶν τὸ εὖ πως ἔχον ἐδημιούργησεν* 19, 16. *θελήματι τοῦ δημιουργήσαντος* 13, 7. *τὴν ὕλην δημιουργήσας* [liberius dictum est pro *τὴν ὕλην διακοσμῶν*, sed cf. quae s. u. *ὕλη* adnotaui] 6, 9.

δημιουργία: *δημιουργίαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένην χάριν ἡμῶν* 5, 6.

δημιουργός: *τῆς μὲν . . . Εὐθυκράτης τε καὶ Κηφισόδοτος . . . εἰσὶν οἱ δημιουργοί* 34, 15. *ὁ . . . λόγος πρὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων κατασκευῆς ἀγγέλων δημιουργὸς γίνεται* 7, 12. *ὁ . . . θεὸς εἴπερ . . . κατεσκευάκει, πονηρῶν ἂν ἦν πραγμάτων δημιουργός* 19, 15. *ὑπὸ τοῦ πάντων δημιουργοῦ* 6, 14.

διαβάλλειν: *ὁ . . . Ἀριστοτέλης τῆς ψυχῆς διαβάλλει τὴν ἀθανασίαν* 27, 3 *impugnat*. cf. Plut. adu. Col. 39 p. 1124b *ταῖς διαβεβλημέναις οὕτω καὶ δυστατούσαις αἰσθήσεσι*. de poet. aud. 4 p. 19e *τῶν διαβεβλημένων μύθων*. de fac. in orbe lun. 17 p. 930b *διαβάλλεται* (thesis mathematica). Sext. adu. dogm. 7, 54 *ἐκ τῆς τῶν αἰσθήσεων διαβολῆς*.

διαγελᾶν: *τοιαῦτα δὲ μελετῶντες . πῶς ἡμᾶς διαγελᾶτε* 23, 12.

διάγραμμα: *διάγραμμα . . . ἀστροθεσίας ἀναδείξαντες ὥσπερ οἱ τοῖς κύβοις παίζοντες* 8, 5 [cf. Moer. p. 207, 20 *πεττεύειν Ἀττικοί, διαγραμμ[ατ]ίζειν Ἕλληνες*. Eust. ad Il. p. 633, 64 *παιδιά τις ὁ διαγραμμισμός· ἐγίνετο δέ, φασίν, αὕτη κυβείας οὖσα εἶδος διὰ τῶν ἐν πλινθίοις ψήφων ἑξήκοντα λευκῶν τε ἅμα καὶ μελαινῶν. χρῆσις τοῦ παιγνίου τοῦδε παρὰ Φιλήμονι ἐν τῷ* [frg. 209] *'μεθύει διαγραμμίζει κυβεύει.'* Hesych. *διαγραμμισμός· παιδιά τις ἑξήκοντα ψήφων λευκῶν καὶ μελαινῶν ἐν χώραις ἑλκομένων*. Poll. 7, 206 *κυβείας . . . εἴδη . . . καὶ διαγραμμίζειν καὶ διαγραμμισμός*. Poll. 9, 99 *ἡ . . . διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ πλινθίον ἐστὶ χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας . . . διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστὶ περιλήψει δύο ψήφων ὁμοχρόων τὴν ἑτερόχρων ἀνελεῖν . . . ἐγγὺς δέ ἐστι ταύτῃ τῇ παιδιᾷ καὶ ὁ διαγραμμισμὸς καὶ τὸ διαγραμμίζειν*].

διαίρεσις: *τὸ . . μερισθὲν οἰκονομίας τὴν διαίρεσιν προσλαβόν* 5, 26 cf. adnot. *ἵνα τὸ μέν τι . . . ἀσχημάτιστον νοῆται πρὸ τοῦ διάκρισιν λαβεῖν, τὸ δὲ κεκοσμημένον . . . μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ διαίρεσιν* 12, 26.

δίαιτα: *ἡ τοῦ λόγου δύναμις τόν τε ἄρξαντα τῆς ἀπονοίας καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας τούτῳ τῆς σὺν αὐτῷ διαίτης παρῃτήσατο* 7, 29. *τὰ . . . ἑρπετὰ καὶ τὰ . . . νηκτὰ καὶ τὰ . . . τετράποδα μεθ'*

[ἡ . . . συνήθεια καὶ ἐπὶ τοῦ ἱκετεύειν καὶ παρακαλεῖν κέχρηται Suid.] cf. epist. eccles. Galliae ap. Eus. HE 5, 1, 58 τὸ νενικῆσθαι αὐτοὺς οὐκ ἐδυσώπει. ibid. 61 οὔτε λιτανεία ἐδυσώπει. homil. Clement. 5, 4 δυσωπεῖ με καὶ εἰς ἐλπίδας ἄγει. 1, 14 ἀδυσώπητον [*immobilem* Rufinus]. Hippolyt. 9, 12 δυσωπηθείς. Iustin. dial. 77 p. 274 ὅτι μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἱκανὰ δυσωπῆσαί ἐστι, σύμφημί σοι. 46 p. 154 διὰ τούτων δυσωπῶν ὑμᾶς ἀεὶ μνήμην ἔχειν τοῦ θεοῦ. 68 p. 244 καὶ ἐν τούτῳ δυσωπήσω ὑμᾶς μὴ πείθεσθαι τοῖς διδασκάλοις ὑμῶν. Clem. protr. 1 p. 8 αὐτὸς ἤδη σοι ἐναργῶς ὁ λόγος λαλεῖ δυσωπῶν τὴν ἀπιστίαν. Orig. c. Cels. 1, 44 p. 360c ταῦτα πρὸς τὸν Ἰουδαῖον λέγω οὐκ ἀπιστῶν ὁ Χριστιανὸς τῷ Ἰεζεκιὴλ καὶ τῷ Ἡσαΐᾳ, ἀλλὰ δυσωπῶν ἐκ τῶν κοινῇ ἡμῖν πεπιστευμένων ὅτι κτλ. 4, 90 p. 570e ὁ λόγος ὅπου μὲν δυσωπῶν μὴ παραδέξασθαι τὸ τοιοῦτον. quibus locis propinqua sunt [Luciani] illa asin. 38 ὥστε με μὴ ἀποκτεῖναι, δεινῶς αὐτοὺς ἡ θεὸς ἐδυσώπησε χαμαὶ καθημένη καὶ οὐκ ἔχουσα, ὅπως ὁδεύοι. sensu angustiore et in malam tantummodo partem inclinato dicit Plutarch. de uitioso pud. 1 p. 528e τὴν αἰσχυντηλίαν μέχρι τοῦ μηδὲ ἀντιβλέπειν τοῖς δεομένοις ὑπείκουσαν δυσωπίαν ὠνόμασαν. etiam magis notionem restringebant Stoici: cf. ibid. p. 529d ὅθεν εὐθὺς οἱ Στωϊκοὶ καὶ τῷ ῥήματι τὸ αἰσχύνεσθαι καὶ δυσωπεῖσθαι τοῦ αἰδεῖσθαι διέστησαν ἵνα μηδὲ τὴν ὁμωνυμίαν τῷ πάθει πρόφασιν τοῦ βλάπτειν ἀπολίπωσιν. uerbum actiuum legitur ibid. 3 p. 530b τῷ πείθειν καὶ δυσωπεῖν. 5 p. 531a βασιλέως ἐντυγχάνοντος ἢ δήμου δυσωποῦντος (i. e. *praua iubentis* cf. Epictet. frg. 86 Schweigh. ὥσπερ πλῆθος ἀκρίτως αἰτοῦν τί σε τῶν ἰδίων οὐ δυσωπεῖ, οὕτω μηδὲ ὄχλον ἀδίκως σε δυσωποῦντα διατραπῇς). 8 p. 532b προσθεμένους δυσωποῦσιν οἰκείοις καὶ φίλοις etc. cf. etiam Lucian. quom. hist. conscrib. sit 41 ἢ αἰσχυνόμενος ἢ δυσωπούμενος].

†δωρολήπτης: θεοὺς δωρολήπτας 11, 4.

ἐγχυρεῖν: τέχναις καὶ ἐπινοίαις ἐγχυρήσας πολλαῖς 36, 27.

εἶδος: τὸ . . . ἑκάτερον τῆς ποιήσεως εἶδος 7, 12. τῆς ἁμαρτίας . . τὰ εἴδη 16, 1. τὸ . . τοιοῦτον τῆς συστάσεως εἶδος 16, 22. τῆς κακίας τὸ εἶδος 19, 18. τῶν αὐτῶν πράξεων . . . τὸ εἶδος 30, 1. πᾶν τὸ τοιοῦτον εἶδος 36, 21. corrupta sunt πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ εἶδος 19, 26; aliquid excidisse uidetur e. g.: τὸ ἐν αὐτῇ ⟨θεραπείας⟩ εἶδος.

†εἰκών: θεοῦ . . εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις 12, 19. εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ θεοῦ 16, 13. ὁ . . κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γεγονώς 7, 29. εἰκόνα τῆς ἀθανασίας 7, 8. — ταῦρός ἐστιν ἐν οὐρανῷ, καὶ τὴν εἰκόνα σφάττεις αὐτοῦ 11, 15.

εἰκώς: ταῦτα . . ἡμῶν λεγόντων . . . οὐδὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων 13, 32.

εἱμαρμένη: τὸ μέλλον ἀποβαίνειν οὐ καθ' εἱμαρμένην τῇ δὲ τῶν αἱρουμένων αὐτεξουσίῳ γνώμῃ 7, 21. καθ' εἱμαρμένην . . . γεγονότες 8, 7. οὐ καθ' εἱμαρμένην ἀγόμενοι 10, 9. καθ' εἱμαρμένην 12, 9. 10. γένεσιν τὴν καθ' εἱμαρμένην 11, 25. δαίμονες οἳ τὴν εἱμαρμένην ὥρισαν 9, 24. διάγραμμα . . . ἀστροθεσίας ἀναδείξαντες . . . τὴν εἱμαρμένην εἰσηγήσαντο 8, 6. ἐχέτωσαν

τὴν τῶν ὄντων ἐπίγνωσιν. 3, 10 p. 542 ἡ πανεπίσκοπος τοῦ θεοῦ δύναμις ἀμερῶς μεριστή. Orig. c. Cels. 6, 70 p. 685d ἀεὶ . . ὁ θεὸς μεταδίδωσι τοῖς δυναμένοις μετέχειν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου πνεύματος οὐ κατὰ ἀποτομὴν καὶ διαίρεσιν ἐγγινομένου τοῖς ἀξίοις].

μετάγειν: μεταγόμενοι πρὸς τὸ φυσικώτερον 24, 3. εἰς ἀλληγορίαν μετάγων 24, 7.

μεταιτεῖν: οἱ μεταιτοῦντες 12, 5.

†μετάνοια: διὰ τοῦτο†... ἡ τῶν δαιμόνων ὑπόστασις οὐκ ἔχει μετανοίας τόπον [cf. Sap. Sal. 12, 10 κρίνων δὲ κατὰ βραχὺ ἐδίδους τόπον μετανοίας] 17, 2. διὰ μετανοίας κλῆσις αὐτοῖς δεδώρηται 17, 6.

μεταρσιοῦσθαι uox Ionica: μεταρσιοῦσθαι πρὸς τὴν ἐν οὐρανοῖς πορείαν ἐξαδυνατῶσιν 17, 21. cf. Hippolyt. 6, 44 σὺ μετάρσιον ἐγείρας τῆς διανοίας νόημα.

μετέωρος: κεκραγότος ὥσπερ ἀπὸ τοῦ μετεώρου κατακούσατέ μου 18, 21 [cf. Plat. Clitoph. p. 407a ὁπότε ἐπιτιμῶν τοῖς ἀνθρώποις ὥσπερ ἐπὶ μηχανῆς τραγικῆς θεὸς ὕμνεις λέγων et Iustin. apol. 2, 12 p. 236].

μετοικίζειν: μετῳκίσθησαν . . οἱ δαίμονες, ἐξωρίσθησαν . . οἱ πρωτόπλαστοι 22, 15. daemones ciuitate caelesti priuati sunt, homines domicilio: hi igitur redire possunt, illi non.

μετουσία: μεταβᾶσα τῆς οὐρανίου συνουσίας τῶν ἐλαττόνων μετουσίαν ἐπεπόθησεν 22, 14.

μοναρχία: τὴν πολυκοιρανίην μᾶλλον ἤπερ τὴν μοναρχίαν ἐξησκήσατε 15, 9.

μοναρχικός: τῶν ὅλων τὸ μοναρχικὸν 30, 11.

μονοῦσθαι: τὰς μεμονωμένας παρ' ὑμῖν ψυχάς 15, 13 [cf. 14, 21 μόνη . . διαιτωμένη].

μωραίνειν: οὐ μωραίνομεν 23, 5.

νεύειν: μόνη . . διαιτωμένη πρὸς τὴν ὕλην νεύει κάτω 14, 22. τὰς γνώμας ... κάτω νενευκυίας 17, 21 [de uerbis νεύειν et ῥέπειν cf. Wyttenbach. ad Plut. de ser. num. uind. p. 118].

νόμιμος: εἰ μὴ τοῖς τινων νομίμοις συγχρῆσθαι βούλομαι 4, 21 [cf. Origen. c. Cel. 5, 47 p. 606a τῶν ἀρεσκόντων τῷ θεῷ ἑτέρων ὄντων παρὰ τὰ ἀρέσκοντά τισι τῶν ἐν ταῖς πόλεσι νόμων].

νομοθετεῖν: γινώσκοντες ὅπως καὶ ἡ τάξις τῶν γραμμάτων ἔχειν νενομοθέτηται 19, 2. Ῥέα . . . ἀποτμήσεις αἰδοίων νενομοθέτηκεν 8, 23. τοῖς κατὰ γνώμην διαπραξαμένοις ἅπερ αὐτοῖς . . . νενομοθετήκασι 15, 28. τὸ . . περὶ τοιαύτην ἀσχολεῖσθαι ζήτησιν νομοθετοῦντός ἐστιν ἔργον ἑαυτοῦ τὰ δόγματα [cf. Plut. an recte dict. s. lat. esse uiu. p. 1129a ἵν' ἀμνηστίᾳ νομοθετῇς ἀρετὴν καὶ ἀπραξίαν τέχνῃ καὶ σιωπὴν φιλοσοφίᾳ καὶ λήθην εὐπραγίᾳ. de comm. notit. p. 1079f τὸ ... νομοθετεῖν τῶν ἐπιφανειῶν μὴ ἴσων οὐσῶν τὰ σώματα συμβαίνειν ἄνισα εἶναι θαυμαστὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τοῦ γράφειν ὅτι ἂν ἐπίῃ διδόντος ἐστί] 29, 16. ὁ θυμικὸς καὶ ὁ ἐπίμοχθος καὶ ὁ ἐγκρατευόμενος καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ πτωχεύων καὶ ὁ πλουτῶν ἐστι τῶν νομοθετησάντων τὴν γένεσιν [cf. Oenom. ap. Eus. PE 6, 7 p. 260c ἡμεῖς . . ὦ Ζεῦ καὶ Ἄπολλον, τί πάθωμεν οὐδὲν ὄντες αἴτιοι τῆς ὑμετέρας νομοθετήσεως τουτέστιν ἀναγκοθετήσεως uel Valentinianorum doctrinam in excerpt. Theodot. 69 p. 985 ἡ εἱμαρμένη ἐστὶ σύνο-

των οἰκονομίαν 22, 8. his locis est *institutio dispositio constructio*, idem quod Attice dicitur *κατασκευή*. cf. Menandr. ap. Pseudoplut. cons. ad Apoll. p. 103d [Meineke 4 p. 227] *ἀσθενέστατον γὰρ ὂν φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν*. Polyb. 6, 9, 10 *αὕτη πολιτειῶν ἀνακύκλωσις, αὕτη φύσεως οἰκονομία καθ' ἣν μεταβάλλει καὶ μεθίσταται καὶ πάλιν εἰς αὐτὰ καταντᾷ τὰ κατὰ τὰς πολιτείας*. Cels. ap. Origen. 8, 53 p. 780d *οἰκονομίας τῶν ὅλων ἕνεκεν*. Plut. de am. prol. p. 495d *πανταχοῦ* ... *ἡ φύσις ἀκριβὴς καὶ φιλότεχνος καὶ ἀνελλιπὴς καὶ ἀπερίτμητος* ... *ἀρκεῖ δὲ ἡ τοῦ γάλακτος ἐργασία καὶ οἰκονομία τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἐμφῆναι καὶ ἐπιμέλειαν*. p. 496a *τούτων γε τῶν τοσούτων ἐπὶ τὴν γένεσιν ἐργαλείων καὶ τοιούτων οἰκονομιῶν καὶ φιλοτιμίας καὶ προνοίας*. Clem. strom. 2, 18 p. 477 *ἀποσπῶν τῆς τοῦ γάλακτος οἰκονομίας τὸ τεχθὲν ἀτιμάζει τὴν φύσιν*. Martyr. Polycarp. 2, 2 *μάστιξι .. καταξανθέντες ὥστε μέχρι τῶν ἔσω φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν τὴν τῆς σαρκὸς οἰκονομίαν θεωρεῖσθαι ὑπέμειναν*. — *ἡ* ... *τοῦ σώματος σύστασις μιᾶς ἐστιν οἰκονομίας* 13, 3. *θάτερον .. θατέρου ὂν διάφορον κατ' οἰκονομίαν συμφωνίας ἐστὶν ἁρμονία* 13, 8. significatur *unitas per partes ita dispensata ut ipsa non deminuatur*: cf. Clem. excerpt. Theodot. 11 p. 971 *σώματα .. ἐπουράνια εὔμορφα καὶ νοερὰ οἶδεν ὁ ἀπόστολος. πῶς δ' ἂν καὶ ὀνόματα διάφορα αὐτῶν ἐλέγετο εἰ μὴ σχήμασιν ἦν περιγεγραμμένα, μορφῇ καὶ σώματι;* ... *ὡς πρὸς τὴν σύγκρισιν τῶν τῇδε σωμάτων, οἷον ἄστρων, ἀσώματα καὶ ἀνείδεα, ⟨ἀλλ'⟩ ὡς πρὸς τὴν σύγκρισιν τοῦ υἱοῦ σώματα μεμετρημένα καὶ αἰσθητὰ οὕτως ⟨ὡς⟩ καὶ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα παραβαλλόμενος· καὶ δύναμιν μὲν ἰδίαν ἔχει ἕκαστον τῶν πνευματικῶν καὶ ἰδίαν οἰκονομίαν· καθὸ δὲ ὁμοῦ τε ἐγένοντο καὶ τὸ ἐντελὲς ἀπειλήφασιν οἱ πρωτόκτιστοι, κοινὴν τὴν λειτουργίαν καὶ ἀμέριστον*. inde locus explicandus de unitate patris et sermonis: *γέγονε .. κατὰ μερισμόν, οὐ κατὰ ἀποκοπήν· τὸ γὰρ ἀποτμηθὲν τοῦ πρώτου κεχώρισται, τὸ δὲ μερισθὲν οἰκονομίας τὴν διαίρεσιν προσλαβὸν οὐκ ἐνδεᾶ τὸν ὅθεν εἴληπται πεποίηκεν* 5, 26. praeter Athenagorae locos in adnotatione allatos cf. Tertullian. adu. Prax. 2 unicum quidem deum credimus, sub hac tamen dispensatione quam *οἰκονομίαν* dicimus ut unici dei sit et filius sermo ipsius qui ex ipso processerit... haec quae se existimat meram ueritatem possidere, dum unicum deum non alias putat credendum quam si ipsum eundemque et patrem et filium et spiritum sanctum dicat; quasi non sic quoque unus sit omnia, dum ex uno omnia, per substantiae scilicet unitatem, et nihilominus custodiatur *οἰκονομίας* sacramentum quae unitatem in trinitatem disponit tres dirigens, patrem et filium et spiritum sanctum, tres autem non statu sed gradu. nec substantia sed forma, nec potestate sed specie, unius autem substantiae et unius status et unius potestatis quia unus deus ex quo et gradus isti et formae et species in nomine patris et filii et spiritus sancti deputantur . . . 3 simplices quique ne dixerim imprudentes et idiotae . . . non intellegentes unicum quidem, sed cum sua *οἰκονομίᾳ* esse credendum, expauescunt ad *οἰκονομίαν*. numerum et dispositionem trinitatis diuisionem praesumunt unitatis, quando unitas

ex semetipsa deriuans trinitatem non destruatur ab illa, sed administretur ... monarchiam nihil aliud significare scio quam singulare et unicum imperium; non tamen praescribere monarchiam ideo quia unius sit eum cuius sit aut filium non habere aut ipsum se sibi filium fecisse aut monarchiam suam non per quos uelit administrare ..... quale est ut deus diuisionem et dispersionem pati uideatur in filio et in spiritu sancto, secundum et tertium sortitis locum, tam consortibus substantiae patris? ... 4 .. uide ergo ne tu potius monarchiam destruas qui dispositionem et dispensationem eius euertis in tot nominibus constitutam in quot deus uoluit. ... 8 ... haec erit *προβολὴ* ueritatis, custos unitatis, qua prolatum dicimus filium a patre, sed non separatum. protulit enim deus sermonem ... sicut radix fruticem et fons fluuium et sol radium. nam et istae species *προβολαὶ* sunt earum substantiarum ex quibus prodeunt ... nec frutex .. a radice nec fluuius a fonte nec radius a sole discernitur sicut nec a deo sermo. .. nam et radix et frutex duae res sunt, sed coniunctae; et fons et flumen duae species sunt, sed indiuisae; et sol et radius duae formae sunt, sed cohaerentes. .. ita trinitas per consertos et conexos gradus a patre decurrens et monarchiae nihil obstrepit et *οἰκονομίας* statum protegit. — ceterum animaduertatur in Gnosticorum christologia maximi fuisse momenti oeconomiam in quam apud illos coaluerunt notiones symboli et educationis diuinae atque dispensationis et machinationis. apud Valentinianos enim Christo inuisibili opponebatur Christus uisibilis, *ὁ κατ' οἰκονομίαν σωτήρ*, corpore indutus animali atque in eam speciem putatiue dispensato et administrato ut in mundo uersari posset et animas per dolum a morte liberaret. Irenae. 1, 6, 1 *ἀπὸ .. τῆς οἰκονομίας περιτεθεῖσθαι σῶμα ψυχικὴν ἔχον οὐσίαν, κατεσκευασμένον δὲ ἀρρήτῳ τέχνῃ, πρὸς τὸ καὶ ὁρατὸν καὶ ψηλαφητὸν καὶ παθητὸν γενέσθαι* [cf. 1, 9, 3. 3, 16, 1. Tertull. adu. Valent. 26]. exc. Theodot. 5 p. 968 *ἵνα μὴ ὅ ἐστιν ὁ κύριος νοήσαντες ἀπόσχωνται τοῦ ἐπιβάλλειν τῷ κυρίῳ τὰς χεῖρας καὶ ἀτελὴς ἡ οἰκονομία γένηται καὶ ὁ θάνατος ἀπόσχηται τοῦ κυρίου ὡς μάτην πειράζων ἐπὶ ἀνηνύτῳ* [cf. 59 p. 983. 61 p. 984]. Irenae. 1, 15, 3 *ἀπὸ τούτων .. δυνάμεις, φησὶν* [Marcus], *ἀπορρυεῖσαι ἐγενεσιούργησαν τὸν ἐπὶ γῆς φανέντα Ἰησοῦν. καὶ τοῦ μὲν Λόγου ἀναπεπληρωκέναι τὸν τόπον τὸν ἄγγελον Γαβριήλ, τῆς δὲ Ζωῆς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τοῦ δὲ Ἀνθρώπου τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου, τὸν δὲ τῆς Ἐκκλησίας τόπον ἡ Παρθένος ἐπέδειξεν· οὕτως τε ὁ κατ' οἰκονομίαν διὰ τῆς Μαρίας γενεσιουργεῖται παρ' αὐτῷ ἄνθρωπος ὃν ὁ Πατὴρ τῶν ὅλων διελθόντα διὰ μήτρας ἐξελέξατο διὰ λόγου εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ ... καθεῖλε μὲν τὸν θάνατον, φησίν, ὁ ἐκ τῆς οἰκονομίας σωτήρ, ἐγνώρισε δὲ τὸν πατέρα Χριστόν* [Origen. c. Cels. 2, 16 p. 403 b *ἵνα ἑκοῦσα μὲν τὸ σῶμα καταλίπῃ ἡ ψυχή, οἰκονομησαμένη δέ τινα ἔξω αὐτοῦ πάλιν ἐπανέλθῃ ὅτε βούλεται.* Iustin. dial. 45 p. 150 *τὸν Χριστὸν τοῦτον τοῦ θεοῦ υἱὸν ὃς ... διὰ τῆς παρθένου ταύτης τῆς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ γεννηθῆναι σαρκοποιηθεὶς ὑπέμεινεν ἵνα διὰ τῆς οἰκονομίας ταύτης ὁ πονηρευσάμενος τὴν ἀρχὴν ὄφις καὶ οἱ ἐξομοιωθέντες αὐτῷ ἄγγελοι καταλυθῶσι καὶ ὁ θάνατος καταφρονηθῇ.*

120 p. 428 *ἐκείνοις ἐξ ὧν ἔμελλεν ἔσεσθαι κατὰ τὴν οἰκονομίαν τὴν διὰ τῆς παρθένου Μαρίας ὁ Χριστός.* Ignat. ad Ephes. 18, 2 *ὁ .. θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐκυοφορήθη ὑπὸ Μαρίας κατ' οἰκονομίαν θεοῦ ἐκ σπέρματος μὲν Δαβίδ, πνεύματος δὲ ἁγίου· ὃς ἐγεννήθη καὶ ἐβαπτίσθη, ἵνα τῷ πάθει τὸ ὕδωρ καθαρίσῃ*]. omnino enim oeconomiae nomine significabatur Demiurgi imperium quod perfectionem non ex origine ingenitam et indelebilem possideret sed ita dispensatum esset ut citra terminum imaginum et symbolorum [*τὸ δεύτερον καταπέτασμα*] remaneret. nam dum in dispensatione esset, per animam corporalem impediri quominus ad perfectionem et cognitionem perueniret, tamen ut ipsum pro imagine esset, ita per imagines et symbola erudiri. eruditionem uero propriam esse generis animalis, quoniam genus spiritale natura saluum esset. *οἰκονομία* igitur et dicebatur id quod dispensatur *οἱ κλητοί*, et dispensati eruditio. exc. Theod. 33 p. 977 *Χριστοῦ .. τὸ ἀνοίκειον φυγόντος, συσταλέντος εἰς τὸ πλήρωμα ἐκ τῆς μητρῴας γενομένου ἐννοίας, ἡ μήτηρ αὖθις τὸν τῆς οἰκονομίας προηγάγετο ἄρχοντα εἰς τύπον τοῦ φυγόντος αὐτὴν κατ' ἐπιπόθησιν αὐτοῦ κρείττονος ὑπάρχοντος ὃς ἦν τύπος τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων.* 58 p. 983 *ὁ μέγας ἀγωνιστὴς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ δυνάμει τὴν ἐκκλησίαν ἀναλαβὼν τὸ ἐκλεκτὸν καὶ τὸ κλητόν, τὸ μὲν παρὰ τῆς τεκούσης, τὸ πνευματικόν, τὸ δὲ ἐκ τῆς οἰκονομίας, τὸ ψυχικόν,* [*ὃ* del. Bernays] *ἀνέσωσεν καὶ ἀνήνεγκεν ἅπερ ἀνέλαβεν, καὶ δι' αὐτῶν καὶ τὰ τούτοις ὁμοιούσια* [*ὁμοιοῦσα* cod. em. Bernays]. Irenae. 1, 7, 2 *τὸν .. κύριον ἡμῶν ἐκ τεσσάρων τούτων σύνθετον γεγονέναι φάσκουσιν ἀποσῴζοντα τὸν τύπον τῆς ἀρχεγόνου καὶ πρώτης τετρακτύος, ἔκ τε τοῦ πνευματικοῦ ὃ ἦν ἀπὸ τῆς Ἀχαμώθ, καὶ ἐκ τοῦ ψυχικοῦ ὃ ἦν ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ἐκ τῆς οἰκονομίας ὃ ἦν κατεσκευασμένον ἀρρήτῳ τέχνῃ, καὶ ἐκ τοῦ Σωτῆρος ὃ ἦν ⟨ἡ⟩ κατελθοῦσα εἰς αὐτὸν περιστερά .... ἔπαθεν δὲ λοιπὸν κατ' αὐτοὺς ὁ ψυχικὸς Χριστὸς καὶ ὁ ἐκ τῆς οἰκονομίας κατεσκευασμένος μυστηριωδῶς, ἵν' ἐπιδείξῃ ⟨δι'⟩ αὐτοῦ ἡ μήτηρ τὸν τύπον τοῦ ἄνω Χριστοῦ ἐκείνου τοῦ ἐπεκταθέντος τῷ Σταυρῷ καὶ μορφώσαντος τὴν Ἀχαμὼθ μόρφωσιν τὴν κατ' οὐσίαν. πάντα γὰρ ταῦτα τύπους ἐκείνων εἶναι λέγουσι.* excerpt. Theodot. 27 p. 976 *ὁ ἱερεὺς εἰσιὼν ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος τοῦ δευτέρου τὸ* [*τε* del. Bernays] *πέταλον ἀπετίθει . . . δεικνὺς τὴν ἀπόθεσιν τοῦ καθάπερ πετάλου χρυσοῦ καθαροῦ γενομένου καὶ κούφου διὰ τὴν κάθαρσιν, τοῦ ὥσπερ σώματος τῆς ψυχῆς ἀπόθεσιν ... ἀποτίθεται δὲ τοῦτο τὸ σῶμα, τὸ πέταλον τὸ ἀβαρὲς γενόμενον, ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος τοῦ δευτέρου ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ ... γυμνὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἐν δυνάμει τοῦ συνειδότος οἷον σῶμα τῆς δυνάμεως γενομένη, μεταβαίνει εἰς τὰ πνευματικὰ λογικὴ τῷ ὄντι .. γενομένη ..... τὴν ἀγγελικὴν διδασκαλίαν ὑπερβᾶσα καὶ τὸ ὄνομα τὸ διδασκόμενον ἐγγράφως, ἐπὶ τὴν γνῶσιν καὶ κατάληψιν τῶν πραγμάτων* [scripserim *πνευματικῶν*] *ἔρχεται, οὐκέτι νύμφη ἀλλ' ἤδη λόγος γενόμενος .... ὥστε τὸ μὲν τῆς οἰκονομίας ἦν, τὸ πέταλον περικεῖσθαι* [*παρακεῖσθαι* cod. em. Bernays] *καὶ μανθάνειν εἰς γνῶσιν· τὸ δὲ δυνάμεως, τὸ θεοφόρον γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον προσεχῶς ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ καθάπερ σῶμα αὐτοῦ γενόμενον.* simi-

liter sed ex catholicorum doctrina interpretanda esse uidetur oeconomia talibus locis qualis est 1 Tim. 1, 4 *παρεκάλεσά σε . . . ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις αἵτινες ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν* [uar. l. *οἰκοδομὴν*] *θεοῦ ἐν πίστει* uel Ephes. 1, 10 *γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ . . . ἐν ᾧ καὶ ἐκλήθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος.* imprimis uero Clemens Alexandrinus gnoseos catholicae propugnator ingeniosus uerbo oeconomiae eruditionem praeparatoriam et per uarias machinationes ad ipsam ueritatem educentem significauit. cf. e. g. strom. 1, 1 p. 324 *πάνθ' ὅσα προοικονομηθῆναι καθήκει τῆς κατὰ τὴν ἐποπτικὴν θεωρίαν γνώσεως.* 24 p. 417 *ἑτέρα γὰρ ἦν οἰκονομία καθ' ἣν ἐπαιδεύοντο Ἑβραῖοι δι' ἐρημίας πολλῆς καὶ χρόνου μακροῦ εἰς μόνον τὸ πιστεύειν τὸν θεὸν εἶναι δι' ὑπομονῆς ἐθιζόμενοι σώφρονος.* 2, 6 p. 444 *ἐκ πίστεως . . τῆς κατὰ τὴν διαθήκην καὶ τὰς ἐντολάς, ἐπειδὴ δύο αὗται ὀνόματι καὶ χρόνῳ, καθ' ἡλικίαν καὶ προκοπὴν οἰκονομικῶς δεδομέναι, δυνάμει μία οὖσαι ἡ μὲν παλαιὰ ἡ δὲ καινή, διὰ υἱοῦ παρ' ἑνὸς θεοῦ χορηγοῦνται.* paedag. 1, 8 p. 139 *σαφέστατα . . διὰ τοῦ Ἀμῶς τοῦ προφήτου τὴν οἰκονομίαν μεμήνυκεν ὁ λόγος τὴν ἑαυτοῦ . . . ὁρᾶτε πῶς ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ὑπὸ φιλαγαθίας ζητεῖ ἐνδείκνυταί τε παρὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀπειλῆς ἡσυχῇ τὸ φιλάνθρωπον τὸ ἑαυτοῦ.* p. 142 *πολλὴ . . ἡ σοφία περὶ τὴν παιδαγωγίαν αὐτοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ ποικίλος εἰς σωτηρίαν.* 9 p. 146 *μεμψιμοιρία . . ἐστὶ λάθριος ψόγος τεχνικῇ βοηθείᾳ καὶ αὐτὴ σωτηρίαν οἰκονομουμένη ἐν παρακαλύμματι.* strom. 3, 17 p. 559 *πῶς δ' ἄνευ τοῦ σώματος ἡ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καθ' ἡμᾶς οἰκονομία τέλος ἐλάμβανεν, ὅπου γε καὶ αὐτός, ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἐν σαρκὶ μὲν ἀηδὴς διελήλυθεν καὶ ἄμορφος εἰς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀσώματον τῆς θείας αἰτίας ἀποβλέπειν ἡμᾶς διδάσκων.* cf. etiam Origen. c. Cels. 2, 76 p. 444 f *ἐὰν δ' οἱ παρ' ἐμοὶ προφῆται καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν ἀκουόντων λέγοι τὸ οὐαὶ καὶ ἃς νομίζει λοιδορίας, οὐδὲν οἰκονομεῖται πρὸς τοὺς ἀκούοντας διὰ τοιούτων λόγων οὐδὲ προσάγει αὐτοῖς ὡς παιώνιον φάρμακον τὸν τοιοῦτον λόγον;* 4, 9 p. 507 b *ἦλθεν . . μετὰ πολλοὺς προφήτας ἐπανορθουμένους τὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκείνου ἐπανορθωτὴς ὅλου τοῦ κόσμου ὁ Χριστὸς οὐ δεόμενος κατὰ τὴν προτέραν οἰκονομίαν τῆς κατ' ἀνθρώπων χρήσεως μαστίγων καὶ δεσμῶν καὶ βασανιστηρίων. ἤρκει γὰρ ἡ διδασκαλία.* 80 p. 563 b *καὶ ὁ θεῖος . . κατὰ Μωϋσέα λόγος εἰσήγαγε τοὺς πρώτους ἀκούοντας θειοτέρας φωνῆς καὶ χρησμῶν καὶ ὁρῶντας ἔσθ' ὅτε ἀγγέλων θεοῦ ἐπιδημίας γεγενημένας πρὸς αὐτούς. καὶ γὰρ εἰκὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ κόσμου ἐπὶ πλεῖον βεβοηθῆσθαι τὴν ἀνθρώπων φύσιν, ἕως, προκοπῆς γενομένης εἰς σύνεσιν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν τεχνῶν, δυνηθῶσι καὶ καθ' ἑαυτοὺς ζῆν οὐ χρῄζοντες ἀεὶ ἐπιτροπευόντων καὶ οἰκονομούντων αὐτούς . . . τῶν ὑπηρετουμένων τῷ τοῦ θεοῦ βουλήματι.* 5, 16 p. 589 d *ὁ λόγος . . μόνους μὲν ἀγεύστους τοῦ πυρὸς καὶ τῶν κολάσεών φησι διαμένειν τοὺς*

σαρκικός: *ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης* 6, 27.

σαρκίον uox Cynicorum: *καν πῦρ ἐξαφανίσῃ μου τὸ σαρκίον* 6, 31. *ἀπαθανατίζεσθαι μόνην τὴν ψυχήν, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ σὺν αὐτῇ σαρκίον* 27, 9.

†*σάρξ*: *ἄσαρκος μὲν ὁ .. θεός, ἄνθρωπος δὲ σάρξ· δεσμὸς δὲ τῆς σαρκὸς ψυχή, σχετικὴ δὲ τῆς ψυχῆς ἡ σάρξ* [cf. Plut. de ει ap. Delph. 20 p. 393 f *ὅσον ἀμωσγέπως ἐγγέγονε τῷ κόσμῳ, τοῦτο συνδεῖ τὴν οὐσίαν καὶ κρατεῖ τῆς περὶ τὸ σωματικὸν ἀσθενείας ἐπὶ φθορὰν φερομένης.* symp. 5, 10 p. 685 c *ὥσπερ ἡ ψυχὴ θειότατον οὖσα τῶν ἡμετέρων τὰ ζῷα συνέχει καὶ ῥεῖν οὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον.* Plotin. 2, 9, 7 *ἡμεῖς μὲν ὑπὸ τοῦ σώματος δεδέμεθα ἤδη δεσμοῦ γεγενημένου. ἐν γὰρ τῇ πάσῃ ψυχῇ ἡ τοῦ σώματος φύσις δεδεμένη ἤδη συνδεῖ ὃ ἂν περιλάβῃ· αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ παντὸς ψυχὴ οὐκ ἂν δέοιτο ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτῆς δεδεμένων.* Porphyr. ap. Euseb. PE 15, 12 p. 814 b *εἰ .. μὴ μία τις εἴη δύναμις ἔμψυχος διήκουσα διὰ τοῦ παντὸς καὶ πάντα συνδοῦσα καὶ συνέχουσα, οὔτ' ἂν εὐλόγως τὸ πᾶν οὔτε καλῶς διοικούμενον εἶναι δύναιτο*] 16, 20—22. *οὔτε ἂν αὐτὴ (ἡ ψυχὴ) φανείη ποτὲ χωρὶς σώματος οὔτε ἀνίσταται σὰρξ χωρὶς ψυχῆς* [cf. Tertull. de resurr. carn. 16 uas .. capacitatis nomine dicta est [1 Thess. 4, 4] qua animam capit et continet. 7 collocauit .. (animam) an potius inseruit et immiscuit carni? tanta quidem concretione ut incertum haberi possit utrumne caro animam an carnem anima circumferat, utrumne animae caro an anima appareat carni. praeterea uid. Porphyr. ap. Stob. ecl. 1, 49, 25 p. 354 W. *μήποτε διττῶς ἐπινοουμένης τῆς ψυχῆς καὶ ἐχούσης τὴν ζωήν, τήν τε καθ' αὑτὴν καὶ τὴν κατὰ σχέσιν, ἐν τῇ κατὰ σχέσιν ζωῇ ὑφίσταται τὰ μέρη*] 16, 9. *συναποθνήσκουσα τῇ σαρκί* 14, 22. *σαρκὸς .. ἀμοιροῦσι* [daemones] 15, 14.

σέβειν: *σέβειν .. τῶν στοιχείων τὴν ὑπόστασιν οὔτ' ἂν πεισθείην οὔτ' ἂν πείσαιμι τὸν πλησίον* 24, 5 [cf. Vahlen ind. Berol. 1882/83 p. 13].

σεμνός: *τῇ παρ' ὑμῖν σοφίᾳ κἂν εἰ πάνυ σεμνός τις ἦν ἐν αὐτῇ* 2, 10. *τί .. σεμνὸν φιλοσοφοῦντες ἐξηνέγκατε* 2, 17. *τί .. ὑμῖν ἡ Γλαυκίππη σεμνὸν εἰσηγήσατο* 34, 26. *πάνυ γοῦν σεμνὸς καὶ ὁ τύραννος Φάλαρις* 35, 19.

σεμνότης: *τῶν .. παρ' ἡμῖν γυναικῶν διαβάλλοντες τὴν σεμνότητα* 36, 12.

σεμνύνεσθαι: *πιθάκνης καυχήματι τὴν αὐτάρκειαν σεμνυνόμενος* 2, 19. *τὴν παιδεραστίαν* [*τῇ παιδεραστίᾳ* MP] *σεμνύνεται* 11, 4. *τὴν εὐγένειαν οὐ σεμνύνομαι* 12, 1.

†*σκήνωμα*: *τοιούτου δὲ μὴ ὄντος τοῦ σκηνώματος* 16, 24 [2 Petr. 1, 13. 14].

†*σκορπίζειν*: *ἡμῶν πειθομένων λόγῳ θεοῦ καὶ μὴ σκορπιζόντων ἑαυτούς* 30, 21 *nisi nosmet ipsi dissipamus ex Verbi diuini custodia.* cf. Ioann. 10, 12 *ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει.*

σοφία: *ὁ πάσης προὔχειν νομισθεὶς σοφίας ἀγχινοίας τε καὶ νομοθεσίας* 42, 19. *τῇ παρ' ὑμῖν σοφίᾳ* 2, 9. *τί φάσκετε σοφίαν εἶναι παρ' ὑμῖν μόνοις* 27, 31. *πάσης βαρβάρου σοφίας* 31, 8. *οἱ μερίζοντες*

Druck von August Pries in Leipzig.

Druck von August Pries in Leipzig.

DUE	DUE
2-9-94	